

Aplinkos projektų valdymo agentūra
Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

**Techninė pagalba Telšių Regiono
Atliekų Tvarkymo Centrai
EuropeAid/117573/D/SV/LT**

**Telšių apskrities atliekų
tvarkymo planas**

Aplinkos projektų valdymo agentūra
Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

**Techninė pagalba Telšių Regiono
Atliekų Tvarkymo Centrai
EuropeAid/117573/D/SV/LT**

**Telšių apskrities atliekų
tvarkymo planas**

Ataskaitos nr.	01
Leidimo nr.	0
Leidimo data	2005 m. gegužė
Parengė	SR/NV
Patikrino	NV
Patvirtino	JS

Turinys

1.	Įžanga	1-6
1.1.	Įvadinė projekto informacija	1-6
1.2.	Ataskaitos pagrindas	1-7
1.3.	Padėka	1-7
2.	Pagrindinės prielaidos ir bendrieji duomenys	2-8
2.1.	Gyventojai ir namų ūkiai	2-10
2.2.	Gyventojų užimtumas, pramonės ir kita veikla	2-12
2.3.	Makroekonominiai rodikliai	2-14
2.4.	Telšių regiono plėtros planas 2004 – 2006 m. laikotarpiui	2-14
3.	Teisinis atliekų tvarkymo reglamentavimas	3-16
3.1.	ES galiojantys teisės aktai, reglamentuojantys atliekų tvarkymą	3-16
3.1.1	Bendroji atliekų direktyva 75/439/EEB	
3.1.2	Europos atliekų sąrašas 2000/532/EB	
3.1.3	Pavojingų atliekų direktyva 91/698/EEB	
3.1.4	Reglamentas dėl atliekų vežimo (EEB/259/93)	
3.1.5	Atliekų sąvartynų direktyva (1999/31/EB)	
3.1.6	Direktyva dėl atliekų deginimo (2000/76/EB)	
3.1.7	Pakuočių ir pakuočių atliekų direktyva 94/62/EEB	
3.1.8	Direktyva dėl naudotų alyvų šalinimo 75/439/EEB	
3.1.9	Baterijų ir akumuliatorių direktyva 91/157/EEB	
3.1.10	Nuotekų dumblo direktyva 86/278/EEB	
3.1.11	Direktyva dėl netinkamų naudoti automobilių 2000/53/EB	
3.1.12	Reglamentas 2150/2002 dėl atliekų statistikos	
3.1.13	Direktyva dėl elektros ir elektronikos prietaisų (2002/96/EC)	
3.2.	Nacionalinė atliekų tvarkymo reglamentavimo sistema	3-20
3.2.1	Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos	
3.2.2	Atliekų apibrėžimas ir klasifikavimas	
3.2.3	Atliekų tvarkymo planų rengimas	
3.2.4	Atliekų surinkimas ir rūšiavimas	
3.2.5	Atliekų naudojimas ir šalinimas	
3.2.6	Šalinimas sąvartynuose	
3.2.7	Atliekų deginimas	
3.2.8	Atliekų apskaita ir ataskaitos	

3.2.9	Pakuočių atliekų tvarkymas	
3.2.10	Gamintojų atsakomybė	
3.2.11	Kiti atliekų tvarkymo aspektai	
3.2.12	Teisės aktų įgyvendinimas ir kontrolė	
3.2.13	Savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklės	
3.3.	Duomenys apie susidarantį, naudojamą ir šalinamą atliekų Telšių regione kiekį	3-30
3.3.1	Statistiniai duomenys	
3.3.2	Komunalinių atliekų susidarymas namų ūkiuose	
3.3.3	Komunalinių atliekų sudėtis	
3.3.4	Statybos ir griovimo atliekų susidarymas	
3.4.	Atliekų tvarkymo sąnaudų ir tarifų nustatymas	3-35
3.4.1	Atliekų tvarkymo tarifai gyventojams	
3.4.2	Tarifai kitiems klientams	
3.4.3	Užmokestis už atliekų šalinimą	
3.5.	Sutartys su atliekų tvarkytojais komunalinių atliekų tvarkymo paslaugoms teikti	3-39
3.5.1	UAB “Valda”	
3.5.2	UAB Telšių keliai (TK)	
3.5.3	UAB Mažeikių komunalinis ūkis (MKŪ)	
3.5.4	UAB Valauvis	
3.5.5	UAB “Rietavo komunalinis ūkis”	
3.5.6	UAB Švarinta	
3.5.7	Nerūšiuotų komunalinių atliekų surinkimo schemų trumpas aprašymas	
3.5.8	Atliekų surinkimo paslaugos pasiūla	
3.5.9	Antrinių žaliavų surinkimo schemų charakteristika	
3.5.10	Atliekų tvarkymo paslaugas teikiančių įmonių techninės priemonės	
3.6.	Informacija apie atliekų surinkimo, perkrovimo, rūšiavimo, naudojimo ir šalinimo įrenginius	3-46
3.7.	Esama organizacinė struktūra	3-48
3.7.1	Savivaldybių funkcijos atliekų tvarkymo srityje	
3.7.2	Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos teisinis reguliavimas	
3.7.3	Telšių Regioninis Atliekų Tvarkymo Centras	
4.	Telšių regiono atliekų tvarkymo plano tikslai, atsižvelgiant į Valstybinį Strateginį Atliekų tvarkymo planą	4-53
4.1.	Atliekų mažinimas ir prevencija	4-55
4.2.	Viešųjų komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimas	4-55
4.3.	Atliekų naudojimas ir perdirbimas	4-56
4.3.1	Pakuočių atliekų tvarkymas	
4.3.2	Komunalinių atliekų šalinimas	
4.3.3	Komunalinių atliekų pervežimas	
4.3.4	Regioninės atliekų tvarkymo sistemos organizacinė struktūra	

4.3.5	Atliekų tvarkymo finansavimas	
4.3.6	Atliekų apskaita ir priežiūra	
5.	Komunalinių atliekų susidarymo prognozės planuojamu laikotarpiu (2005-2015 m.)	5-60
5.1.	Gyventojų skaičiaus kitimas ir pasiskirstymas	5-60
5.2.	Atliekų kiekio ir srautų prognozės	5-61
5.2.1	Perdirbamų atliekų susidarymo prognozės	
6.	Telšių regiono atliekų tvarkymo plano įgyvendinimo priemonės	6-63
6.1.	Atliekų susidarymo mažinimas ir prevencija	6-63
6.2.	Viešųjų komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimas	6-64
6.3.	Atliekų naudojimas ir perdirbimas	6-66
6.3.1	Pakuočių atliekų tvarkymas	
6.3.2	Antrinių žaliavų surinkimas	
6.3.3	Biodegraduojančios atliekos	
6.3.4	Pavojingos atliekos	
6.4.	Nerūšiuotų komunalinių atliekų saugus šalinimas	6-72
6.5.	Perkrovimo stotys	6-73
6.6.	Atliekų tvarkymo sistemos organizavimas	6-73
6.6.1	Telšių apskrities viršininko administracija	
6.6.2	Telšių regiono savivaldybės	
6.6.3	UAB "Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras"	
6.7.	Atliekų tvarkymo finansavimas	6-75
6.8.	Savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių rengimas	6-76
6.9.	Atliekų apskaita ir priežiūra	6-76
6.10.	Trumpalaikės ir ilgalaikės veiksmų programos	6-77

Literatūros sąrašas

1. Įžanga

Šis ataskaitos projektas parengtas vykdant projektą "Techninė pagalba Telšių Regiono Atliekų Tvarkymo Centrai, EuropeAid/117573/D/SV/LT".

Projekto užsakovas – LR AM Aplinkos Projektų Valdymo Agentūra (APVA). Projekto gavėjas – Telšių Regiono Atliekų Tvarkymo Centras (TRATC). Ši ataskaita taip skiriama Telšių apskrities viršininko administracijai, regiono savivaldybėms (Mažeikių, Plungės, Telšių rajonų ir Rietavo savivaldybės), kurių administracijos ir Tarybos atsakingos už atliekų tvarkymą savo teritorijose. Projekto darbe aktyviai dalyvauja LR AM, Telšių apskrities viršininko administracijos, minėtų savivaldybių specialistai, atliekų tvarkytojai. Telšių Regiono Atliekų Tvarkymo Centro iniciatyva šiam projektui suburta darbo grupė, kurioje savivaldybes atstovauja specialistai ir politikai.

Projekto rengėjai – UAB "COWI Baltic" kartu su "COWI" A/S bei UAB "Jostra".

1.1. Įvadinė projekto informacija

Nuo 1989 m., kai Vidurio ir Rytų Europos šalyse prasidėjo politinių ir ekonominių permainų metas, ES Komisija šių šalių ekonomikos reformoms skiria visokeriopą paramą visų valstybių ES narių vardu.

Šiam procesui paskatinti ES narės skyrė dar didesnę paramą šalims kandidatėms jų pasirengimui tapti ES narėmis. Dalis paramos skiriama Sanglaudos fondo, stojimo struktūrinės politikos instrumento, kurį valdo ES Komisija (DG XVI), forma. Sanglaudos parama skiriama aplinkos ir transporto sektoriams.

Lietuvoje vienas iš tokių projektų, kuriam įgyvendinti skirtas Sanglaudos fondo finansavimas, yra "Telšių regiono buitinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas". 2004 m. kovo 30 d. Finansų ministerijoje buvo pasirašytas Finansinis memorandumas dėl investicinio projekto „Telšių regiono buitinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas“ finansavimo iš Sanglaudos fondo lėšų. Bendrijos teikiama pagalba projektui sudaro 71 proc. visos viešųjų ar joms tolygių išlaidų sumos (6 320 420 eurų.). Bendra projekto vertė - 8 902 000 eurų.

Lygiagrečiai su Konsultanto vykdomu projektu, "RAMBOL" kartu su UAB "Ekoprojektas" vykdo projektą „Telšių regiono buitinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas: Projektinės ir konkursinės

dokumentacijos parengimas“, apimančią planuojamus regiono atliekų tvarkymo įrenginius, sąvartynų plėtrą bei uždarymą.

1.2. Ataskaitos pagrindas

“*Telšių apskrities atliekų tvarkymo planas*” – viena iš COWI Baltic - COWI A/S konsorciumo vykdomo projekto “Techninė pagalba Telšių regiono atliekų tvarkymo Centrai” ataskaitų, kurios projektas teikiamas tvirtinti Darbo Grupės nariams ir Telšių apskrities viršininko administracijai. Šis regioninis atliekų tvarkymo planas formuoja Telšių regioninės atliekų tvarkymo sistemos plėtrą, apima ir trumpalaikį, ir ilgalaikį regioninės atliekų tvarkymo sistemos veiksmų planus.

Ataskaitos gale pateiktas dokumentų ir teisės aktų sąrašas, kuriais remiantis buvo rengiamas šis planas. Šviežiausia yra 2003-2004 m. parengta Telšių regioninės atliekų tvarkymo sistemos plėtros projekto galimybių studija. Jos pagrindu buvo parengta ir savivaldybių pasirašyta paraiška dėl finansinės paramos regioninės atliekų tvarkymo sistemos plėtrai, ir 2004 m. kovo 30 d. buvo pasirašytas Finansinis memorandumas dėl investicinio projekto „Telšių regiono buitinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas“ finansavimo iš ISPA fondo lėšų. Tai pat ataskaitoje buvo panaudoti savivaldybių, seniūnijų, komunalinių įmonių pateikta informacija.

Šio plano pagrindu bus naudojamosi rengiant Telšių apskrities savivaldybių atliekų tvarkymo planus, Telšių TRATC verslo planą, bei kitus dokumentus, kurie gali būti reikalingi dirbant atliekų tvarkymo srityje Telšių apskrityje. Telšių apskrities atliekų tvarkymo planas bus atnaujinamas kas ketverius metus, parengiant naują ketverių metų trumpalaikį veiksmų planą bei atitinkamai pratęsiant ilgalaikį veiksmų planą perspektyvinėmis sistemos plėtros užduotimis.

1.3. Padėka

Ataskaitos rengėjai dėkoja visiems Telšių apskrities savivaldybių ir seniūnijų darbuotojams, atliekų tvarkytojams, kitų organizacijų specialistams, padėjusiems surinkti šioje ataskaitoje pateiktus duomenis.

2. Pagrindinės prielaidos ir bendrieji duomenys

Lietuvos šiaurės vakaruose esanti Telšių apskritis apima Žemaitijos etnografinio regiono šiaurinę dalį. Tai viena iš 10-ties apskričių, į kurias suskirstyta Lietuvos Respublikos teritorija. Apskritis šiaurėje ribojasi su Latvijos respublikos teritorija, vakaruose su Klaipėdos apskritimi, rytuose su Šiaulių apskritimi, pietuose su Tauragės apskritimi.

Telšių apskrities plotas 4139 km², arba 6,7 proc. visos Lietuvos teritorijos. Iš jų žemės ūkio naudmenos užima 52,8 proc., miškai - 33 proc., medžių, vandenys - 3 proc., krūmų želdiniai ir pelkės – 2,8 proc., užstatyta teritorija – 2,4 proc. ir kitos paskirties – 6 proc. viso apskrities žemės ploto.

Teritoriją kerta 1-ojo rango automagistralė Vilnius – Klaipėda, tarptautinis transporto koridorius TINA (Vilnius – Šiauliai – Klaipėda), tarptautinė geležinkelio linija Minkas – Vilnius – Šiauliai – Klaipėda. Magistralinių ir krašto kelių tankumas yra didžiausias tarp visų apskričių. Atstumai nuo Telšių iki Klaipėdos – 72 km, Šiaulių – 65 km, Vilniaus – 285 km.

Pav. 1 Telsių apskrities žemėlapis

2.1. Gyventojai ir namų ūkiai

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2004 m. liepos 1 d. apskrityje buvo 179137 gyventojų, kas sudaro apie penkis procentus nuo bendro Lietuvos gyventojų skaičiaus. Apskrities plotas apie 4139 km². Miestuose gyvena 60 procentų gyventojų, kaimuose 40 procentų

Lentelė Nr 1. Gyventojų skaičius, teritorija ir tankumas Telšių apskrityje ir savivaldybėse (Statistikos Departamento duomenys, 2004 m.)

	Gyventojų skaičius		Gyventojų tankumas 2004 m. pradžioje
	2003	2004	
Mažeikių r. sav.	67097	66773	54,7
Plungės r. sav.	44160	44100	39,9
Rietavo sav.	10604	10533	18,0
Telšių r. sav.	57276	56735	39,4
Telšių apskritis	179137	178141	41,0

Apskritį sudaro Mažeikių, Plungės, Telšių ir Rietavo savivaldybės. Didžiausi apskrities miestai yra Mažeikiai, Telšiai, Plungė, Rietavas, Seda, Varniai bei didesni kaimai - Tryškiai, Varkaliai, Rainiai, Alsėdžiai, Žarėnai, Luokė.

Lentelė Nr 2. Gyventojų pasiskirstymas Telšių apskrityje ir savivaldybėse (Statistikos Departamento ir savivaldybių duomenys, 200 m.4)

	Viso	Iš jų		Palyginti su bendru skaičiumi, %	
		mieste	kaime	mieste	kaime
Mažeikių r. sav.	66773	45993	20779	68,7	31,3
Plungės r. sav.	44100	23366	20734	53,1	46,9
Rietavo sav.	10533	3979	6554	37,2	62,8
Telšių r. sav.	56735	32322	24412	56,9	43,1
Telšių apskritis	178141	105660	72479	59,2	40,8

Gyvenamų pastatų struktūrą daugumoje atveju sudaro nedideli iki 5 aukštų daugiabučiai namai, nors rajonų centruose yra ir didesnių pastatų. Senesni pastatai miestų centruose yra dviejų, kartais trijų aukštų. Kaimo vietovėse šeimomis dažniausiai gyvenama individualiuose namuose.

Pastatai kaimo vietovėse išdėstyti aplink seniūnijos centrą. Kaimo gyvenviečių apgyvendinimo tankis yra mažas. Daugiabučiuose namuose kaimo vietovėse vidutiniškai gyvena 10-12 gyventojų. Toliau pateiktoje lentelėje pateiktas pastatų struktūros apibendrinimas Telšių apskrityje.

Lentelė Nr.3. Telšių apskrities būstų pasiskirstymas (Statistikos departamentas, 2004)

	Individualus namas	Individualaus namo dalis	Butai
Mažeikių r. sav.	7925	859	14766
Plungės r. sav.	6628	943	7414
Rietavo sav.	1923	290	1183
Telšių r. sav.	7750	1967	10533
Telšių apskritis	24226	4059	33896

Projekto vykdymo metu apskrities seniūnijoms buvo išsiųstos anketos dėl gyvenamųjų namų ir gyventojų pasiskirstymo kaimiškosiose seniūnijose. Gauti duomenys nevisiškai sutampa su statistiniais duomenimis, todėl projekto autoriai parengė suvestinę gyventojų ir būstų pasiskirstymo lentelę, atsižvelgdami ir į Statistikos Departamento, ir į seniūnijų duomenis. Šie duomenys imami kaip pagrindas tolimesniems skaičiavimams (atliekų susidarymo kiekio, konteinerių poreikio ir t.t.). Žinoma, ir mūsų pateikti duomenys neatspindi realios situacijos, tačiau tikslūs duomenis bus įmanoma gauti įdiegus regioninę atliekų tvarkymo sistemą.

Lentelė Nr. 4. Telšių regiono gyventojų ir būsto pasiskirstymas (Statistikos departamento ir seniūnijų duomenys)

Rajonas	Bendras gyventojų skaičius	Individualūs namai		Daugiabučiai namai	
		Gyventojų skaičius	Individualių namų kiekis	Gyventojų skaičius	Daugiabučių namų kiekis
<i>Telšių rajonas</i>					
Telšiai	31119	9759	2936	21360	333
>1000 gyventojų	4226	2309	870	1917	59
500-1000	4587	3770	1046	817	42
200-500	7090	5895	1746	1195	68
<200	9526	8894	2649	632	56
Viso	56548	30627	9247	25921	558
<i>Plungės rajonas</i>					
Plunge	24800	11426	2856	13374	193
>1000	3176	2853	816	323	23
500-1000	2786	2257	617	529	22
200-500	4980	4122	1062	858	62
<200	9893	9115	2808	778	67
Viso	45635	29773	8159	15862	367

<i>Mažeikių rajonas</i>					
Mažeikiai	42700	11331	3000	31369	319
>1000	5799	4751	1596	1048	40
500-1000	6662	6317	1818	345	26
200-500	6270	5855	1845	415	31
<200	6160	5964	1995	196	18
Viso	67591	34218	10254	33373	434
<i>Rietavo savivaldybė</i>					
Rietavas	3979	1728	574	2251	70
>1000	0				
500-1000	1263	1183	287	80	5
200-500	2631	2353	355	278	16
<200	3362	3049	1168	313	33
Viso	11235	8313	2384	2922	124
Viso regione	181009	102931	30044	78078	1483

Paskutiniaisiais metais Telšių apskrityje ženkliai pablogėjo demografinė situacija. Kita vertus, ši tendencija yra bendra šalies problema. Ir šalyje, ir visoje Telšių apskrityje 2001- 2004 m. buvo pastebima gimstamumo mažėjimo tendencija. Tai atsispindi ir natūralaus gyventojų prieaugio tendencijose.

Lentelė Nr 5. Natūralus gyventojų judėjimas apskrityse ir savivaldybėse (Statistikos Departamento duomenys, 2004 m.)

Savivaldybė	Gimusių skaičius	Mirusių skaičius	Natūralus prieaugis/sumažėjimas
Mažeikių r. sav.	652	709	-57
Plungės r. sav.	429	496	-67
Rietavo sav.	123	159	-36
Telšių r. sav.	546	761	-215
Telšių apskritis	1750	2125	-375

2.2. Gyventojų užimtumas, pramonės ir kita veikla

Pastaraisiais metais vykstant ekonominei reformai, užimtų žmonių dalis kasmet mažėja. Valstybės statistikos departamento duomenimis 2003 m. Telšių apskrityje nedarbo lygis buvo vienas žemiausių Lietuvoje.

Nedarbo lygis 2003 m. sudarė 14,4 %. Apskrityje didžiausias gyventojų užimtumas yra paslaugų sektoriuje – 42 proc. Žemės ūkyje dirbančiųjų kasmet mažėja. Apskrityje gerai išvystyti pirminio lygio sveikatos priežiūros bei socialinės infrastruktūros tinklai.

Lentelė Nr. 6. Nedarbo lygis Telšių apskrityje (Statistikos departamentas, 2004 m.)

Savivaldybė	2001	2002	2003
Mažeikių r. sav.	21,9	23,7	21,0
Plungės r. sav.	11,5	9,4	8,4
Rietavo sav.	11,2	11,9	11,7
Telšių r. sav.	11,8	11,3	10,4
Telšių apskritis	15,7	15,9	14,4

2004 m. sausio 1 d. duomenimis Telšių apskrityje buvo 3118 veikiančių ūkio subjektų – 4,5 proc. nuo šalies skaičiaus. Apskrityje išplėtota tekstilės, trikotažo, odos, meno dirbinių, baldų gamyba, daug statybinių organizacijų, dominuoja maisto, naftos perdirbimo, statybinių medžiagų pramonė. Daug įmonių, kaip akcinės bendrovės “Mažeikių nafta”, “Vičiūnai ir Ko”, “Žemaitijos pienas”, “Eliuda”, “Žemaitijos keliai”, “Telsoda”, “Linų audiniai”, “Plungės grūdai”, “Ingman-Vega”, “Pieno žvaigždės”, “Mažeikių mėsa” žinomos ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Daugiausia apskrityje vyrauja personalinės įmonės, tačiau jų gamybos apimtys yra nedidelės.

Lentelė Nr.7. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis litais (Statistikos departamentas, 2004 m.)

	2001	2002	2003
Mažeikių raj.	1189	1221	1329
Plungės raj.	739	787	820
Rietavo sav.	776	865	897
Telšių raj.	764	808	874

Analizuojant ūkio subjektų skaičių, išsiskiria Mažeikių rajonas (1235 veikiančios ūkio subjektai), Telšių rajone- 870, Plungės rajone – 802, o Rietavo savivaldybėje – 211 veikiančios ūkio subjektai (2004 metų duomenys).

Pastaraisiais metais pastebimas pramonės įmonių aktyvumo sumažėjimas. Dalyje stambių apskrities įmonių pradėtos bankroto procedūros. Visa tai susiję su paveldėta pramonine struktūra, kuri nėra efektyvi dabartinės rinkos sąlygomis.

Telšių apskrityje, kuri užima devintą vietą Respublikos apskričių tarpe, pagaminama didžiausia dalis Lietuvos pramonės parduotos produkcijos – 26,4 proc. Pagal vienam gyventojui tenkantį pramonės produkcijos dydį, apskritis viršija šalies vidurkį. Šiems rodikliams lemiamą įtaką turi AB “Mažeikių nafta” bendrovės veikla.

Telšių regione spausdinami ir platinami 9 vietiniai ir rajoniniai laikraščiai – Mažeikių rajone - „Būdas žemaičių“, „Santarvė“, Plungės rajone - "Plungė", "Plungės žinios", "Žemaitis", Rietavo savivaldybėje -

"Rietavo žemė", Telšių rajone - „Telšių žinios“ „Kalvotoji Žemaitija“, „Penktadienio žemaitis

Veikia keturios radijo stotys - „Mažeikių aidas“, „Ventus“, „Spindulys“, „Žemaitijos radijas“, vietinės ir regioninės TV – Mažeikių kabelinė televizija („Roventa“), „Rietavo televizija“, „Žemaitijos televizija“, Telšių kabelinė televizija „Parabolė“.

VšĮ „Žemaitijos Televizija“, įregistruota Plungės rajono savivaldybėje, nuo 2004 m. rugsėjo mėnesio transliuoja TV programą Telšių apskrityje Plungės rajone. ŽTV matomumas apima visą Plungės ir Rietavo savivaldybę, bei dalinai – Telšių, Šilalės, Skuodo ir Kretingos savivaldybes (apie 40 km spinduliu nuo Plungės). „Žemaitijos Televizijos“ žiūrovų skaičius apie 75 tūkst.

Telšių regione veikia 33 ikimokyklinio ugdymo įstaigos, 4 mokyklos – darželiai, 36 pradinės mokyklos, 46 pagrindinės mokyklos, 2 Jaunimo mokyklos, 27 vidurinės mokyklos, 5 gimnazijos, kuriose bendroje sumoje mokosi daugiau kaip 33 tūkstančiai moksleivių. Regione veikia 2 suaugusiųjų mokyklos, kuriose mokosi 673 asmenys, 16 papildomojo ugdymo įstaigos su 5507 lankytoju.

2.3. Makroekonominiai rodikliai

Vertinant šalies ir jos regionų išsivystymo lygį bei ekonominės plėtros tendencijas, vienas iš svarbiausių rodiklių yra bendrasis vidaus produktas (BVP). 2001 - 2003 m. šalies makroekonominiai rodikliai rodo, kad po 1999 m. nuosmukio šalies ekonomika atsigavo ir demonstravo gana sparčius plėtros ženklus. Pagal BVP, tenkantį vienam gyventojui, Telšių apskritis užima šeštą vietą. Per 2001- 2003 m. Telšių apskrities BVP vienam gyventojui išaugo nuo 12 iki 13,9 tūkstančių Lt.

Lentelė Nr 8. Bendrasis vidaus produktas (BVP) Telšių apskrityje 2001- 2003 m.

Eil. Nr.	Metai	Milijonais litų	Vienam gyventojui, tūkst. Lt	BVP pagal apskritis %
1.	2001	2166	12	4,5
2.	2002	2232	12,4	4,3
3.	2003	2478	13,9	4,4

2.4. Telšių regiono plėtros planas 2004 – 2006 m. laikotarpiui

Telšių regiono plėtros tarybos posėdyje 2003 rugsėjo 29 dieną buvo patvirtintas “Telšių regiono plėtros 2004 – 2006 metų laikotarpiui socialinės- ekonominės plėtros strategijos ir priemonių planas”.

Šiame plane Telšių regionui nustatyti 3 pagrindiniai prioritetai:

- Palanki verslui ir patogii gyvenimui apskrities aplinka;
- Išsilavinę, sveiki ir socialiai saugūs apskrities žmonės;
- Konkurencingas regiono verslas, pramonės ir žemės ūkis.

Vienas iš šios programos uždavinių yra užtikrinti komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą. Šiuo metu atliekų surinkimo paslaugos teikiamos 80 % mieste ir 40 % kaime, reikalinga uždaryti per 30 senų apskrities sąvartynų. Planuojama iki 2006 m. pasiekti, kad atliekų rinkimo paslaugos būtų teikiamos 100 % mieste ir 80 % kaime, uždaryti visi seni sąvartynai. Šiam tikslui pasiekti būtina modernizuoti atliekų surinkimo, pervežimo, naudojimo ir šalinimo sistemą, sukurti regioninę atliekų tvarkymo sistemą.

3. Teisinis atliekų tvarkymo reglamentavimas

3.1. ES galiojantys teisės aktai, reglamentuojantys atliekų tvarkymą

ES atliekų tvarkymo politika peržiūrėta ir atnaujinta 1996 m. *Komunikate dėl Bendrijos atliekų tvarkymo strategijos peržiūros*. Komunikatas patvirtina 1989 m. *Bendrijos atliekų tvarkymo strategijoje* nustatytą „principų hierarchiją“, t. y. pirmiausiai atliekų susidarymo prevencija, po to atliekų naudojimas ir galiausiai saugus atliekų šalinimas. Atliekos, kurių neįmanoma išvengti, turi būti naudojamos pakartotinai, perdirbamos arba naudojamos energijai gauti. Tik atliekos, kurių neįmanoma panaudoti, gali būti šalinamos. Vidutinės trukmės tikslas – užtikrinti, kad į sąvartynus būtų priimamos tik netinkamos naudoti ir inertinės atliekos.

Kiti svarbūs ES atliekų tvarkymo strategijos principai yra artimumo bei pakankamumo principai ir principas „teršėjas moka“, t. y. atliekos turi būti šalinamos viename iš arčiausiai esančių tinkamų šalinimo įrenginių, Bendrijos teritorijoje susidariusios atliekos neturėtų būti šalinamos kitur ir šalinimo išlaidas turi padengti atliekų turėtojai.

Bendra efektyvaus atliekų tvarkymo sistema pateikta Bendrojoje direktyvoje dėl atliekų (75/442/EEB) ir papildomoje Pavojingų atliekų direktyvoje.

Šiuos pagrindinius teisės aktus papildo direktyvos, skirtos atliekų tvarkymo įrenginiams, pvz., deginimo įrenginiams ir sąvartynams, naudotoms alyvoms, pakuočių atliekoms ir baterijoms. Visiems šioms teisės aktams taikomas Reglamentas dėl atliekų vežimo.

3.1.1 Bendroji atliekų direktyva 75/439/EEB

Bendroji atliekų direktyva 75/439/EEB (su paskutiniais pakeitimais ir papildymais Direktyvoje 91/156/EEB) reikalauja, kad valstybės narės „įimtųsi reikiamų priemonių užtikrinti, kad atliekos būtų panaudojamos arba šalinamos, nekeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nenaudojant tokių procesų ir metodų, kurie gali pakenkti aplinkai.“. Šiam bendram reikalavimui įgyvendinti valstybės narės privalo drausti nekontroliuojamą atliekų šalinimą, sudaryti atliekų tvarkymo planus ir

sukurti „integruotą ir tinkamą atliekų šalinimo įrenginių tinklą”. Bendrojoje atliekų direktyvoje pateikti terminų apibrėžimai ir atliekų apskaitos reikalavimai (atliekas privalo apskaityti atliekų surinkėjai, vežėjai ir tvarkytojai), registravimo reikalavimai (atliekų surinkėjams bei vežėjams) ir leidimų išdavimo atliekų šalintojams reikalavimai.

3.1.2 Europos atliekų sąrašas 2000/532/EB

Europos atliekų klasifikavimo sistemą nustato Komisijos sprendimas 2000/532/EB, kuriame pateiktas atliekų sąrašas (Europos atliekų katalogas), pakeitęs ankstesnį sąrašą, nustatytą Komisijos sprendimu 94/3/EB.

3.1.3 Pavojingų atliekų direktyva 91/698/EEB

Pavojingų atliekų direktyva 91/698/EEB nustato papildomas ir griežtesnes taisykles, reikalaujančias atsižvelgti į pavojingų atliekų ypatingą prigimtį. Pavojingos atliekos turi būti apskaitomos nuo jų susidarymo momento iki galutinio pašalinimo. Su retomis išimtimis draudžiama maišyti pavojingas atliekas su nepavojingomis ar įvairias pavojingas atliekas. Pavojingos atliekos, kurios buvo sumaišytos, turi būti atskirtos. Pavojingų atliekų pakavimui ir ženklavimui pervežimo metu turi būti taikomi tam tikri reikalavimai. Prie vežamų pavojingų atliekų turi būti pridėtas lydraštis. Būtina parengti visuomenei skelbiamus pavojingų atliekų tvarkymo planus.

3.1.4 Reglamentas dėl atliekų vežimo (EEB/259/93)

Į reglamentą dėl atliekų vežimo (EEB/259/93) perkelti Bazelio konvencijos reikalavimai dėl atliekų pervežimo priežiūros ir kontrolės. Reglamente atliekos skirstomos į naudotinas ir šalintinas. Skirtingas režimas taikomas atliekoms vežti per valstybių narių sienas Bendrijos ribose ir į Bendriją ar iš jos. Reglamentas netaikomas atliekų vežimui atskiros valstybės narės viduje.

3.1.5 Atliekų sąvartynų direktyva (1999/31/EB)

Atliekų sąvartynų direktyva (1999/31/EB) siekiama įvesti priemones, numatyti apsaugą ir pateikti rekomendacijas, padedančias išvengti arba sumažinti sąvartynuose šalinimų atliekų keliamą pavojų aplinkai ir žmonių sveikatai. Direktyvoje nustatyti sąvartynų statybos, eksploatacijos, kiti reikalavimai ir atliekų priėmimo kriterijai. Visi sąvartynai skirstomi į pavojingų, nepavojingų ir inertinių atliekų sąvartynus.

Į sąvartynus patenkančių biodegrazuojamų komunalinių atliekų kiekis turi būti palaipsniui mažinamas, mažėjimo procentą nustatant pagal 1993 m. pašalintų biodegrazuojamų atliekų kiekius: iki 75% – 2002 metais, 50% – 2005 metais ir 25% – iki 2010 metų. Ir esamuose ir naujuose

sąvartynuose susidarantis metanas turi būti surenkamas ir panaudojamas arba sudeginamas, filtratas turi būti surenkamas ir išvalomas. Atliekos gali būti vežamos į sąvartyną tik po pirminio apdorojimo: rūšiavimo, kompostavimo, deginimo ir kt. Ilgainiui sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų sudėtyje neturi likti pavojingų atliekų. Užmokestis už atliekų šalinimą sąvartynuose turi padengti ne tik sąvartyno įrengimo ir eksploatacijos, bet ir jo uždarymo bei priežiūros po uždarymo sąnaudas.

3.1.6 Direktyva dėl atliekų deginimo (2000/76/EB)

Direktyva dėl atliekų deginimo 2000/76/EB naujiems deginimo įrenginiams galioja nuo 2003 m. pradžios. Esamiems atliekų įrenginiams ji turi įsigalioti nuo 2005 m., pakeisdama direktyvas dėl komunalinių atliekų deginimo (89/369/EEB, 89/429/EEB) ir pavojingų atliekų deginimo (89/429/EEB). Direktyvoje nustatyti teršalų išmetimų ribiniai dydžiai ir kiti reikalavimai visiems atliekų deginimo įrenginiams, turintiems leidimus.

3.1.7 Pakuočių ir pakuočių atliekų direktyva 94/62/EEB

Pakuočių ir pakuočių atliekų direktyva 94/62/EEB reikalauja, kad valstybės narės sukurtų panaudotų pakuočių grąžinimo ir/ar surinkimo ir pakavimo atliekų pakartotinio naudojimo bei panaudojimo sistemas. Direktyva nustato minimalias ir maksimalias pakuočių atliekų panaudojimo užduotis (50 - 65 svorio %) bei pakuočių atliekų perdirbimo užduotis (25 - 45 svorio % ir ne mažiau kaip 15% kiekvienos pakuočių medžiagos). Direktyvoje taip pat nustatytos pakuotėse leistinos sunkiųjų metalų koncentracijų ribos. Pakuotės turi atitikti tam tikrus "esminius reikalavimus" – jų svoris ir tūris turi būti mažinami, jos turi būti gaminamos taip, kad jas būtų galima naudoti pakartotinai arba naudoti kitais būdais. Turi būti parengti atitinkami Europos standartai, kuriuose bus apibrėžti esminiai reikalavimai, pakuočių ženklinimo kriterijai ir kt.

3.1.8 Direktyva dėl naudotų alyvų šalinimo 75/439/EEB

Direktyva dėl naudotų alyvų šalinimo 75/439/EEB (su paskutiniaisiais pakeitimais ir papildymais) reikalauja, kad valstybės narės užtikrintų saugų naudotų alyvų surinkimą ir šalinimą. Prioritetas teikiamas naudotų alyvų regeneravimui, po to jų deginimui direktyvoje nustatytais sąlygomis, ir galiausiai jų kontroliuojamam sandėliavimui ir šalinimui. Direktyva draudžia naudotas alyvas išleisti į vandens telkinius ar drenažo sistemas, šalinti ar išpilti ant dirvos, sukeliant pavojų dirvožemiui, nekontroliuojamai šalinti alyvų perdirbimo atliekas, naudotų alyvų perdirbimą, galintį sukelti oro taršą, viršijančią įstatymų nustatytas ribas. Įmonės, kurios šalina naudotas alyvas, privalo gauti leidimus, o įmonės, kurios renka naudotas alyvas, privalo būti registruojamos ir tinkamai

prižiūrimos. Regeneruotose arba kurui naudojamose alyvose PCB/PCT koncentracija negali viršyti 50 mg/kg.

Valstybėms narėms leidžiama kompensuoti naudotų alyvų surinkimo ir šalinimo metu įmonių patirtus nuostolius; kompensavimo lėšos gali būti surenkamos, įvedus rinkliavą už naujas ar regeneruotas alyvas. Toks sąnaudų kompensavimas turi atitikti principą „teršėjas moka“, nepažeisti konkurencijos ir nesudaryti dirbtinių prekybos naudotų alyvų produktais kliūčių.

3.1.9 Baterijų ir akumuliatorių direktyva 91/157/EEB

Baterijų ir akumuliatorių direktyva 91/157/EEB taikoma tik baterijoms ir akumuliatoriams, kuriuose yra tam tikrų pavojingų medžiagų. Direktyva draudžia prekiauti baterijomis ir akumuliatoriais, kuriuose yra daugiau nei 0,0005 svorio % gyvsidabrio, išskyrus „sagos“ tipo baterijas, kuriose gali būti iki 2 % gyvsidabrio. Baterijos ir akumuliatoriai, turintys pavojingų medžiagų, turi būti pažymėti specialiu cheminiu simboliu, nurodančiu sunkiųjų metalų kiekį, bei Ženklinimo direktyvoje 93/86/EEB apibūdintu ženklu, nurodančiu, kad juos reikia rinkti atskirai. Valstybės narės privalo imtis priemonių, kad šioje Direktyvoje minimos išėikvotos baterijos ir akumuliatoriai būtų renkami atskirai, o prietaisuose jie būtų įtaisomi taip, kad išėikvotas baterijas būtų lengva išimti.

3.1.10 Nuotekų dumblo direktyva 86/278/EEB

Nuotekų dumblo direktyva 86/278/EEB nustato nuotekų dumblo naudojimo žemės ūkyje kontrolės principus. Joje nustatytos sunkiųjų metalų (kadmio, vario, nikelio, švino, cinko ir gyvsidabrio) koncentracijų maksimalūs ribiniai dydžiai dirvoje ir dumble, naudojamame žemės ūkyje, bei didžiausi sunkiųjų metalų kiekiai, kuriuos galima kasmet įterpti į dirvožemį. Direktyva reikalauja kiekvienais metais registruoti susidarančius ir žemės ūkiui pateiktus dumblo kiekius, jo sudėtį ir savybes bei jo naudojimo vietas. Dumblas ir dumbliu tręšiamas dirvožemis turi būti analizuojami, laikantis nurodytų mėginių ėmimo ir analizės metodikų.

3.1.11 Direktyva dėl netinkamų naudoti automobilių 2000/53/EB

Direktyvoje dėl netinkamų naudoti automobilių 2000/53/EB numatomos priemonės mažinti automobilių atliekų susidarymą, užtikrinti jų surinkimą, tvarkyti jas nekenksmingomis aplinkai sąlygomis, pakartotinai naudoti išardytų automobilių dalis.

3.1.12 Reglamentas 2150/2002 dėl atliekų statistikos

Reglamentas 2150/2002 dėl atliekų statistikos nustato Bendrijos atliekų susidarymo, naudojimo ir šalinimo statistinių duomenų surinkimo ir tvarkymo principus. Statistiniai duomenys turi apimti tokias sritis:

- atliekų susidarymą;
- atliekų naudojimą ir šalinimą;
- atliekų, apie kurias nerenkami duomenys pagal reglamento (EEB) No 259/93 reikalavimus, importą ir eksportą

Statistiniai duomenys turi būti klasifikuojami pagal Reglamento III priede pateiktą statistinę nomenklatūrą. Komisija turi nustatyti ryšį tarp šios nomenklatūros ir atliekų sąrašo, paskelbto Komisijos sprendime 2000/532/EC, tačiau iki šiol šis ryšys dar nenustatytas.

3.1.13 Direktyva dėl elektros ir elektronikos prietaisų (2002/96/EC)

Direktyvos tikslas – mažinti elektros ir elektronikos prietaisų atliekų susidarymą, taikyti jų šalinimą mažinančias antrinio naudojimo, perdirbimo ir kitas priemones, Šalyse narėse iki 2005 rugpjūčio 13 d. turi būti įvestos sistemos, užtikrinančios, kad gyventojai, galutiniai šių atliekų turėtojai ir platintojai, galėtų jas grąžinti nemokamai. Tam skirtų priemonių prieinamumą būtina užtikrinti atsižvelgiant pirmiausiai į gyventojų tankumą. Iki tos pačios datos gamintojai privalo skirti finansavimą šioms atliekoms iš namų ūkių surinkti, apdoroti, naudoti bei saugiai šalinti.

3.2. Nacionalinė atliekų tvarkymo reglamentavimo sistema

Atliekų tvarkymą Lietuvoje reglamentuoja šie pagrindiniai teisės aktai:

- Atliekų tvarkymo įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-1004, 2002 m. liepos 1 d.;
- Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas Nr. IX-517, 2001 m. rugsėjo 25 d.;
- Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas Nr. VIII-1183, 1999 m. gegužės 13 d.;
- Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas, patvirtintas 2002 m. balandžio 12 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 519;
- Atliekų tvarkymo taisyklės, patvirtintos 1999 m. liepos 14 d. LR AM ministro įsakymu Nr. 217;
- Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklės, patvirtintos 2000 m. spalio 18 d. LR AM ministro įsakymu Nr. 444;
- Atliekų deginimo aplinkosauginiai reikalavimai, patvirtinti 2002 m. gruodžio 31 d. LR AM ministro įsakymu Nr. 699;
- LR aplinkos apsaugos normatyvinis dokumentas LAND 19-99 „Pagrindiniai atliekų deginimo reikalavimai“, patvirtintas aplinkos ministro 1999 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 342;

- Išeikvotų baterijų ir akumuliatorių tvarkymo taisyklės, patvirtintos 2002 m. gruodžio 21 d. LR AM ministro įsakymu Nr. 625;
- Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklės, patvirtintos 2002 m. birželio 27 d. LR AM ministro įsakymu Nr. 348;
- Alyvų atliekų tvarkymo taisyklės, patvirtintos 2002 m. gruodžio 22 d. LR AM ministro įsakymu;
- Buityje susidarančių pavojingų atliekų surinkimo punktų įrengimo ir eksploataavimo taisyklės, patvirtintos 2001 m. kovo 30 d. LR AM ministro įsakymu Nr. 179.

Toliau aprašomas svarbiausių teisės aktų taikymas įvairiose atliekų tvarkymo srityse.

3.2.1 Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas buvo priimtas 1998 m. ir pakeistas 2002 m. Šiame įstatyme nustatyti pagrindiniai atliekų tvarkymo reikalavimai ir perkeltos pagrindinės Bendrosios atliekų direktyvos ir Pavojingų atliekų direktyvos nuostatos. Detalesni reikalavimai atliekų tvarkymui nustatyt Atliekų tvarkymo taisyklėse ir kituose Aplinkos ministro patvirtintuose teisės aktuose.

Atliekų tvarkymo įstatymo septintasis skirsnis skirtas komunalinių atliekų tvarkymo sistemoms. Čia pateiktos nuostatos labai svarbios regioninių atliekų tvarkymo sistemų organizavimui, nes suteikia savivaldybėms teisę pavesti (kaip privalomą užduotį) eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai. Savivaldybės gali organizuoti ir komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploataavimo ir plėtojimo paslaugų operatorių (atliekų tvarkytojų) atrankos konkursą arba, nutarusios įvesti vietinę rinkliavą iš atliekų turėtojų už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, turi organizuoti komunalinių atliekų tvarkymo (komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploataavimo ir plėtojimo) paslaugų viešojo pirkimo konkursą.

Atliekų tvarkymo įstatymo pakeitimo įstatymo 31 straipsnio 5 dalyje sakoma, kad įmonės, kurios verčiasi komunalinių atliekų, tarp jų antrinių žaliavų, surinkimu, šią veiklą savivaldybės teritorijoje gali vykdyti tik tuo atveju, jeigu yra sudariusios sutartis su savivaldybe.

Toliau pateikiami įvairių atliekų tvarkymo sričių teisinio reglamentavimo aspektai.

3.2.2 Atliekų apibrėžimas ir klasifikavimas

Lietuvos atliekų tvarkymo įstatyme atliekų ir pavojingų atliekų apibrėžimai perkelti iš ES Bendrosios atliekų direktyvos ir Pavojingų atliekų direktyvos, jie paremti atliekų sąrašais. „Atliekos“ apibrėžiamos kaip bet kokios į Atliekų sąrašą įtrauktos medžiagos arba daiktai, kuriais atliekų turėtojas atsikrato, ketina arba privalo atsikratyti. „Pavojingos atliekos“ apibrėžiamos kaip atliekos, kurios Atliekų sąrašė nurodytos

kaip pavojingos (paryškintas šriftas), kurios turi vieną arba kelias pavojingas savybes, išvardytas Taisyklių 3 priede, ir atitinka 4 priede išvardintus kriterijus.

Lietuvos atliekų sąrašas yra Komisijos sprendimu 94/3/EEB priimto Europos atliekų katalogo vertimas. Sąrašė yra 20 kategorijų, suskirstytų pagal atliekų kilmę. Tai, kad medžiaga arba objektas įtrauktas į šį sąrašą, nereiškia, kad jis visais atvejais laikomas atliekomis. Atliekomis medžiagos ar objektai laikomi tik tada, kai jie atitinka atliekų apibrėžimą, t.y., kai atliekų turėtojas jais atsikrato, ketina arba privalo atsikratyti. Sąrašas taikomas visoms atliekoms, nepriklausomai nuo to, ar jos skirtos šalinimui ar perdirbimui.

Atskiro Lietuvos pavojingų atliekų sąrašo nėra, bet Atlieku sąrašė pavojingos atliekos pažymėtos juodu šriftu. Kaip ir kitų atliekų atveju, paryškintas atliekų kodas ir pavadinimas nereiškia, kad medžiaga visais atvejais yra pavojinga. Atliekos yra pavojingos tik tada, jei jos turi vieną arba kelias pavojingas savybes ir atitinka šio Įstatymo 4 priede išvardytus kriterijus, kurie savo ruožtu atitinka Tarybos sprendimo 94/904/EB 1 straipsnio, nustatančio pavojingų atliekų sąrašą, kriterijus. Kita vertus, jei atliekų pavadinimas nėra paryškintas, bet atliekos turi vieną arba kelias pavojingas savybes, išvardytas 3 priede, jos turi būti laikomos pavojingomis atliekomis.

Atliekų sąrašo papildymo pagal Komisijos sprendimą 2000/532/EB jau parengtas, tačiau dar nepriimtas.

Be Atlieku sąrašo, Atlieku tvarkymo taisyklėse taip pat pateikta statistinė atliekų klasifikacija, kurioje atliekos suskirstytos pagal jose esančias medžiagas. Statistinė klasifikacija sudaryta pagal taisyklių rengimo metu buvusį Tarybos reglamento dėl atliekų tvarkymo statistikos projektą (COM (1999) 31 galutinis).

3.2.3 Atlieku tvarkymo planų rengimas

Atlieku tvarkymo įstatyme numatyti trijų lygių atlieku tvarkymo planai: valstybinis, regioniniai ir savivaldybių. Valstybinį strateginį atlieku tvarkymo planą rengia Aplinkos ministerija ir tvirtina Vyriausybė. Regioninius atlieku tvarkymo planus rengia regionų plėtros tarybos sudarytos darbo grupės, jų rengimą koordinuoja ir juos tvirtina regionų plėtros tarybos. Savivaldybių atlieku tvarkymo planus rengia savivaldybės ir tvirtina savivaldybių tarybos.

Valstybinis strateginis atlieku tvarkymo planas buvo parengtas ir patvirtintas 2002 m. balandžio mėn.

Regioniniai atlieku tvarkymo planai turi atitikti valstybinio strateginio atlieku tvarkymo plano nuostatas. Atlieku tvarkymo įrenginių, ypač atlieku šalinimo įrenginių, vieta regioniniuose atlieku tvarkymo planuose turi būti suderinta su apskrities lygio teritorijų planavimo dokumentais. Savivaldybių atlieku tvarkymo planai turėtų būti suderinti su regioniniais planais.

Atliekų tvarkymo planuose turi būti atskiros dalys, skirtos pavojingų, biodegrazuojamų ir pakuočių atliekų tvarkymui, arba šioms atliekoms turi būti parengti atskiri planai.

Atliekų tvarkymo planuose turi būti esamos atliekų tvarkymo būklės apžvalga, atliekų tvarkymo užduotys planuojamam laikotarpiui, ilgalaikė strateginė programa, trumpalaikė veiksmų programa.

Taisyklėse aiškiai apibrėžiama, kurie duomenys turi būti įtraukiami į atliekų tvarkymo būklės apžvalgą bei kitas atliekų tvarkymo plano dalis.

Atliekų tvarkymo užduotys planuojamam laikotarpiui turi apibrėžti atliekų susidarymo mažinimo, atliekų surinkimo bei naudojimo sistemų plėtros gaires.

Ilgalaikėje strateginėje atliekų tvarkymo programoje turi būti pagrįstos ir aprašytos komunalinių atliekų tvarkymo programų ilgalaikės plėtros kryptys, taip pat reikiamas institucinis stiprinimas bei naujų atliekų naudojimo ir šalinimo įrenginių poreikis.

Trumpalaikėje atliekų tvarkymo veiksmų programoje turi būti konkrečios priemonės, reikalingos atliekų tvarkymo sistemoms bei atskiriems jų komponentams plėtoti ir tobulinti bei jų įtaka atliekų srautams; šių priemonių įgyvendinimo grafikas; sąnaudų ir finansavimo šaltinių įvertinimas.

Ilgalaikės atliekų tvarkymo programos turi būti rengiamos dešimčiai metų, po ketverių metų jos turi būti peržiūrimos. Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas turi būti parengtas iki 2001 m. pabaigos, apskričių atliekų tvarkymo planai turėjo būti parengti iki 2002 m. birželio pabaigos, savivaldybių komunalinių atliekų tvarkymo planai – iki 2002 m. pabaigos.

Atliekų tvarkymo taisyklės nereikalauja, kad įmonės, kurių veikloje susidaro atliekų, rengtų atliekų tvarkymo planus. Tačiau, norėdamos gauti gamtos išteklių naudojimo leidimus, šios įmonės turi parengti gamtos išteklių taupymo ir atliekų mažinimo planus. Šiuose planuose turi būti pateiktas gamybos efektyvumo įvertinimas, naudojamų gamybos metodų palyginimas su geriausiomis galimomis technologijomis ir numatytos būtinos priemonės gamybos technologiniams procesams patobulinti ir atliekoms mažinti.

Valstybiniame strateginiame plane yra nurodoma, kad savivaldybės gali pavesti savo įsteigtai įmonei kai kurias atliekų tvarkymo užduotis, tame tarpe ir atliekų rengimo planus.

3.2.4 Atliekų surinkimas ir rūšiavimas

Atliekų tvarkymo taisyklės nurodo, kad pramonės atliekos turi būti tvarkomos pagal gamtos išteklių naudojimo leidimų, kuriuos išduoda Aplinkos ministerijos regioniniai aplinkos apsaugos skyriai, reikalavimus. Už komunalinių bei pramonės atliekų, kurios neįtrauktos į gamtos išteklių naudojimo leidimus, surinkimą ir tvarkymą atsako savivaldybės. Tačiau įmonės, kurių veikloje susidaro atliekų, gali pareikšti, kad jos pačios tvarkys atliekas. Tokiu atveju savivaldybė gali

pareikalauti, kad šios įmonės parengtų savo atliekų surinkimo ir išvežimo tvarką, atitinkančią Atliekų tvarkymo taisyklių reikalavimus.

Vietos savivaldos institucijos privalo organizuoti atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemas, apimančias atliekų surinkimą, pervežimą, naudojimą ir šalinimą. Atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemos turi apimti atliekų naudojimą ir perdirbimą.

Pagal atliekų tvarkymo taisykles ir Vietos savivaldos įstatymą savivaldos institucijos turi aprūpinti didžiuosius ir mažesnius miestus atliekų surinkimo, rūšiavimo ir pervežimo priemonėmis. Rūšiavimo priemonės turi užtikrinti gyventojams ir įmonėms patogų atskirą stiklo ir popieriaus surinkimą. Taip pat savivaldos institucijos turi užtikrinti atskirą statybos ir griovimo atliekų, stambiųjų atliekų bei pavojingų atliekų surinkimą iš gyventojų ir komercinių įmonių.

Atliekų tvarkymo taisyklėse nenurodoma, kad organinių biodegrazuojamų atliekų surinkimas yra privalomas, bet į savivaldybių atliekų tvarkymo planus turi būti įtrauktos biodegrazuojamų atliekų surinkimo ir apdorojimo priemonės.

Atliekų tvarkymo įstatymas nustato, kad savivaldybių tarybos turi patvirtinti taisykles, reglamentuojančias viešųjų komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimą ir užtikrinančias, kad šios paslaugos atitiktų aplinkosaugos, techninius-ekonominius, higienos reikalavimus ir savivaldybių bei regioninių atliekų tvarkymo planų įgyvendinimą, nustatančias komunalinių atliekų tvarkymo sąlygas. Savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklės turi būti paskelbtos vietinėje spaudoje

Eksplatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai. Savivaldybės gali organizuoti ir komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo paslaugų operatorių (atliekų tvarkytojų) atrankos konkursą arba, nutarusios įvesti vietinę rinkliavą iš atliekų turėtojų už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, turi organizuoti komunalinių atliekų tvarkymo (komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo) paslaugų viešojo pirkimo konkursą

Savivaldybių atliekų tvarkymo sistemų naudojimas privalomas visiems savivaldybės teritorijoje esantiems subjektams, išskyrus įmones, kurios tvarko savo atliekas pagal gamtos išteklių naudojimo leidimus, ir įmones, kurios įkūrė savo atliekų tvarkymo sistemas.

Savivaldybių atliekas tvarkančios įmonės turi būti finansuojamos iš sistemos vartotojų mokamo užmokesčio pagal principą „teršėjas moka“. Savivaldybės turi nustatyti tokius tarifus arba užmokesčių už atliekų tvarkymo paslaugas, kad surinktos lėšos padengtų visas atliekų tvarkymo sąnaudas, tarp jų - ir atliekų tvarkymo įrenginių uždarymo bei priežiūros po uždarymo sąnaudas.

Atliekų tvarkymo taisyklėse numatytas papildomas reikalavimas įmonėms ir organizacijoms, įpareigojantis atskirai rinkti makulatūrą, pakuočių atliekas ir kitas antrines žaliavas. Įmonių ir organizacijų

administracijos atsako už savo darbuotojų aprūpinimą patogia jų organizacijose susidarančių antrinių žaliavų surinkimo įranga. Organizacijos, kuriose dirba daugiau nei 50 žmonių, turi nustatyti vidinę antrinių žaliavų surinkimo tvarką ir informuoti darbuotojus apie šios tvarkos reikalavimus.

3.2.5 Atliekų naudojimas ir šalinimas

Atliekas naudojančios ir šalinančios įmonės turi būti registruotos Atliekas tvarkančių įmonių registre, turi gauti gamtos išteklių naudojimo leidimus bei parengti atliekų naudojimo ir šalinimo techninį reglamentą. Šiame reglamente turi būti tvarkomų atliekų tipai ir savybės, atliekų priėmimo ir kontrolės tvarka, atliekų pervežimas iš priėmimo vietos į naudojimo ar šalinimo vietą, naudojimui ir šalinimui naudojama įranga, dirbančio personalo darbo tvarka nuo atliekų priėmimo iki galutinio panaudojimo ar pašalinimo.

3.2.6 Šalinimas sąvartynuose

2000 m. spalio 18 d. Aplinkos ministras įsakymu Nr. 444 patvirtino Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisykles.

Šiose taisyklėse reikalaujama nurodyti sąvartynų vietas bendruosiuose apskrities teritorijų planuose ir įvertinti galimas alternatyvias vietas. Sprendimą įrengti sąvartyną galima priimti tik atlikus išsamų poveikio aplinkai vertinimą.

Į šias taisykles perkelti ES sąvartynų direktyvos reikalavimai:

- sąvartynų klasifikacija;
- aplinkos apsaugos reikalavimai;
- atliekų priėmimo kriterijai ir procedūros;
- leidimų išdavimo reikalavimai;
- kontrolės ir monitoringo procedūros;
- esamų sąvartynų uždarymas ir sutvarkymas;
- uždarymo ir priežiūros po uždarymo procedūros.

3.2.7 Atliekų deginimas

Atliekų deginimą reglamentuoja 1999 m. spalio mėn. Aplinkos ministro patvirtinti Pagrindiniai atliekų deginimo reikalavimai (LAND 19-99), kurie buvo parengti pagal Pavojingų atliekų deginimo direktyvą (94/67/EB) ir Komunalinių atliekų direktyvas (89/369/EEB, 89/429/EEB). Į šį dokumentą perkelti ne visi, o tik pagrindiniai ES direktyvų reikalavimai. Pagrindiniai reikalavimai yra taikomi visų atliekų deginimui, išskyrus naudotas alyvas, kuriose yra daugiau nei 50 ppm PCB/PCT, alyva užterštas pjuvenas, tekstilės ir kitas augalinės kilmės atliekas bei neužterštas popieriaus, kartono, medienos ir kitas augalinės kilmės atliekas.

2002 m. gruodžio mėn. Aplinkos ministerija patvirtino naujus Atliekų deginimo aplinkosauginius reikalavimus, kurie perkelia Atliekų deginimo direktyvos (2000/76/EB) reikalavimus. Šie reikalavimai nuo jų

įsigaliojimo (paskelbimo) dienos yra taikomi naujiems deginimo įrenginiams. Esamiems atliekų deginimo įrenginiams šie reikalavimai bus pradėti taikyti nuo 2005 m. gruodžio 28 d., išskyrus tam tikrus specifinius reikalavimus (daugiausiai deginimo sąlygoms), kurie įsigalioja nuo jų paskelbimo dienos. Pagrindiniai atliekų deginimo reikalavimai (LAND 19-99) nustos galioti nuo 2005 m. gruodžio 28 d.

Visi atliekų deginimo įrenginiai privalo turėti gamtos išteklių naudojimo leidimus. Deginimo įrenginių operatoriai privalo laikytis nustatytų atliekų priėmimo procedūrų, kad būtų galima išvengti arba kiek įmanoma daugiau apriboti neigiamą poveikį aplinkai, ypač oro, dirvožemio, paviršinio vandens ir požeminio vandens teršimą, taip pat kvapus ir triukšmą bei tiesioginį pavojų žmonių sveikatai.

Deginimo įrenginiai turi būti eksploatuojami taip, kad bendras anglies kiekis deginimo metu susidariusiuose šlakuose ir pelenuose neviršytų 3%. Deginimo įrenginiai turi būti suprojektuoti ir eksploatuojami taip, kad proceso metu susidariusių dujų temperatūra bet kokiomis sąlygomis (net ir pačiomis nepalankiausiomis) dviems sekundėms pakiltų iki 850° C. Deginant pavojingas atliekas, kuriose halogenintų organinių medžiagų kiekis sudaro daugiau negu 1%, temperatūra mažiausiai dviems sekundėms turi pakilti iki 1100° C.

Emisijos iš atliekų deginimo įrenginių neturi viršyti leidimuose nustatytų ribinių verčių. Matavimų, kurie atliekami tikrinant, ar laikomasi emisijų ribinių verčių, rezultatai turi būti standartizuoti.

Nuotekų, susidariusių valant išmetamas dujas, išleidimas turi būti ribojamas atsižvelgiant į reikalavimuose nustatytas emisijų ribines vertes. Atliekų deginimo įrenginių operatoriai privalo atlikti atitinkamus masės balanso apskaičiavimus, kad nustatytų teršalų lygį galutinai išleidžiamose nuotekose, kuris gali būti siejamas su išmetamų dujų valymo metu susidarantiomis nuotekomis.

Liekanos, susidarančios deginimo procesų metu, tam tikrais atvejais turi būti perdirbamos tiesiai įrenginiuose arba už jų ribų. Įvairių degimo liekanų fizikinėms ir cheminėms savybėms bei taršos potencialui nustatyti turi būti atliekami atitinkami testai. Analizės metu turi būti tikrinamas bendras tirpių medžiagų kiekis ir tirpių sunkiųjų metalų kiekis.

Turi būti atliekami nuolatiniai pagrindinių teršalų ir eksploatavimo parametrų matavimai, o sunkieji metalai, dioksinai ir furanai privalo būti matuojami mažiausiai du kartus per metus. Matavimų, kurie atliekami tikrinant, ar laikomasi emisijų ribinių verčių, rezultatai turi būti standartizuoti nustatytais sąlygomis.

3.2.8 Atliekų apskaita ir ataskaitos

Pagal Atliekų tvarkymo taisykles, atliekas surenkančios, pervežančios, naudojančios ir šalinančios įmonės, taip pat importuojančios ir eksportuojančios įmonės bei įmonės, kurių veikloje susidaro atliekos, turi vesti pirminę atliekų susidarymo ir apdorojimo apskaitą.

Atliekų apskaitos procedūra įmonėje turi būti patvirtinta generalinio direktoriaus įsakumu. Šiuo įsakymu turi būti paskirti už apskaitą atsakingi asmenys ir apibrėžtas reikiamas įmonės vedamų žurnalų skaičius.

Atliekų registravimo žurnalas turi būti laikomas atliekų susidarymo vietoje ir pareikalavus turi būti pateiktas atsakingiems Aplinkos ministerijos, apskričių ir savivaldybių pareigūnams.

Susidarę ar sutvarkyti nepavojingų atliekų kiekiai turi būti registruojami ne rečiau kaip kartą per mėnesį, o pavojingų atliekų kiekiai – ne rečiau kaip kartą per savaitę. Jei atliekos susidaro arba apdorojamos nereguliariai, turi būti registruojamas kiekvienas atskiras susidariusių arba apdorotų atliekų kiekis.

Registruojant turi būti nurodoma data, registravimo laikotarpis, geografinė atliekų kilmė, pramoninė atliekų kilmė, susidarymo šaltinio pavadinimas, atliekų kodas Atliekų sąraše, statistinės klasifikacijos kodas, atliekų pavadinimas, susidariusių, gautų, apdorotų arba išsiųstų atliekų kiekis, apdorojimo metodas, atliekų priimanti įmonė (jei atliekos buvo siunčiamos), įgalioto asmens parašas.

Iki kiekvienų metų sausio 25 d. atliekas naudojančios ir šalinančios įmonės turi pateikti metines atliekų tvarkymo ataskaitas Aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentams. Į ataskaitas turi būti įtraukti apibendrinti atliekų apskaitos duomenys.

Regionų departamentai turi teikti savivaldybėms visus duomenis, reikalingus savivaldybių ir apskričių atliekų valdymo planams parengti ir įgyvendinti. Jei savivaldybės mano, kad planavimui reikia daugiau informacijos, jos gali pareikalauti, kad įmonės pateiktų papildomos informacijos.

Statistinę atliekų duomenų bazę tvarko Aplinkos ministerija. Duomenų suvestinė turi būti skelbiama metinėse ministerijos ataskaitose.

3.2.9 Pakuočių atliekų tvarkymas

2001 m. rugsėjo mėn. Seimas priėmė Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymą. Įstatyme nustatyti bendrieji reikalavimai pakuočių naudojimui, ženklinimui, o Vyriausybė įgaliojama nustatyti konkrečius reikalavimus. Vyriausybė taip pat privalo nustatyti duomenų apie pakuočių ir pakuočių atliekų susidarymą ir tvarkymą rinkimo sistemą.

Gamintojai ir importuotojai privalo imtis būtinų priemonių vyriausybės nustatytiems tikslams įgyvendinti. Nepasiekę šių tikslų, gamintojai ir importuotojai turės mokėti mokesčius už į rinką pateiktų gaminių pakuotes (šiuo metu gaminių mokesčiai svarstomas Seime, žr. toliau). Mažmenininkai privalo susigrąžinti tuščias pakuotes ir šiam tikslui įkurti jų surinkimo bei rūšiavimo sistemas. Įstatymas įgalioja Vyriausybę nustatyti užstatus už prekines pakuotes.

2002 m. birželio 27 d. Įsakymu Nr. 348 Aplinkos ministras patvirtino Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklės. Taisyklės nustato ribinius leistinus kenksmingų medžiagų kiekius pakuotėse, pakuočių

ženklinimo tvarką, pakuočių ir pakuočių atliekų apskaitos tvarką bei atliekų tvarkymo sąlygas ūkio subjektams.

Gamintojai, importuotojai, pardavėjai bei kiti ūkinės veiklos vykdytojai gali įkurti jiems atstovaujančią organizaciją ir jai pavesti tvarkyti pakuočių atliekas taip, kad būtų įvykdytos nustatytos jų surinkimo, perdirbimo ir kitokio naudojimo užduotys. Organizacija gali pati surinkti ir tvarkyti pakuočių atliekas arba organizuoti jų surinkimą ir tvarkymą. Pakuočių atliekų surinkimo ir tvarkymo veikla turi būti derinama su apskričių bei savivaldybių atliekų tvarkymo planais, nepriklausomai nuo pasirinkto pakuočių atliekų surinkimo ir tvarkymo būdo.

Prekybos vietoje susidarančios pakuočių atliekos turi būti surenkamos ir rūšiuojamos. Pardavėjai gali patys organizuoti prekybos vietoje susidarančių pakuočių atliekų surinkimo ir rūšiavimo sistemas, suderintas su savivaldybėmis, arba pagal sutartis naudotis savivaldybių organizuotomis komunalinių atliekų tvarkymo sistemomis

3.2.10 Gamintojų atsakomybė

2002 m. sausio mėn. Seimas priėmė naują Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo redakciją. Įstatymas nustato mokesčius už gaminamus ar importuojamus gaminius – pirminė pakuotė, akumulatoriai, galvaniniai elementai, padangos, vidaus degimo variklių degalų, tepalų ir oro filtrai, automobilių hidrauliniai amortizatoriai. Planuojama į apmokestinamųjų gaminių sąrašą įtraukti ir automobilius. Iš surinktų lėšų bus finansuojama Gaminių ar pakuotės atliekų tvarkymo programa, apibrėžta Atliekų tvarkymo įstatymo 34 str. Programos lėšos bus skiriamos apmokestinamųjų gaminių ir pakuotės atliekų surinkimo, rūšiavimo ir naudojimo išlaidoms kompensuoti, mažaatliekinėms technologijoms kurti ir t.t.

3.2.11 Kiti atliekų tvarkymo aspektai

2002 m. gruodžio 22 d. Aplinkos ministerija patvirtino Alyvų atliekų tvarkymo taisyklės ir Išeikvotų baterijų ir akumuliatorių tvarkymo taisyklės, kuriomis perkeltos atitinkamos ES direktyvos. Taisyklės dėl PCB ir PCT nukenksminimo ir šalinimo buvo patvirtintos 2004 m.

Atliekų gabenimą per sieną reglamentuoja 2001 m. spalio mėn. Aplinkos ministro patvirtintos Atliekų įvežimo į Lietuvos Respubliką, išvežimo iš Lietuvos Respublikos ir tranzito per Lietuvos Respubliką taisyklės. Taisyklėse perkeltos Tarybos reglamento 259/93/EEB dėl atliekų vežimo priežiūros ir kontrolės Bendrijos ribose, į Bendriją ir iš jos nuostatos ir nustatyti reikalavimai bei procedūros atliekų gabenimo per sieną leidimui gauti.

3.2.12 Teisės aktų įgyvendinimas ir kontrolė

Administracinė atsakomybė už Atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimą apibrėžta Administracinių teisės pažeidimų kodekso straipsnyje 51³. Administracinės nuobaudos už aplinkos teršimą nepavojingomis atliekomis arba nepavojingų atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimą juridiniams asmenims yra nuo 50 iki 250 Lt, fiziniams asmenims – iki

150 Lt. Baudos už tuos pačius pažeidimus pavojingų atliekų atveju juridiniams asmenims yra 300-2000 Lt, fiziniams asmenims –100 - 1000 Lt.

Kompensacijos už žalą aplinkai buvo įvestos 1991 m. LR vyriausybės 1991 m. lapkričio 8 d. nutarimu Nr. 458. Atsakomybės mokesčių tikslas – skatinti laikytis teisės aktų, uždrausti nelegalų atliekų šalinimą ir padidinti įplaukas į Valstybinį aplinkos apsaugos fondą. Mokesčiai bet kuriam fiziniam arba juridiniam asmeniui, kuris nelegaliai šalino atliekas, priklausomai nuo nelegaliai šalintų atliekų kiekio, skirstomas į 5 kategorijas, atsižvelgiant į jų toksiškumą.

Administracines baudas ir kompensacijas už aplinkai padarytą žalą nustato Aplinkos ministerijos regioninių aplinkos apsaugos departamentai. Savivaldybių teisės įgyvendinant aplinkos apsaugos įstatymus gana ribotos. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 161 str. suteikia teisę savivaldybėms nustatyti baudas už savivaldybių taisyklių dėl švaros ir tvarkos palaikymo miestuose ir kitose gyvenamosiose vietovėse pažeidimą. Baudos už pažeidimus gali siekti 2000 Lt. Tačiau neaišku, ar 161 str. gali būti taikomas savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimams.

3.2.13 Savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklės

Savivaldybių atsakomybė už komunalinių atliekų tvarkymą buvo nustatyta 1992 m. priimtame Aplinkos apsaugos įstatyme, tačiau, nesant konkrečių reikalavimų komunalinių atliekų tvarkymo sistemoms, savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių rengimo procesas buvo labai lėtas. Tuo metu kai kuriuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose buvo parengtos bendro pobūdžio atliekų tvarkymo taisyklės, kuriose nebuvo apibrėžti savivaldybių atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir eksploatavimo principai.

Atliekų tvarkymo paslaugas visose savivaldybėse teikė savivaldybių įmonės, kurios galėjo pačios pasirinkti atliekų surinkimo ir tvarkymo metodus bei tvarką. Atliekas tvarkančios įmonės turėjo laikytis tik savivaldybių tarybų nustatytų tarifų.

1999 m. liepos mėn. Aplinkos ministerijos išleistos Atliekų tvarkymo taisyklės nustatė reikalavimus savivaldybių atliekų tvarkymo sistemoms ir įpareigojo savivaldybes parengti atliekų tvarkymo taisykles, apibrėžiančias savivaldybių atliekų tvarkymo sistemų struktūrą ir veiklą. Aplinkos ministro įsakyme Nr. 217 dėl Atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo savivaldybėms buvo siūloma parengti ir patvirtinti savivaldybių atliekų tvarkymo taisykles iki 2000 m. pabaigos.

3.3. Duomenys apie susidarantį, naudojamą ir šalinamą atliekų Telšių regione kiekį

Informacija apie dabartinę atliekų tvarkymo būklę gauta iš trijų pagrindinių šaltinių: (1) LR AM Aplinkos apsaugos agentūros valstybinės atliekų tvarkymo apskaitos duomenų bazės (už 2003 metus); (2) iš anketų, kurias projekto grupė parengė ir išdalino savivaldybėms bei atliekų tvarkymo įmonėms užpildyti; (3) Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtros galimybių studijos .

Duomenys apie esamus sąvartynus buvo surinkti nagrinėjant esamą dokumentaciją ir lankantis kai kuriuose objektuose. Dalis nurodytų duomenų buvo tikslinama apsilankymų savivaldybių administracijose, susitikimų su atliekų tvarkytojais metu bei naudojantis šiuo metu atliekamo techninio projekto duomenimis.

Valstybinės atliekų tvarkymo apskaitos duomenys LR AM buvo sukaupti pagal Atliekų tvarkymo taisyklių V skyriaus reikalavimus. Visos įmonės, užsiimančios atliekų naudojimu, šalinimu ir eksportu, kasmet privalo pateikti regiono aplinkos apsaugos departamentui valstybinės atliekų apskaitos ataskaitas (taisyklių 13 priedas). Iš LR AM buvo gauti ir apdoroti Telšių regiono suvestinės ataskaitos duomenys už 2003 m. Duomenys už 2004 metus šiuo metu dar tik rengiami.

3.3.1 Statistiniai duomenys

2003 m. Telšių regiono teritorijoje susidarė 154 386 t visų rūšių atliekų (Rietavo savivaldybėje susidaranti atliekos AM Aplinkos Apsaugos Agentūros valstybinės atliekų tvarkymo apskaitos duomenų bazėje šiuo metu dar yra priskiriamos Plungės rajonui). Didžioji dalis atliekų (124 127 t) susidarė Mažeikių rajone. Komunalinės atliekos sudarė **35 578 t**, nuotekų dumblas – 4649 t, statybinis laužas – 147 t.

Šie duomenys rodo, kad 2003 m. Telšių regione susidarė **35 578 t** komunalinių atliekų, tai yra vidutiniškai **197 kg** vienam gyventojui per metus. Į šį kiekį yra įtrauktas tas komunalinių atliekų kiekis, kuris yra surenkamas iš regiono pramonės įmonių ir organizacijų. Tačiau čia neįtrauktos pramoninės atliekos, statybos bei griovimo atliekos ir nuotėkių dumblas iš komunalinių bei pramonės įmonių vandens valymo įrenginių.

Atliekos sveriamos tik Plungės, Mažeikių, pagrindiniuose sąvartynuose. Kadangi kituose sąvartynuose atliekos nesveriamos, statistinei apskaitai pateikti duomenys, apskaičiuoti kubinius metrus pavertus tonomis, negali būti laikomi patikimais. Ir Lietuvos, ir daugelio Rytų Europos šalių patirtis rodo, kad atliekų kiekiai tonomis gerokai sumažėja sąvartynuose įrengus svėrimo mechanizmus ir įvedus apskaitą. Tuo tarpu perskaičiavus kubinius metrus į tonas paprastai gaunami ženkliai didesni atliekų kiekiai.

Nėra ir duomenų apie komunalinių atliekų susidarymą įmonėse, įstaigose bei organizacijose, kadangi jų atliekos paprastai surenkamos tais pačiais konteneriais, kur atliekas šalina gyventojai. Remiantis įvairių Lietuvoje vykdytų studijų ir apžvalgų išvadomis, kituose šaltiniuose (organizacijose ir pan.) susidaro apie 20-25% komunalinių panašių į buitines atliekų.

3.3.2 Komunalinių atliekų susidarymas namų ūkiuose

JACOBS GIBB Ltd su Integrated Skills Limited ir UAB Vilnius Consult parengtoje galimybių studijoje nurodomas apytikris šiuo metu regione susidarantių kietųjų komunalinių atliekų (KKA) kiekis yra 36,900 tonų (lentelėje Nr.9).

Lentelė Nr. 9 Nerūšiuotų komunalinių atliekų susidarymas t/metus(Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtros galimybių studija, JACOBS GIBB, 2003)

	Miestas	Kaimas	VISO
Telšiai	12,300	700	13,000
Mažeikiai	14,200	1,500	15,700
Plungė	6,800	600	7,400
Rietavas	700	100	800
VISO	34,000	2,900	36,900

Lietuvoje nėra oficialių plačiai taikomų atliekų susidarymo normų. Kiekviena savivaldybė nustato savo atliekų susidarymo normas. Šiuo metu KKA susidarymas skaičiuojamas vienam gyventojui. Galimybių studijoje susidarantių atliekų skaičiavimui priimtos šios prielaidos :

- atliekų susidarymo norma 250 kg/gyventojui/ metus miesto vietovėse;
- atliekų susidarymo norma 100 kg/gyventojui/ metus kaimo vietovėse;
- atliekų tankumas miesto vietovėse - 160 kg/m³
- atliekų tankumas kaimo vietovėse - 210kg/ m³
- miesto vietovėse nerūšiuotas komunalines atliekas sudaro 75-80% buitinės ir 20-25 % komercinės atliekos;
- kaimo vietovėse - 90 % buitinės ir 10 % komercinės atliekos.

Šiame plane konsultantai, atsižvelgdami į AM rekomendacijas dėl atliekų susidarymo kiekių ir normų, kitų regionų statistinius duomenis bei patirtį

bei planuojamas atliekų surinkimo sistemas, pateiktąsias atliekų susidarymo normas išskaidė detaliau. Laikoma, kad atliekų susidarymo normos skiriasi ne tik pagal gyvenamos vietovės pobūdį (miesto ar kaimo), bet ir dėl gyvenamosios aplinkos (individualus namas ar daugiabutis), gyventojų skaičiaus, kas sąlygoja ūkinę veiklą. Tolesniuose skaičiavimuose rekomenduojame taikyti šias prielaidas :

- atliekų susidarymo norma 250 kg/gyventojui/per metus daugiabučiuose ir individualiuose namuose miestuose ir gyvenvietėse virš 1000 gyventojų;
- atliekų susidarymo norma 200 kg/gyventojui/per metus daugiabučiuose ir individualiuose namuose miestuose ir gyvenvietėse virš 200 gyventojų;
- atliekų susidarymo norma 100 kg/gyventojui/per metus likusiuose individualiuose namuose;
- daugiabučiuose namuose susidarančių atliekų tankumas 140 kg/m^3
- individualiuose namuose susidarančių atliekų tankumas – 170 kg/m^3

Lentelė Nr.10. Nerūšiuotų komunalinių atliekų susidarymo detalizavimas t/m.

Rajonas	Bendras gyventojų skaičius	Individualūs namai		Daugiabučiai namai		Susidarančių atliekų kiekis
		Gyventojų skaičius	Individualių namų kiekis	Gyventojų skaičius	Daugiabučių namų kiekis	
<i>Telšių rajonas</i>						
Telšiai	31119	9759	2936	21360	333	
>1000 gyventojų	4226	2309	870	1917	59	
500-1000	4587	3770	1046	817	42	
200-500	7090	5895	1746	1195	68	
<200	9526	8894	2649	632	56	
Viso	56548	30627	9247	25921	558	11996
<i>Plungės rajonas</i>						
Plunge	24800	11426	2856	13374	193	
>1000	3176	2853	816	323	23	
500-1000	2786	2257	617	529	22	
200-500	4980	4122	1062	858	62	
<200	9893	9115	2808	778	67	
Viso	45635	29773	8159	15862	367	9388
<i>Mažeikių rajonas</i>						
Mažeikiai	42700	11331	3000	31369	319	
>1000	5799	4751	1596	1048	40	
500-1000	6662	6317	1818	345	26	
200-500	6270	5855	1845	415	31	
<200	6160	5964	1995	196	18	
Viso	67591	34218	10254	33373	434	15242
<i>Rietavo savivaldybė</i>						
Rietavas	3979	1728	574	2251	70	
>1000	0					
500-1000	1263	1183	287	80	5	
200-500	2631	2353	355	278	16	
<200	3362	3049	1168	313	33	
Viso	11235	8313	2384	2922	124	2054
Viso regione	181009	102931	30044	78078	1483	38682

Pagal aukščiau pateiktas atliekų susidarymo normas per metus Telšių apskrityje susidaro apie 39 000 tonų nerūšiuotų komunalinių atliekų. Žinoma, tai teoriniai skaičiai, tačiau kol nebus įvesta tiksli atliekų apskaita (svėrimas) tikslesnių skaičių pateikti neįmanoma.

3.3.3 Komunalinių atliekų sudėtis

Lietuvoje (Alytuje, Kaune) atlikti keli atliekų sudėties tyrimai rūšiavimo būdu. Kauno m. Lapių sąvartyne ir Kėdainių rajono Zabieliškio sąvartyne vykdomas šalinamų atliekų monitoringas. Nustatant komunalinių atliekų sudėtį atsižvelgiama ir į kitus duomenis, pvz., savivaldybių atliekų tvarkymo planus, Lietuvos atliekų tvarkytojų asociacijos pateiktus duomenis bei duomenis, gautus atliekų praktinių tyrimų metu Lietuvoje ir kitose Rytų Europos šalyse.

Telšių regione komunalinių atliekų sudėties Analizę atliko JACOBS GIBB Ltd su Integrated Skills Limited ir UAB Vilnius Consult 2002 metais (11 lentelė).

Atliekas, tinkančias kompostuoti, sudaro lauko ir daržo augalai, medžių šakos, žolė ir pan. Kaimo vietovių individualių namų gyventojai šiuo metu kompostuoja dalį atliekų. Atliekų struktūros analizės rezultatai (žiūr. lentelę) rodo, kad 52-40 % visų atliekų sudaro taip vadinamos biodegraduojamos atliekos - bet kokios atliekos, kurios gali būti suskaidytos aerobiniu ar anaerobiniu būdu, pvz.: sodo atliekos, užterštas arba netinkamas perdirbti popierius ir kartonas, skystos ir kietos maisto produktų atliekos, susidaranti gaminant arba realizuojant maistą ir pan.

Lentelė Nr. 11. Komunalinių atliekų sudėtis (JACOBS GIBB Ltd, 2002)

Frakcija	Butai (%)	Miesto individualūs namai (%)	Kaimo individualūs namai (%)
Maisto ir daržovių atliekos	50	21	26.6
Popierius	1.6	0.3	0.7
Kartonas	3.3	0.8	0.4
Plastiko plėvelė	0.5	0.4	1.3
Plastmasiniai buteliai	2.0	1.5	2.6
Kitos plastmasės	1.0	0.7	0.6
Tekstilė	2.3	1.8	3.2
Mediena	0.8	0.4	-
Oda ir guma	3.6	1.4	0.9
Stiklas	5.0	4.0	11.3
Skardinės	0.8	0.2	0.9
Kiti metalai	0.5	0.5	2.9
Elektros ir elektronikos komponentai	0.3	-	-
Kita sudėtinė įranga	-	-	-
Įvairios nedegios atliekos	5.3	1.0	0.4
Įvairios degios atliekos	5.6	3.0	8.4
“Smulkios” atliekos, t.y. dulkės ir smulkios dalelės	15.9	42	38.7
Skysčiai	-	-	-
Augmenijos atliekos	1.5	21	1.1

Į pateiktuosius duomenis neįtrauktos statybos ir griovimo atliekos. Remiantis kitų šalių patirtimi statybos ir griovimo atliekų sudėti patartina grįsti šiais duomenimis:

- betono, čerpių, skaldos: 60%;
- metalų: 50%;
- nedegių: 50%;
- degių: 95%

Komunalinių atliekų sudėties lentelė rodo, kad komunalinių atliekų sudėtyje dominuoja organika. Taip pat akivaizdus antrinių žaliavų atskyrimo ir perdirbimo potencialas.

3.3.4 Statybos ir griovimo atliekų susidarymas

Statybos ir griovimo atliekos sudaro dalį pateiktose lentelėse nurodytų sąvartynuose priimtų atliekų kiekių. Statistiniais duomenimis 2003 m. šios statybos ir griovimo atliekos buvo atskirai priimtose sąvartynuose ir antrinių žaliavų bei didžiųjų atliekų priėmimo aikštelėje (Mažeikiuose).

Lentelė Nr.10 Atskirai sąvartynuose priimtose statybos ir griovimo atliekos(Aplinkos Apsaugos Agentūra, 2003).

Savivaldybė	Priimta sąvartynuose t/m.
Plungės, Rietavo	n.d
Mažeikių	79
Telšių	68

n.d. – nėra duomenų.

Pagal savivaldybių atliekų tvarkymo taisykles statybos ir griovimo atliekos turi būti rūšiuojamos šaltinyje ir vežamos į sąvartynuose šiam tikslui įrengtas aikšteles. Šias atliekas tvarkyti savivaldybės skiria jų teritorijas aptarnaujantiems atliekų tvarkytojams.

3.4. Atliekų tvarkymo sąnaudų ir tarifų nustatymas

Didžioji dauguma atliekų tvarkytojų Lietuvoje skaičiuoja tarifus už teikiamas paslaugas pagal Statybos ir Urbanistikos ministro 1995 m. balandžio 20 d. Įsakymu Nr. 97 patvirtintą “ Kietųjų ir skystų buitinių atliekų išvežimo darbų skaičiavimo metodika “ arba jai artimomis pačių įmonių sudarytomis metodikomis. Dalis įmonių tokių skaičiavimo metodikų neturi, tad šiam tikslui taiko patirtas ir apskaitytas išlaidas su tam tikra pelno norma, kuri, beje, yra gana įvairi. Kai kuriose savivaldybių vietose, nors įmokos už atliekų tvarkymą gyventojams ir nustatytos bei šios paslaugos yra teikiamos, tačiau gyventojai nemoka už suteiktas paslaugas (šios komunalinių įmonių išlaidos yra dengiamos iš savivaldybių biudžeto).

Dauguma bendrovių tarifus gyventojams nustato tarifo vienam gyventojui principu pagal fiksuotus, teoriškai apskaičiuotus atliekų tūrius ar per metus susidarancius kiekius, bei fiksuotą komunalinių atliekų tankį (t/m³). Atliekų susidarymo normas bei tarifus tvirtina rajonų tarybos. Savivaldybėse atliekų susidarymo normos nustatomos atskirai

miesto ir kaimo gyventojams, atsižvelgia ir į gyvenamąjį būstą (individualų ar daugiabutį namą). Atliekų surinkimo tarifas namų ūkiams yra nustatomas kaip mokestis už konteinerio ištuštinimą arba kaip mokestis už asmenį ar namų ūkį per mėnesį, o įmonėms kaip mokestis už toną arba už m³.

Plungės rajone, savivaldybės Taryba įtraukė paskolos (už sąvartyną) padengimą į atliekų surinkimo kainą (tarifa). Nustatyta kaina yra 5,46 Lt už toną namų ūkiams ir organizacijoms, jei jie naudojami UAB "Valda" paslaugomis. Jei atlieku turėtojai atveža atliekas savo transportu paskolos padengimo mokestis yra nustatytas 12,52 Lt/t.

Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane siūloma, nustatant įmokų (tarifų arba vietinės rinkliavos) už komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas dydį, palaipsniui pereiti nuo įmokos vienam gyventojui prie įmokos už konteinerio ištuštinimą priklausomai nuo jo dydžio ir tuštinimo dažnumo nustatymo. Komunalinių atliekų surinkimo sąnaudas visų pirma lemia konteinerių tuštinimo sąnaudos, o panaikinus privalomąją gyventojų registraciją kartais gali būti sunku nustatyti namų valdos (buto) gyventojų skaičių. Ši įmokos nustatymo principą siūloma taikyti pirmiausia individualioms namų valdoms, įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms. Atliekų tvarkytojai turėtų teikti viešąsias komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas už mažiausią kainą, užtikrinančią priimtina paslaugų teikimo lygį, atsižvelgiant ne tik į ekonominius, patogumo naudotojams, bet ir aplinkosaugos bei higienos reikalavimus.

3.4.1 Atliekų tvarkymo tarifai gyventojams

Gyventojų tarifai, t.y. mokestis vienam gyventojui per mėnesį, yra pateikti lentelėje Nr 11. Tam, kad šiuos tarifus galima būtų palyginti su tarifais, nustatytais kitiems klientams, namų ūkių tarifai už 2003 m. buvo perskaičiuoti į tarifą už 1 toną, atsižvelgiant į atliekų susidarymo normas. Būtina pabrėžti, kad taip apskaičiuoti tarifai yra teoriniai ir priklauso nuo skaičiavimams naudotų atliekų susidarymo normų.

Lentelė Nr. 11 . Atliekų susidarymo normos ir tarifai gyventojams.

Savivaldybė	Vietovė	Norma vienam gyventojui m ³ /m		Tarifas Lt/tona		Tarifas Lt/mėn	
		Daug.namai	Ind. namai	Daug.namai	Ind. namai	Daug. namai	Ind. namai
Plungės	Plungės miestas	1,5	1,5	127,34	91,84	2,6	7,5
	Plungės rajonas	0,96	0,96	127,34	110,21	2,6	4,5
Telšių raj.	Telšių miestas	1,5	1,5	92,96	92,96	2,3	1,34-2,68
	Kitos gyvenvietės	0,5 - 1,2	Pagal konteinerių talpa	92,96	92,96	2,09	1,34-4,02
Mažeikių	Mieste	1,3	-	84,60	116,93	1,50	1,75

rajonas	Kaimo vietovės	-	-		90,27	1,55	1,81
Rietavo raj.	Miesto gyventojai	-	-	14,28 LT/metus	14,28 LT/metus	1,19	1,19
	Kaimo gyventojai	0,96	0,96	84	84	7,0	7,0

Lentelėje matyti, kad tarifams apskaičiuoti taikomos atliekų susidarymo normos skiriasi. Kaimo vietovėse, turinčiose tiek pat gyventojų, tarifai skirtinguose rajonuose skiriasi 0,1-0,2 m³ per metus. Miestiškosiose gyvenvietėse tarifai gyventojams, gyvenantiems daugiabučiuose ir individualiuose namuose, nesiskiria. Atliekų susidarymo normų ir tarifų vienam gyventojui skirtumai labai ryškiai matomi, kai tarifas perskaičiuojamas už 1 toną (nuo 84 iki 127 Lt/ toną).

3.4.2 Tarifai kitiems klientams

Daugumoje savivaldybių įmonėms ir organizacijoms tarifai ir atliekų susidarymo normos nustatytos savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklėse ir yra beveik visur vienodos. Kai kuriose savivaldybėse atliekų susidarymo normos skaičiuojamos atsižvelgiant ne tik į dirbančiųjų skaičių, bet ir į įstaigos ar organizacijos plotą.

Daugumoje savivaldybių įstaigų ir organizacijų tarifai yra didesni negu gyventojų. Paprastai tarifai komerciniams klientams, organizacijoms, kt. viršija tarifus gyventojams nuo 10 iki 30 proc.

Lentelė Nr. 12 Atliekų susidarymo normos įstaigose ir organizacijose.

Įmonių, įstaigų ir organizacijų grupė	Parametrai, kurie nusako susidarančių komunalinių atliekų kiekius	Telšių rajonas	Mažeikių rajonas
Prekybos organizacijos (didmeninės ir mažmeninės), parduotuvės, prekybos kioskai	Darbuotojų (pardavėjų) skaičius	2,0	2,0
	Prekybos plotas (m ²)	0,1	0,1
Turgavietės	Bendras plotas (m ²)	0,05	0,05
	prekybos plotas (m ²)	0,5	0,5
Restoranai, kavinės, barai	Vietų skaičius	1,5	1,5
Viešbučiai, moteliai, svečių namai	Vietų skaičius	0,5	0,5
Bendrabučiai, internatai	Vietų skaičius	1,0	1,0
Mokyklos, mokymo įstaigos	Mokinių ir moksleivių skaičius	0,1	0,1
	Darbuotojų skaičius	0,3	0,3
Vaikų darželiai ir lopšeliai	Vaikų skaičius	0,15	0,15
	+	0,3	0,3

	Darbuotojų skaičius		
Gydyklos (ligoninės, slaugos namai, sanatorijos)	Vietų skaičius	1,0	2,0
Sveikatos priežiūros centrai (poliklinikos, ambulatorijos, med.,punktai)	Darbuotojų skaičius	0,3	0,3
Įstaigos ir organizacijos (viešieji ir privatus biurai)	Darbuotojų skaičius	0,3	0,3
Įmonės (pramonės, statybos, paslaugų ir kitos įmonės), t. y. visos įmonės, nepriskirtos aukščiau esančioms grupėms	Darbuotojų skaičius iš viso	0,1	0,1
	Administracijos darbuotojų skaičius	0,2	0,2
Sodų ir garažų bendrijos	Sodo ar garažo valda	0,3	0,3

Mažeikių mieste tarifas už atliekų šalinimą įmonėms ir organizacijos yra 98 Lt/toną, o rajone užmokestis už atliekų surinkimą ir šalinimą – priklausomai nuo atstumo, konteinerio talpos, aptarnavimo dažnumo – nuo 88 iki 170 Lt/toną. Telšių rajone tarifas tiek gyventojams tiek įmonėms ir organizacijos yra vienodas – 98 Lt/toną.

3.4.3 Užmokestis už atliekų šalinimą

Daugumoje savivaldybių atliekų turėtojams leidžiama patiems atliekas šalinti į rajonų sąvartynus ir šiukšlynus, neimant jokie užmokesčio.

Komunalinės įmonės, eksploatuojančios sąvartynus ir pateikusios informaciją apie savo veiklą, yra nustačiusios užmokesčius už atliekų šalinimą sąvartynuose.

Lentelė Nr. 13 Užmokestis už atliekų šalinimą (2004 m.).

Rajonas	Mato vnt.	Kaina Lt
Plungės	t	29,40
Mažeikių	t	35,44
Rietavo savivaldybė	t	18,81
Telšių	t	23,50

Rietavo komunalinis ūkis mokesčių už komunalinių atliekų šalinimą fiziniams asmenims, atvežusiems savo transportu atliekas, iki sąvartyno uždarymo neėmė.

Kadangi atliekų tvarkytojų finansiniai duomenys pagal atskiras veiklas nebuvo pateikti, neįmanoma įvertinti, ar užmokestis už atliekų šalinimą dengia sąvartyno eksploatacijos išlaidas.

3.5. Sutartys su atliekų tvarkytojais komunalinių atliekų tvarkymo paslaugoms teikti

Pagal Vietos savivaldos įstatymą (1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533) viena iš priskirtųjų savivaldybių funkcijų yra komunalinių atliekų tvarkymo sistemų diegimas, antrinių žaliavų surinkimo ir perdirbimo organizavimas, sąvartynų įrengimas ir eksploatavimas. Todėl atliekos Telšių apskrities savivaldybių teritorijose yra tvarkomos vadovaujantis savivaldybių Atliekų tvarkymo taisyklėmis, patvirtintomis Tarybų sprendimais, tačiau kai kuriais atvejais atliekų surinkėjai nėra sudarę sutarčių su savivaldybių administracijomis.

Plungės savivaldybė su UAB „Valda“ turi sutartį dėl komunalinių atliekų surinkimo ir šalinimo. Telšių rajono įmonė „Telšių keliai“ teikia paslaugas, remdamasi individualiomis sutartimis su gyventojais ir turi sutartį su rajono savivaldybe dėl komunalinių atliekų surinkimo. Mažeikių rajoną aptarnauja trys įmonės – „Mažeikių Komunalinis ūkis“, UAB „Valauvis“ ir UAB „Švarinta“.

Telšių apskrityje komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas teikia keturios įmonės, neskaitant UAB „Švarinta“, kurios taiko konteinerinę sistemą. UAB „Valda“ yra įdiegusi aptarnavimo kokybės ir aplinkosaugos vadybos standartus – ISO 9001 ir ISO 14000.

Lentelė Nr.16 Atliekų tvarkymo įmonių veikla Telšių apskrityje.(2004 m.)

Įmonė	Veikla		Rajonas			
	Atliekų surinkimas	Sąvartynų valdymas	Telšių	Plungės	Rietavo	Mažeikių
UAB „Valda“	X	X	--	X	X	
UAB Telšių keliai	X	X	X			
UAB Mažeikių komunalinis ūkis	X	X				X
UAB Rietavo komunalinis ūkis		X			X	
UAB Švarinta	X			X		X
UAB Valauvis	X				X	X

Plungėje, Telšiuose ir Rietave veikia privatūs operatoriai, Mažeikių rajoną daugiausiai aptarnauja savivaldybės įmonė, bet visur surinkimo kaštus pagal individualias sutartis tiesiogiai apmoka gyventojai.

3.5.1 UAB „Valda“

Įmonė UAB „Valda“ (100 proc. privati uždaroji akcinė bendrovė) įsikūrė 1993 metais reorganizavus ir privatizavus Plungės komunalinių paslaugų įmonę. Kompanija teikia pagrindinės paslaugos:

- Komunalinių atliekų tvarkymas (atliekų surinkimas ir sąvartyno valdymas),
- Kelių priežiūra (kelių asfaltavimas, lietaus kanalizacija ir kita susijusi veikla).

Nors įsikūrusi Plungėje, įmonė veikia dviejuose rajonuose – Plungėje ir Rietave. Pagal sutartis su Plungės ir Rietavo savivaldybėmis, UAB „Valda“ turi teisę rinkti komunalines atliekas iš namų ūkių ir organizacijų Plungės rajone ir Rietavo savivaldybėje.) Kompanija aptarnauja 6526 konteinerius Plungėje ir 1151 - Rietave, iš kurių 37 yra skirti popieriaus atliekoms ir 20 – stiklo atliekoms.

Šiuo metu UAB „Valda“ užsiima namų ūkių atliekų, antrinių žaliavų (popieriaus ir stiklo) surinkimu ir statybos bei griovimo atliekų surinkimu. Nors teoriškai įmonė turėtų rinkti ir biodegraduojančias atliekas, praktiškai UAB „Valda“ tik ruošiasi tuo užsiimti artimiausioje ateityje (įsigyti specializuotą įrangą ir įrengti reikiamas vietas).

Šiuo metu UAB „Valda“ aptarnauja apie 77% Plungės rajono gyventojų:

- 100% įmonių ir organizacijų;
- 97% Plungės miesto gyventojų;
- 66% kaimo vietovių gyventojų.

Įmonė aptarnauja apie 40% Rietavo savivaldybės gyventojų:

- 35% Rietavo miesto gyventojų;
- 46% kaimo vietovių gyventojų.

Nuo 2002 m. sausio 1 d. UAB „Valda“ pagal sutartį su Plungės rajono savivaldybe eksploatuoja naują Jerubaičių sąvartyną. Pagal šią sutartį UAB „Valda“ eksploatuos sąvartyną iki 2006-12-05. Prieš tai valdytas senas sąvartynas jau yra uždarytas.

UAB „Valda“ atliekų tvarkymo skyriuje dirba 34 asmenys. Įmonė naudoja maršrutų optimizavimo programą. UAB „Valda“ turi 14 specializuotų transporto priemonių. Dauguma jų yra 12-14 metų senumo, nors įmonė kasmet renovuoja savo automobilių parką

3.5.2 UAB Telšių keliai (TK)

Įmonė UAB „Telšių keliai“ (100 proc. privati akcinė bendrovė) susikūrė Telšių savivaldybės paslaugų kompanijos, kuri 1990 metais buvo reorganizuota ir privatizuota, pagrindu. Pagrindinės UAB „Telšių keliai“ veiklos sritys yra:

- komunalinių atliekų tvarkymas (atliekų surinkimas ir sąvartyno valdymas)
- gatvių valymas.

UAB „Telšių keliai“ turi sutartį su Telšių rajono savivaldybe. Šiuo metu UAB „Telšių keliai“ užsiima komunalinių atliekų surinkimu ir antrinių atliekų (tik stiklo) surinkimu. Įmonė nesurenka statybų ir griovimo atliekų ir biodegraduojančių atliekų. Šiuo metu UAB „Telšių keliai“ Telšių rajone aptarnauja 3.646 konteinerius, iš kurių 55 konteineriai yra skirti stiklui.

UAB „Telšių keliai“ 2003 metais aptarnavo:

- 100% įmonių ir organizacijų Telšių rajone;
- 69% Telšių gyventojų, gyvenančių butuose;
- 49% Telšių gyventojų, gyvenančių individualiuose namuose;
- 20% kaimo vietovių gyventojų.

UAB “Telšių keliai” turi 4 specializuotas atliekų surinkimo transporto priemones. Šios transporto priemones yra senesnės nei 10 metų.

3.5.3 UAB Mažeikių komunalinis ūkis (MKŪ)

UAB “Mažeikių komunalinis ūkis” yra Mažeikių savivaldybės paslaugų įmonė. Įmonė surenka komunalines atliekas tik Mažeikių mieste bei rajone ir valdo Dargių sąvartyną.

UAB “Mažeikių komunalinis ūkis” aptarnauja :

- 10% įmonių ir organizacijų Mažeikiuose;
- 70% Mažeikių miesto gyventojų,
- 5% kaimo vietovių gyventojų.

SP UAB “Mažeikių komunalinis ūkis” surenka komunalines ir pramonės atliekas bei antrines atliekas (popierių ir stiklą). Įmonė atskirai nevykdo atskiro statybų ir griovimo bei biodegraduojančių atliekų surinkimo. Šiuo metu MKŪ Mažeikių rajone aptarnauja 3128 konteinerius, 80 vnt. Konteinerių yra skirti popieriaus atliekoms ir 84 vnt. - stiklo atliekoms rinkti.

Visos transporto priemonės yra senesnes nei 10 metų.

3.5.4 UAB Valauvis

UAB “Valauvis” yra 100% privati įmonė, įkurta 1999 metais. Pagrindinė įmonės veikla:

- komunalinių atliekų surinkimas Mažeikiuose ir Rietave;
- statybinių medžiagų pardavimas;
- kompiuterių pardavimas

Įmonė yra sudariusi sutartį su Rietavo savivaldybe dėl miesto įmonių ir organizacijų aptarnavimo iki 2005 metų.

Šiuo metu įmonė aptarnauja šiuos Rietavo segmentus:

- 100% įmonių ir organizacijų;
- 100% daugiaaukščių namų.

UAB “Valauvis” nėra sudaręs sutarties su Mažeikių savivaldybe. Nepaisant to, UAB “Valauvis” aktyviai siūlo savo paslaugas privačioms įmonėms ir kaimo vietovių gyventojams, nes paslaugų kainos yra žemesnės nei UAB “Mažeikių Komunalinio Ūkio”.

UAB “Valauvis” aptarnauja šiuos Mažeikių segmentus:

- 90% įmonių ir organizacijų;
- 50% kaimo vietovių gyventojų.

UAB “Valauvis” surenka komunalines atliekas ir Rietavo mieste. Taip pat įmonė aptarnauja ir 140 konteinerius Mažeikių rajone, kur įmonė su miesto gyventojais yra sudariusi 450 sutarčių.

UAB “Valauvis” turi tik vieną MAN-170 tipo atliekų surinkimo transporto priemonę senesnę nei 10 metų.

Įmonėje dirba 9 asmenys, iš kurių 4 užsiima atliekų surinkimo veikla. Vasaros metu įmonė įdarbina žmones pagal terminuotas sutartis.

3.5.5 UAB “Rietavo komunalinis ūkis”

- “Rietavo komunalinis ūkis” yra savivaldybės įmonė, kuri valdė Rietavo sąvartyną iki 2005 metų ir užsiima Rietavo savivaldybės kelių priežiūra.

Rietavo sąvartynas buvo pradėtas eksploatuoti 1990 metais. Kasmet apie 4.500 m³ komunalinių atliekų yra atvežama į Rietavo sąvartyną ir šiuo metu ten yra sukaupta apie 18.000 m³ atliekų. Nuo 2005 01 01 sąvartynas yra oficialiai Rietavo savivaldybės tarybos sprendimu uždarytas ir jo priežiūra yra pavesta Rietavo miesto seniūnijai. Pagal Rietavo savivaldybės Tarybos sprendimą Nr. TI- 2 (2005 m. sausio 27 d.) šis sąvartynas yra perduodamas UAB “Telšių RATC”.

-

3.5.6 UAB Švarinta

UAB Švarinta yra privati įmonė, įkurta 1996 metais. Įmonė užsiima įvairia veikla:

- Cheminis rūbų valymas;
- Komunalinių atliekų surinkimas;
- Kita.

Apie 20-25 proc. pajamų įmonė gauna iš rūbų valymo, o visos kitos pajamos gaunamos iš komunalinių atliekų surinkimo. Įmonės pardavimai kasmet vidutiniškai išauga 20-30%.

Ši įmonė surenka komunalines atliekas visuose Telšių apskrities rajonuose ir Šiaulių apskrityje, sudarydama tiesiogines sutartis su paslaugos gavėjais. “Švarinta” daugiausia veikia kaimo vietovėse, kur nedirba vietiniai paslaugų teikėjai. Mažeikių rajone ji aptarnauja Viekšnių ir Laižuvos apylinkes.

Įmonė nerenka statybų, stambiagabaričių ir biodegraduojančių atliekų. UAB “Švarinta” transportuoja visas surinktas atliekas į Šiaulių sąvartyną.

UAB “Švarinta” turi 34 darbuotojus, iš kurių 27 užsiima atliekų surinkimu. Įmonė turi 7 transporto priemones, pagamintas 1986-1991 metais.

3.5.7 Nerūšiuotų komunalinių atliekų surinkimo schemų trumpas aprašymas

Nerūšiuotų komunalinių atliekų surinkimo schema Telšių regione yra sudėtinga, nes tik viename rajone (Telšių) komunalines atliekas surenka viena įmonė, neskaitant UAB “Švarintos”, kuri veikia visame regione, sudarydama tiesiogines sutartis su atliekų turėtojais. Kituose rajonuose komunalines atliekas surenka dvi ar net tris komunalinės įmonės, pasidalinusios atliekų surinkimo rinką, pagal gyvenamosios vietos principą ar pagal komunalinių atliekų šaltinius (gyventojai ar įmonės). Detalesnis aprašymas apie komunalinių įmonių veiklą (atliekų surinkimą) yra aprašytas ankstesniuose skyriuose.

Bendroje nerūšiuotų komunalinių atliekų surinkimo schemoje galima išskirti dvi pagrindines sritis- komunalinių atliekų surinkimas regiono miestuose ir kaimuose.

Miestų vietovės gyventojai, įmonės, įstaigos ir organizacijos naudojami šiomis nerūšiuotų komunalinių atliekų surinkimo schemomis:

- Daugiabučiai namai aptarnaujami bendraisiais konteineriais du- tris kartus per savaitę
- Individualūs namai aptarnaujami individualiais konteineriais tuštinant du kartus per mėnesį.

Kaimo vietovėse gyventojai naudojami šiomis atliekų surinkimo schemomis:

- Gyventojus aptarnaujanti atliekų surinkimo įmonė ištuština bendruosius ir individualius konteinerius du kartus per mėnesį ir išveža atliekas į rajoninį sąvartyną;
- Gyventojai kaupia atliekas ir jos į sąvartyną yra išvežamos atliekų sunkvežimiu, kurį turi įsigijusi seniūnija;
- Gyventojai patys atsikrato komunalinėmis atliekomis seniūnijų sąvartynuose.

UAB “Mažeikių Komunalinis Ūkis” Mažeikiuose surenka apie 80% miesto komunalinių atliekų, susidarančių daugiabučiuose namuose. Įmonė surenka atliekas iš bendrųjų konteinerių kelis kartus per savaitę. Kitų klientų atliekas surenka UAB “Valauvis“ ir UAB “Švarinta”, kurie Mažeikių mieste atliekas surenka kiekvieną dieną keliais maršrutais. UAB “Valauvis“ surenka ir pramonines atliekas iš Mažeikiuose veikiančių įmonių. Surinkimo dažnumas priklauso nuo susitarimo tarp “Valauvio” ir įmonių ar organizacijų.

UAB “Valda” vienintelė aptarnauja Plungės miestą. Šios įmonės transporto priemonės iš daugiabučių namų atliekas surenka tris kartus per savaitę, o iš privačių namų - keturis kartus per mėnesį.

Rietavo mieste veikia trys kompanijos, aptarnaujančios skirtingus miesto atliekų turėtojus : ” UAB “Valda” ir UAB “Švarinta” surenka atliekas du kartus per mėnesį, o UAB “Valauvis” – du kartus per savaitę. Atliekos surenkamos konteneriais tiek bendraisiais tiek individualiais konteneriais.

Tik viena kompanija aptarnauja Telšių miestą – tai yra UAB “Telšių keliai”. Šiam miestui kompanija skyrė devynis maršrutus. Atliekų surinkimo dažnumas mieste - iš daugiabučių namų kelis kartus per savaitę aptarnaujami bendrieji konteneriai (1,1 m³ talpos), o individualūs namai aptarnaujami du kartus per mėnesį., individualiais konteneriais.

UAB “Valauvis“Mažeikių rajono kaimuose surenka atliekas vieną kartą per mėnesį. UAB “Mažeikių Komunalinis Ūkis” surenka apie 20% Mažeikių rajono gyvenvietėse susidarantių atliekų. Rajono gyvenvietes aptarnauja ir UAB “Valauvis” bei UAB “Švarinta”, teikiančios paslaugas vieną-du kartus per mėnesį.

Plungės rajono kaimus du kartus per mėnesį aptarnauja dvi kompanijos: UAB “Valda” ir UAB “Švarinta”. Tačiau abi įmonės dirba tik Alsėdžiuose, Plateliuose, Žemaičių Kalvarijoje ir Kuliuose. Telšių rajono gyvenvietes aptarnauja rajono centre atliekas surenkanti UAB “Telšių keliai”. Atliekų surinkimo dažnumas kaimo teritorijoje yra įvairus - vieną arba du kartus per mėnesį.

UAB “Švarinta” taip pat aptarnauja kelis Telšių apskrities kaimus (Pavandenę, Varnius, Nevarėnus ir Upyną). Į Pavandenę ir Varnius atliekų surinkimo sunkvežimiai atvažiuoja du kartus per mėnesį, o į kitus kaimus – po vieną kartą per mėnesį.

Rietavo savivaldybės kaimus aptarnauja rajono centre paslaugas teikianti UAB “Valda”. Kaimuose atliekos surenkamos apvažiavimo būdu du kartus per mėnesį, o UAB “Valauvis” aptarnauja įmones ir organizacijas.

3.5.8 Atliekų surinkimo paslaugos pasiūla

Telšių rajone aptarnaujama 69% miesto gyventojų, ir tik 30% - kaimo gyventojų. Atliekų surinkimas Plungėje apima 77% Plungės rajono: mieste aptarnaujama 95% gyventojų, o kaime - 59%. Mažeikiuose atliekų surinkimo paslauga teikiama beveik 100 proc. daugiabučių namų gyventojams ir 15 proc. individualių gyventojams, rajone ši paslauga teikiama šiek tiek daugiau nei 20 proc. atliekų turėtojų (neskaitant UAB “Švarinta” teikiamoms paslaugoms. Rietavo mieste komunalinių atliekų surinkimo paslauga siekia 45 proc. o kaimo teritorijoje iki 50 proc.

Regionė įmonės, įstaigos ir organizacijos aptarnaujamos beveik 100 proc. Tačiau kai kurie miesto gyventojai vengia sudaryti sutartis dėl atliekų šalinimo, bet naudojami bendra konteinerine sistema arba atliekas šalina miškuose ir kitose tam nepritaikytose vietose. Kaimo gyventojai dažniausiai neaptarnaujami dėl neišvystytos infrastruktūros, prastos kelių bei privažiavimų būklės bei dėl to, jog atliekas surenkančiai įmonei yra nuostolinga aptarnauti pavienius vienkiemius gyventojus.

3.5.9 Antrinių žaliavų surinkimo schemų charakteristika

Savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklėse yra numatytas atliekų rūšiavimas (komunalinės atliekos, pramoninės atliekos, biodegraduojančios atliekos, pakuotės, antrinės žaliavos bei pavojingos atliekos). Tačiau Telšių apskrityje perdirbimui skirtų antrinių žaliavų surinkimas iš buitinių kietų atliekų srauto yra neįžymus, surenkamų antrinių žaliavų kiekiai labai nedideli, nėra vykdomas nei biodegraduojančių atliekų, nei pakuočių atskyrimas.

Antrinių žaliavų rūšiavimui dažniausiai naudojama trijų konteinerių sistema – stiklui, popieriui ir plastikui, statomi šalia vienas komunalinių atliekų surinkimo konteinerių. Plungėje yra 37 konteinerių aikštelės, Telšiuose - 67, Rietave - 11 konteinerių aikštelių ir Mažeikių mieste – 98.

Lentelė Nr.14 Antrinių žaliavų surinkimo konteineriai

Žaliava	Mažeikių komunalinis ūkis	UAB "Telšių keliai"	Valda
Popierius	80	-	39
Stiklas	84	55	30
Plastmasė		-	30

Lentelė Nr.15 Surenkamų antrinių žaliavų kiekiai (2003 m., įmonių duomenys)

	Mažeikių komunalinis ūkis	Valda
Stiklas	19	95
Popierius	33	429
Plastmasė	7	45
PET	1,3	-
Biodegraduojančios atliekos	86	40

Ir "Mažeikių komunalinis ūkis", ir "Valda" be komunalinių atliekų surinkimo, užsiima ir aplinkos tvarkymu, todėl renka ir "žaliasias atliekas" iš prižiūrimų parkų, gatvių ir panašiai, tačiau biodegraduojančių atliekų surinkimas iš gyventojų nevyksta.

3.5.10 Atliekų tvarkymo paslaugas teikiančių įmonių techninės priemonės

Aprašytosios komunalinių atliekų surinkimo įmonės teikia paslaugas įvairių talpų konteineriais: nuo 0,12 m³ iki 7,5 m³. Prie privačių namų dažniausiai statomi konteineriai, kurių talpa 0,12 m³ - 0,24 m³, prie daugiabučių - didesnės talpos konteineriai.

Lentelė Nr.17 Konteinerių kiekis Telšių apskrityje

Konteinerių talpa, m ³	Mažeikių Komunalinis ūkis	Valda	Valauvis	UAB Telšių keliai	Viso
0,75	538	420	-	288	1246
0,12	2201	9053	60	2780	14094
0,24	202	106	30	346	684
6,0	29	-	-	-	29
7,5	17	-	-	-	17
1,1	135	285	92	232	744
0,77	6	22	108	-	136
Viso	3128	9886	290	3646	

3.6. Informacija apie atliekų surinkimo, perkrovimo, rūšiavimo, naudojimo ir šalinimo įrenginius

Mažeikių miestas turi įsirengęs stambiągabarinių ir pavojingų buitinių atliekų surinkimo aikštelę (Algirdo g. 40, Mažeikiai), kurią sėkmingai eksploatuoja. Pavojingos atliekos iš šios aikštelės yra perduodamos į UAB „Toksika“ ir UAB „Švara“. Per 2004 m. priimta ir perduota atitinkamiems atliekų tvarkytojams 124 tonos pavojingų ir nepavojingų atliekų - 115 t naudotų padangų, viena tona akumuliatorių, virš 600 vienetų naudotų liuminescencinių lempų, 2,7 tonos naudotų tepalų.

Mažeikių komunalinis ūkis yra įrengęs ir kompostavimo aikštelę (Kęstučio g. 15, Mažeikiai), į kurią per 2004 metus priėmė apie 18 tonų parko atliekų.

Telšiai ir Plungė, kaip ir Mažeikiai turi mobilių pavojingų buitinių atliekų surinkimo punktus, bet nei Telšiuose, nei Plungėje šiuo metu jie nėra eksploatuojami. Rietavas tokio punkto iš vis kol kas neturi.

Kitos regiono komunalinių atliekų tvarkymo įmonės duomenų apie atliekų perdirbimą nepateikė.

Visos keturios Telšių apskrities savivaldybės turi po vieną pagrindinį sąvartyną, kuriame surenkama didžioji dalis atliekų.

Plungės rajone panaudojus ES dotaciją ir Šiaurės Europos investicinio banko paskolą, buvo pastatytas naujas šiuolaikiškas sąvartynas. Esamos pirmosios sekcijos plotas yra apie 2,2 ha. Šis plotas yra stačiakampio formos ir suskirstytas į keturias celes. Sąvartyno dugne, ant natūralaus grunto ir smėlio pasluoksnio įrengta 2 mm ATTP membrana bei įrengta filtrato surinkimo sistema. Sąvartyno dugnas yra suprojektuotas iš modernių sudėtinių dalių, tačiau ne visai tiksliai atitinka galiojančius ES standartus.

Mažeikių rajone taip pat buvo pastatytas (2001 metais) naujas Dargių sąvartynas. Sąvartyne yra tik viena veikianti sekcija, kurios plotas yra apie 2,5 ha. Šiuo metu sąvartyno pagrindą sudaro 0,5 m storio molio sluoksnis ir smėlio pasluoksnis, bei vamzdynų sistema filtrato surinkimui. Tačiau dėl sąvartyno filtrato surinkimo sistemos netinkamo įrengimo ir eksploatacijos, esamą atliekų laikymo plotą yra užtvindęs filtratas. Šalia yra apie 4 ha dydžio plotas, kuris atliekoms saugoti bus naudojamas ateityje, kol nebus įrengtas regioninis Jerubaičių sąvartynas. Dargių sąvartynas visiškai neatitinka ES standartų.

Pagrindinis Telšių miesto atliekų šalinimo įrenginys (sąvartynas) yra Kalnėnių sąvartynas, įkurtas 1968 metais buvusiam smėlio/žvyro karjere. Jis yra didelis ir atviras (sąvartyno plotas - 4,82 ha). Sąvartyno dugne nėra izoliacijos ir atliekos ne kasdien užpilamos gruntu. Į sąvartyną suvežta apie 1 110 000 kub. metrų atliekų. Sąvartyne nėra įrengtų priemonių filtrato surinkimui. Nors sąvartynas nėra labai jautrioje teritorijoje, čia yra didelis atliekų kiekis, todėl yra didelė grėsmė aplinkui esančio dirvožemio ir požeminių vandenų taršai.

Rietavo sąvartynas (įkurtas 1990 metais) yra pagrindinė vieta, kur iki 2005 metų buvo kaupiamos Rietavo miesto ir jo apylinkių komunalinės atliekos. Tai yra didžiausias ir šiuo metu likęs vienintelis nerekvituotas sąvartynas visoje savivaldybėje (sąvartyno plotas 3,3 ha). Per metus sąvartyne šalinama apie 4500m³ buitinių atliekų, statybinio laužo, augmenijos atliekų. Filtrato surinkimo sistemos nėra. Maždaug 200 – 300 m nuo sąvartyno ir fermos pastatai, kur yra naudojamas vietoje išgaunamas geriamas vanduo. Kalakutiškės sąvartynas nuo 2005 01 01 yra oficialiai Rietavo savivaldybės tarybos sprendimu uždarytas ir jo priežiūra yra pavesta Rietavo miesto seniūnijai.

Visus sąvartynus valdo savivaldybės, išskyrus Plungės sąvartyną, kuri nuomoja pagal sutartį su savivaldybe privati įmonė- UAB "Valda".

Be šių stambiųjų sąvartynų, apskrityje dar yra apie 34 mažų, dažniausiai kaimo vietovių sąvartynų, kur atliekos kaupiamos be jokios kontrolės, nėra elementarių gamtosauginių apsaugos priemonių.

Sąvartynai užima pernelyg didelius plotus ir sukelia nepageidaujamą įtaką kraštovaizdžiui, bei žemėnaudai. Jie taip pat neatitinka minimalių atstumų nuo gyvenamųjų vietų reikalavimų. Kai kurie sąvartynai yra geologiškai jautriose vietose ir /arba žemėse, kurių aukštas gruntinių vandenų lygis, bei paviršinių vandenų ištekliai natūraliai nesaugomi.

Dalis regiono teritorijos yra saugomose gamtos vietose, kur netinkamas atliekų tvarkymas sukelia ne tik sveikatos problemų, įvairių infekcijų, bet ir kelia grėsmę svarbiausiems gamtos ištekliams.

3.7. Esama organizacinė struktūra

3.7.1 Savivaldybių funkcijos atliekų tvarkymo srityje

Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. Nr. IX-1004) 25 straipsnis apibrėžia savivaldybių funkcijas atliekų tvarkymo srityje, tai yra savivaldybių institucijos organizuoja komunalinių atliekų tvarkymo sistemas, būtinas jų teritorijose susidarančioms komunalinėms atliekoms tvarkyti. Savivaldybės institucijos įgyvendina savo teises, pareigas ir atsakomybę atliekų tvarkymo srityje pačios arba pasinaudodamos savivaldybių kooperacijos, kuriant regionines atliekų tvarkymo sistemas, sudaromomis galimybėmis.

Pagal Atliekų tvarkymo įstatymą savivaldos institucijoms priskiriamos šios atsakomybės sritys:

- rengti savivaldybės atliekų tvarkymo taisykles, užtikrinti jų vykdymą ir vykdymo kontrolę;
- organizuoti atliekų tvarkymą savo teritorijose;
- statyti atliekų šalinimo įrenginius, užtikrinti tinkamą jų eksploataciją ir techninę būklę bei uždarymą ir priežiūrą po eksploatacijos;
- užtikrinti pakankamą antrinių žaliavų surinkimo lygį;
- rengti ir vykdyti atliekų tvarkymo programas;
- parinkti vietą komunalinių atliekų šalinimo įrenginiams;
- nustatyti atliekų tvarkymo paslaugų įkainius.

Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikoje galiojančių teisės aktų nustatytą funkcijų ir įsipareigojimų paskirstymą tarp valstybės valdžios ir vietos savivaldos institucijų, savivaldybių funkcijas atliekų tvarkymo srityje trumpai galima apibrėžti taip:

- parengti savivaldybių atliekų tvarkymo planus (turėjo būti parengti iki 2002 m. gruodžio 31 d. (LR AM ministro įsakymas Nr. 217, 1999 m. liepos 14 d.);

- nustatyti tokį atliekų tvarkymo įmokos dydį, kad ji netaptų nepakeliama našta atliekų turėtojams, tačiau padengtų visas atliekų tvarkymo sistemos išlaidas ir užtikrintų ilgalaikį atliekų tvarkymo finansavimą (Atliekų tvarkymo taisyklės ir Rinkliavų įstatymas);
- kas ketverius metus rengti trumpalaikį atliekų tvarkymo veiksmų planą ir peržiūrėti ilgalaikę strateginę atliekų tvarkymo programą (Atliekų tvarkymo taisyklės);
- rengti savivaldybės atliekų tvarkymo taisykles, reglamentuojančias tinkamą komunalinių atliekų tvarkymą (Atliekų tvarkymo taisykles);
- kontroliuoti, ar vykdomi savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklėse numatyti reikalavimai;
- sudaryti tinkamas sutartis su atliekų tvarkytojais ir kontroliuoti jų vykdymą;
- rinkti ir tvarkyti duomenis apie atliekų susidarymą ir tvarkymą savivaldybės teritorijoje;
- visiems atliekų turėtojams teikti informaciją apie savivaldybės atliekų tvarkymo sistemą bei jos ypatumus ir tinkamo atliekų tvarkymo reikalavimus.

Be šitų tiesioginių funkcijų Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas įpareigoja Savivaldybes:

- Plėsti viešąsias komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas :
 - iki 2004 metų viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos būtų pasiūlytos visiems miestų, miestelių ir kaimų (didesnių kaip 1000 gyventojų) gyventojams ir ūkio subjektams;
 - iki 2005 metų – visuose miesteliuose ir kaimuose, turinčiuose daugiau kaip 500 gyventojų;
 - iki 2006 metų – visuose kaimuose, turinčiuose daugiau kaip 200 gyventojų;
 - iki 2007 metų – visiems fiziniams ir juridiniams asmenims.
- Savivaldybės turi organizuoti buitje susidarančių pavojingų atliekų ir smulkių pavojingų atliekų partijų, galinčių patekti į komunalines atliekas, atskirą surinkimą ir perdavimą pavojingų atliekų tvarkytojams;
- Savivaldybių atliekų tvarkymo planuose ir visose kuriamose regioninėse atliekų tvarkymo sistemose turi būti numatomos priemonės biodegrazuojamųjų atliekų surinkimui ir perdirbimui palaipsniui plėtoti, kad būtų pasiektos sekančios šių atliekų tvarkymo užduotys:
 - užtikrinti, kad sąvartynuose šalinamos komunalinės biodegrazuojamosios atliekos sudarytų:

- iki 2010 metų – ne daugiau kaip 75 procentus 2000 metų kiekio;
 - iki 2013 metų – ne daugiau kaip 50 procentų 2000 metų kiekio;
 - iki 2020 metų – ne daugiau kaip 35 procentus 2000 metų kiekio.
- Organizuoti tokį antrinių žaliavų surinkimą, kad būtų įvykdytos antrinių žaliavų surinkimo užduotys:
 - pasiekti, kad iki 2006 metų per metus būtų surenkama ir parengiama perdirbti (pagal atliekų svorį) ne mažiau, kaip (visų komunalinių atliekų procentais):
 - 4 % popieriaus (kartono);
 - 2 % stiklo;
 - 1 % plastikų;
 - pasiekti, kad iki 2010 metų per metus būtų surenkama ir parengiama perdirbti (pagal atliekų svorį) ne mažiau, kaip (visų komunalinių atliekų procentais):
 - 6 % popieriaus (kartono);
 - 3 % stiklo;
 - 2% plastikų;

Eksplloatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, šiuo atveju – Telšių Regiono Atliekų Tvarkymo centrui.

Kiekviena savivaldybė gali nuspręsti, kiek prisidės prie regioninės atliekų tvarkymo sistemos organizavimo, ir pavesti (perduoti) kai kurias (ar visas) atliekų tvarkymo organizavimo funkcijas kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai - Telšių regiono atliekų tvarkymo centrui.

3.7.2 Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos teisinis reguliavimas

Telšių apskrities atliekų tvarkymo regiono savivaldybėse atliekų tvarkymo organizavimo pagrindiniai principai nesiskiria. Komunalinių atliekų tvarkymą, susidarymo normas reglamentuoja savivaldybių tarybų patvirtintos atliekų tvarkymo taisyklės. Savivaldybių tarybos taip pat tvirtina tarifus ir komunalinių atliekų susidarymo normas.

Atliekų tvarkymo sistemų eksploatacijos klausimai rajonuose sprendžiami beveik vienodai: atliekų surinkimo ir sąvartyno eksploataavimo paslaugas pagal sutartį su savivaldybės administracija teikia viena, privati ar savivaldybės nuosavybės bendrovė, laimėjusi konkursą.

Kai kuriais atvejais, veikiant rinkos ekonomikai, sutarties su savivaldybės administracija neturintys atliekų tvarkytojai (pvz. “Švarinta”) sudaro tiesiogines sutartis dėl atliekų surinkimo su individualiais vartotojais ar įmonėmis.

Daugeliu atvejų sąvartynų eksploatacija ir atliekų surinkimu užsiima tos pačios įmonės. Tačiau, pavyzdžiui, Rietavo rajone atliekas renka privačios UAB “Valda” ir “Valauvis”, o rajono sąvartyną eksploatavo UAB “Rietavo komunalinis ūkis”.

Suvestinėje lentelėje pateikiame duomenis apie teisinius dokumentus, reglamentuojančius atliekų tvarkymą Telšių regione.

Lentelė Nr. 18. Savivaldybių teisiniai dokumentai, reglamentuojantys atliekų tvarkymą Telšių regione.

	Tešiai	Plunge	Mažeikiai	Rietavas
Tarifai	Patvirtinti 2003 gruodžio 19 d. Nr. 292	Patvirtinti 2001 lapkričio 29 d. Nr. 155	Patvirtinti 2000. sausio 12 d.Nr. 4	n.d.
Atliekų tvarkymo taisyklės	Patvirtintos 2002 lapkričio 29 Nr. 216	Patvirtintos 2001 gegužės 29d. Nr.77	Patvirtintos 2003 gegužės 29 d.Nr. T20-33	Patvirtintos 2000 lapkričio 9 d. Nr. 131
Rajoninis atliekų tvarkymo planas	Remiantis 2002 lapkričio 29 Nr. 216 nutarimu turėjo būti parengtas iki gruodžio 31d.	Nėra	Remiantis 2003 gegužės 29 d.Nr. T20-33 tarybos sprendimu turėjo būti parengtos iki 2003 spalio 1d;	Nėra
Sutartis su atliekų surinkėjais	Telšių keliai	Valda	2003 gegužės 29 d sutartis su UAB Mažeikių komunalinis ūkis	2000 rugpjūčio 8 d. sutartis su Valauvis
Sutartis su sąvartyno operatoriumi	Telšių keliai	Valda	Sutartis su Mažeikių komunalinis ūkis	-

Visos regiono savivaldybės yra parengusios ir patvirtinusios atliekų tvarkymo taisykles, tačiau atsižvelgiant į diegiamą bendrą regioninę atliekų tvarkymo sistemą numatoma parengti ir pateikti savivaldybių Taryboms tvirtinti naujas atliekų tvarkymo taisykles ir savivaldybių atliekų tvarkymo planus.

Nei viena Telšių regiono savivaldybė nėra parengusi ir patvirtinusi atliekų tvarkymo planų. Tik Telšių rajono savivaldybė yra patvirtinusi rajono atliekų tvarkymo sistemos plėtojimo programą (Telšių Tarybos sprendimas Nr. 216, 2002 lapkričio 31 d.). Šioje programoje yra numatyti veiksmai ir priemonės komunalinių atliekų, antrinių žaliavų, buities pavojingų atliekų surinkimo plėtrai, savivaldybės teritorijoje esančių sąvartynų uždarymui.

3.7.3 Telšių Regioninis Atliekų Tvarkymo Centras

2003 metų gruodžio 30 d. Telšių apskrities savivaldybės – Telšių, Plungės, Mažeikių rajonų ir Rietavo savivaldybės įsteigė UAB “Telšių regiono atliekų tvarkymo centras”, kurio numatoma pagrindinė funkcija įdiegti ir eksploatuoti regioninę atliekų tvarkymo sistemą, apimančią atliekų surinkimą, vežimą, perdirbimą ir šalinimą visoje savivaldybių administruojamoje teritorijoje. Telšių regiono Savivaldybės yra patvirtinusios Telšių regioninės atliekų tvarkymo sistemos plėtos projekto galimybių studiją, pagal kurią 2004 m. kovo 30 d. Finansų ministerijoje buvo pasirašytas Finansinis memorandumas dėl investicinio projekto „Telšių regiono buitinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas“ finansavimo iš ISPA fondo lėšų. Projekto vertė - 8 902 000 eurų. Pagal šį memorandumą projektui finansuoti iš ISPA fondo lėšų yra skirta 6 320 420 eurų , iš valstybės biudžeto bendram finansavimui skirta 1 780 400 eurų , likusi projekto dalis, 801 180 eurų , bus finansuojama paskolos lėšomis. Projekto įgyvendinančioji agentūra - Aplinkos projektų valdymo agentūra prie Aplinkos ministerijos. Galutinis projekto naudos gavėjas - UAB “Telšių regiono atliekų tvarkymo centras”.

UAB „Telšių regiono atliekų tvarkymo centro“ valdymas vykdomas akcininkų susirinkimuose balsuojant turimomis akcijomis, kurios padalintos Partneriams (savivaldybėms) pagal gyventojų skaičių Partnerių (savivaldybių) administruojamose teritorijose ir yra:

Mažeikių rajono savivaldybei	-37% akcijų
Telšių rajono savivaldybei	-32% akcijų
Plungės rajono savivaldybei	-25% akcijų
Rietavo savivaldybei	-6% akcijų

UAB „Telšių regiono atliekų tvarkymo centras“ įstatuose yra apibrėžtos Centro veiklos pobūdis – gamybos ir kitokių atliekų rinkimas, gabenimas ir apdorojimas, antrinis perdirbimas, paslaugų teikimas, konsultacinė verslo ir valdymo veikla. Savivaldybės, būdamos šios įmonės steigėjos ir atsakingos už komunalinių atliekų tvarkymą savo rajone, gali pavesti tarpsavivaldybinei įmonei vykdyti savo funkcijas. Šiuo metu visos savivaldybių Tarybos yra priėmusios sprendimus dėl kai kurių užduočių ir funkcijų perdavimo Telšių RATC (apie tai plačiau yra aprašoma ilgalaikiame ir trumpalaikiame regiono atliekų tvarkymo planuose).

4. Telšių regiono atliekų tvarkymo plano tikslai, atsižvelgiant į Valstybinį Strateginį Atliekų tvarkymo planą

Šiame skyriuje aprašyti Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos tikslai ir uždaviniai, 6 skyriuje pateikiami prognoziniai atliekų tvarkymo kiekiai, kuriuos reikia sutvarkyti, laikantis šios strategijos nuostatų, o 7 skyriuje aprašomos priemonės, kurių įgyvendinimas užtikrins, kad šių tikslų ir uždavinių būtų įmanoma pasiekti.

Telšių regiono atliekų tvarkymo strategijos pagrindiniai tikslai:

- *Pagerinti atliekų tvarkymo efektyvumą;*
- *Teikti tinkamas ir aplinkos apsaugos reikalavimus atitinkančias paslaugas pagal valstybėje galiojančius teisės aktus, įstatymus, taisykles bei normas;*
- *Gyventojams suteikti atliekų tvarkymo paslaugas už priimtina kainą;*
- *Įgyvendinti Valstybinio Strateginio atliekų tvarkymo plano tikslus ir uždavinius;*

Telšių regiono atliekų tvarkymo strategijos, kuriai įgyvendinti skirti ilgalaikis ir trumpalaikis veiksmų planai (7 sk.), tikslas – pagerinti atliekų tvarkymo efektyvumą ir gyventojams suteikti atliekų tvarkymo paslaugas už priimtina kainą. Atliekų tvarkymo paslaugų kaina gali skirtis tik tuo atveju, jeigu skiriasi teikiamų paslaugų kokybė ar kiekybė arba susidarantys atliekų kiekiai. Atstumai tarp atliekų susidarymo ir atliekų šalinimo vietų negali būti taikomi kaip pagrindas skirtingiems atliekų tvarkymo paslaugos įkainiams nustatyti.

Telšių apskrities atliekų tvarkymo strategijai yra siūloma taikyti 2002 m. balandžio 12 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 519 patvirtinto Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano tikslus ir uždavinius. Atsižvelgiant į šiuos tikslus ir uždavinius jau parengta Telšių regiono plėtrai skirta galimybių studija ir pasirašytas Finansinis Memorandumas dėl regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtos įgyvendinimo.

Finansinis memorandumas dėl investicinio projekto „Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtra“ finansavimo iš ISPA fondo lėšų buvo pasirašytas 2004 m. kovo 30 d. Finansų ministerijoje. ES teikiama pagalba projektui sudaro 71 proc. visos viešųjų ar joms

tolygių išlaidų sumos (6 320 420 eurų.). Bendra projekto vertė - yra 8 902 000 eurų. Pagal šį Finansinį Memorandumą yra numatyta atlikti eilę darbų, kurie leistų pasiekti nustatytus tikslus ir uždavinius.

Lentelė Nr. 18. Planuojami veiksmai diegiant regioninę atliekų tvarkymo sistemą Telšių regione (Finansinis memorandumas, 2004 m.).

Nr.	Pavadinimas	Adresas	Planuojamos investicijos	Įgyvendinimo data	Projektinis pajėgumas
1.	Regioninis sąvartynas	Jėrubaičių km. Plungės raj.	1 546 800	2008-09-01	850 000 kub.m.
2.	Perkrovimo stotis	Gaudikaičių km. Telšių raj.	262 900	2006-10-01	50 t/dieną
3	Perkrovimo stotis	Bugenių km. Mažeikių raj.	262 900	2006-10-01	60 t/dieną
4	Atliekų priėmimo aikštelė	Lentpjūvės g. 12 Plungė	12 760	2006-10-01	100 kub. m. atliekų
5	Atliekų priėmimo aikštelė	Kalakutiškių km. Rietavo raj.	12 760	2006-10-01	100 kub. m. atliekų
6	Atliekų priėmimo aikštelė	Gaudikaičių km. Telšių raj.	12 760	2006-10-01	100 kub. m. atliekų
7	Atliekų priėmimo aikštelė	Bugenių km. Mažeikių raj.	12 760	2006-10-01	100 kub. m. atliekų
8	Kompostavimo aikštelė	Jerubaičių km. Plungės raj.	96 057	2006-10-01	1250 t/metus
9	Kompostavimo aikštelė	Kalakutiškių km. Rietavo raj.	96 057	2006-10-01	300 t/metus
10	Kompostavimo aikštelė	Gaudikaičių km. Telšių raj.	96 057	2006-10-01	1600 t/metus
11	Kompostavimo aikštelė	Dargių km. Mažeikių raj.	96 057	2006-10-01	1850 t/metus

Finansiniame Memorandume yra nurodyta, kad Sanglaudos fondo lėšų įsisavinimui ir valdymui turi būti įsteigta Jungtinė atliekų tvarkymo įmonė (UAB "Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras"), kurios savininkės – keturios savivaldybės.

Telšių regioninis atliekų tvarkymo planas yra parengtas remiantis šiomis nuostatomis bei konkrečiais veiksmais, nurodytais Finansiniame Memorandume. Šiuo metu vykdomas kitas projektas („Projektinės ir konkursinės dokumentacijos parengimas“, apimantis planuojamus regiono atliekų tvarkymo įrenginius, sąvartynų plėtrą bei uždarymą) gali pakoreguoti kai kurių atliekų tvarkymo įrenginių statybą ar projektinį pajėgumą. Jei projekto įgyvendinimo metu bus numatyta atsisakyti kai kurių įrenginių statybos, tokie veiksmai turi atsispindėti rajoniniuose atliekų tvarkymo planuose.

4.1. Atliekų mažinimas ir prevencija

Atliekų mažinimas ir prevencija yra viena iš svarbiausių atliekų tvarkymo sistemos tikslų. Kaip pagrindinė priemonė siekti atliekų kiekio mažinimo yra visuomenės informavimas ir švietimas. Tokios informacijos pateikimą ir skleidimą reikėtų įsivaizduoti ir suvokti ne kaip vienkartinę politinę priemonę, o veikiau kaip kruopščiai parengtą veiklos programą.

Pagrindiniai visuomenės informavimo ir švietimo principai yra išdėstyti AM ministro 2004 birželio 8 dienos įsakyme Nr. D!-317 „Informavimo apie aplinką ir Lietuvos gyventojų aplinkosauginio švietimo programa”.

Išsamiai ir laiku informuoti apie aplinką – esminė sąlyga įtraukiant visuomenę dalyvauti formuojant aplinkosaugos politiką ir priimant sprendimus.

Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane numatyta, kad valstybės ir savivaldybių institucijos, atliekų tvarkymo sistemų operatoriai (atliekų tvarkytojai) privalo supažindinti visuomenę su organizaciniais ir technologiniais atliekų tvarkymo projektais, jų įtaka aplinkai ir žmonių sveikatai.

Telšių regione šiam tikslui įgyvendinti numatyta priemonė – visuomenės informavimo ir švietimo kampanija, kuri aprašyta 7 skyriuje.

Atliekų mažinimo ir prevencijos tikslo pasiekimui taip pat būtina didinti antrinių žaliavų ir kitų perdirbamų atliekų surinkimą

4.2. Viešųjų komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimas

Remiantis Valstybiniu strateginiu atliekų tvarkymo planu Telšių regione nustatomi šie komunalinių atliekų paslaugų teikimo tikslai ir uždaviniai:

- Iki 2006 m. užtikrinti, kad viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos būtų teikiamos visuose miestuose, miesteliuose ir gyvenvietėse, kuriuose gyvena daugiau kaip 200 gyventojų;

- Iki 2007 m. užtikrinti, kad viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos būtų teikiamos visiems fiziniams ir juridiniams asmenims.

Šie tikslai laikomi įvykdyti, kai viešosiomis komunalinių atliekų tvarkymo paslaugomis naudojasi bent 85% miesto, miestelio ar gyvenvietės gyventojų.

4.3. Atliekų naudojimas ir perdirbimas

4.3.1 Pakuočių atliekų tvarkymas

Šiuo metu didžioji pakuočių atliekų dalis patenka į bendrą komunalinių atliekų srautą ir, kiek įmanoma, atskirai surenkamos kartu su kitomis antrinėmis žaliavomis. Pakuočių atliekų kiekis komunalinėse atliekose sparčiai auga. Siekiant kuo geriau išnaudoti pakuočių atliekų resursus ir jų sudėtyje esančias naudingas medžiagas būtina skirti daugiau dėmesio jų tvarkymui ir apskaitai.

Įgyvendinant gamintojų atsakomybės už jų gaminių tvarkymą principus gamintojai ir importuotojai turės organizuoti pakuočių atliekų surinkimą bei perdirbimą, taikyti kitas šių atliekų tvarkymo priemones, užtikrinančias pakuočių gamybos tobulinimą ir valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane numatytų tikslų bei uždavinių įgyvendinimą. Kitas vienintelis kelias būtų mokėti mokesčius už taršą pakuočių atliekomis. Iš mokesčių lėšų sukaupti fondai taps didele paspirti pakuočių atliekų naudojimo ir surinkimo priemonėms diegti.

2006 m. valstybės lygiu pakuočių atliekų perdirbimas turi išaugti iki 35000 t/m. stiklo pakuočių, 45000 t/m. popieriaus ir kartono pakuočių ir 6000 t/m. plastmasės pakuočių.

Pagal ES direktyvų reikalavimus pakuočių atliekų tvarkymo užduotis būtina įvykdyti iki 2006 m. Pakuočių atliekų naudojimą ir perdirbimą būtina palaipsniui didinti siekiant šioje lentelėje nurodytų tikslų.

Lentelė Nr 19. Valstybės tikslai pakuočių atliekų naudojimo ir perdirbimo srityje.

	Naudojimo ir perdirbimo proc. pagal svorį				
	2002	2003	2004	2005	2006
Popierius ir kartonas	18	23	35	40	55
Stiklas	20	25	35	40	60
Plastmasė	2	10	16	18	25
Metalas	5	10	15	25	40
Iš viso	16	21	32	37	52

4.3.1.1 Antrinių žaliavų atskiras surinkimas

Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane numatyti šie komunalinėse atliekose esančių antrinių žaliavų atskiro surinkimo tikslai.

Lentelė Nr.20 Komunalinėse atliekose esančių antrinių žaliavų atskiro surinkimo tikslai.

	Visų komunalinių atliekų proc. pagal svorį	
	2006	2010
Popierius ir kartonas	4	6
Stiklas	2	3
Plastmasė	1	2

4.3.1.2 Statybos ir griovimo atliekų tvarkymas

Statybos ir griovimo atliekos sudaro gana didelę atliekų srauto dalį. Savivaldos institucijoms priskiriama atsakomybė už statybos ir griovimo atliekų reguliavimą, administravimą bei tvarkymo organizavimą. Taigi, reikalinga sistema statybos ir griovimo atliekoms tvarkyti.

Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano tikslas statybos ir griovimo atliekų tvarkymo srityje – iki 2006 m. įrengti šių atliekų perdirbimo įrenginius, kurių pajėgumų užtektų Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje susidarantioms statybos ir griovimo atliekoms perdirbti.

4.3.1.3 Biodegraduojančių atliekų tvarkymas

Remiantis ES Sąvartynų direktyva biodegraduojamų atliekų šalinimą sąvartynuose būtina mažinti. Valstybės mastu nustatyti šio mažinimo terminai – 2010, 2013 ir 2020 m. Taigi, šiame etape biodegraduojamų atliekų mažinimo tikslai nagrinėjami tik kaip ilgalaikės programos uždavinys.

Lentelė Nr.21 Valstybiniai tikslai biodegraduojamų atliekų šalinimui sąvartyne mažinti.

Metai	2000	2010	2013	2020
Biodegraduojamų atliekų šalinimas sąvartyne	100%	75%	50%	35%

4.3.1.4 Pavojingų atliekų tvarkymas

Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane numatyta, kad savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklėse (taigi, ir planuose) turi būti numatytos priemonės pavojingoms buities atliekoms surinkti. Buityje

susidaro tik nežymi šių atliekų dalis. Savivaldybės, organizuodamos ir plėtodamos komunalinių atliekų surinkimo sistemas, turi organizuoti buitįje susidarantių pavojingų atliekų ir smulkių pavojingų atliekų partijų, galinčių patekti į komunalines atliekas iš organizacijų, įstaigų ir įmonių (išskyrus tas įmones, kuriose pavojingos atliekos susidaro gamybos procese), atskirą surinkimą ir perdavimą pavojingų atliekų tvarkytojams.

4.3.2 Komunalinių atliekų šalinimas

Pagal Valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą ir pagal Finansinį memorandumą pradėjus eksploatuoti regioninį sąvartyną, atitinkantį visus aplinkos apsaugos reikalavimus, būtina nutraukti eksploatavimą sąvartynų, kurie šių reikalavimų neatitinka, juos uždaryti ir rekultivuoti. Uždarytų sąvartynų rekultivacijos projektai turi būti užbaigti iki 2012 m., o jų įgyvendinimui būtina skirti pakankamas lėšas.

4.3.3 Komunalinių atliekų pervežimas

Galimybių studijoje ir Finansiniame memorandume numatomas tikslas šalinti skirtas komunalines atliekas pervežti į regioninį sąvartyną su perkrovimu. Todėl šis tikslas išlieka ir šioje strategijoje.

4.3.4 Regioninės atliekų tvarkymo sistemos organizacinė struktūra

Pagal Valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą savivaldybių institucijos – pagrindinė grandis, organizuojanti komunalinių atliekų, susidarantių atitinkamoje teritorijoje, tvarkymą. Jos atsakingos už komunalinių atliekų tvarkymo sistemų reglamentavimą, sukūrimą (plėtojimą) ir administravimą savo teritorijose, o esantys savivaldybių teritorijose gyventojai ir ūkio subjektai (įmonės, įstaigos ir organizacijos) privalo naudotis šia sistema (jeigu jų gamtos išteklių naudojimo leidimuose nenustatyta kitaip). Visi atliekų turėtojai turi apmokėti atliekų tvarkymo išlaidas ir laikytis nustatytųjų atliekų tvarkymo reikalavimų.

Siekiant didinti atliekų tvarkymo sistemos efektyvumą, savivaldybėms rekomenduojama išvien kurti regionines atliekų tvarkymo sistemas. Valstybė remia regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimą ir plėtojimą.

Buitinės atliekos, sudarančios didelę komunalinių atliekų dalį, turi būti tvarkomos laikantis atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų; visos jų tvarkymo išlaidos neturėtų viršyti 1 procento vidutinių šeimos pajamų. Socialinė politika turi būti įgyvendinama per socialines programas, ne atliekas tvarkančių įmonių lėšomis.

4.3.5 Atliekų tvarkymo finansavimas

Regiono savivaldybių – viso regiono – bendra politika yra siekti šių pagrindinių tikslų ir principų:

- “teršėjas moka” principas - atliekų tvarkymo sąnaudas turi apmokėti atliekų turėtojas. Gaminių bei pakuočių, už kurių atliekų tvarkymą yra nustatyta gamintojų atsakomybė, atliekų tvarkymo sąnaudas padengs gamintojai ar importuotojai (ar jų Organizacijos), ar, kiti šių atliekų turėtojai (ne gyventojai), todėl į rinkliavos/tarifo dydį šios sąnaudos neįtraukiamos,

- „pilno kaštų padengimo“ principas – rinkliavos/tarifo dydis turi būti pakankamas, kad padengtų visus komunalinių atliekų tvarkymo (surinkimas, transportavimas, šalinimas (įskaitant sąvartyno uždarymą)), sistemos administravimo, visuomenės informavimo/švietimo sąnaudas,
- „atliekų transportavimo ir šalinimo Regioniniame sąvartyne sąnaudų išlyginimo“ – 1 t komunalinių atliekų transportavimo ir šalinimo sąnaudos regioniniame sąvartyne turi būti lygios kiekvienai regioninėje atliekų tvarkymo sistemoje dalyvaujančiai savivaldybei.

Kad būtų įmanoma šiuos principus įgyvendinti, turi būti nustatyta atliekų tvarkymo kaina, kuri padengtų visas atliekų tvarkymo veiklos sąnaudas ir tuo pačiu užtikrintų paslaugų kokybę, aplinkos apsaugos, sanitarijos ir higienos reikalavimus, įmonių rentabilumą, visoms vartotojų grupėms nustatytą pagrįstas kainas.

4.3.6 Atliekų apskaita ir priežiūra

Pagal Atliekų tvarkymo taisykles atliekas tvarkančios įmonės turi registruotis Aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentuose. Be to, visos atliekas tvarkančios įmonės ir įmonės, kuriose susidaro daug atliekų, privalo pildyti atliekų apskaitos žurnalus.

Siekiant numatyti būsimuosius komunalinių atliekų, antrinių žaliavų ir kitų atliekų srautus, reikalingi duomenys, todėl nuolatinė atliekų apskaita turi ypač didelę reikšmę.

Telšių regione bus siekiama vykdyti nuolatinę atliekų apskaitą ir sukaupti duomenų bazę apie atliekų tvarkymą bei ja naudotis rengiant atliekų tvarkymo planus, kontrolei ir kitais tikslais.

5. Komunalinių atliekų susidarymo prognozės planuojamu laikotarpiu (2005-2015 m.)

Komunalinių atliekų susidarymui prognozuoti planavimo laikotarpiu buvo taikyti pradiniai duomenys apie gyventojų skaičių ir komunalinių atliekų susidarymą Telšių regiono miestų ir kaimų vietovėse.

5.1. Gyventojų skaičiaus kitimas ir pasiskirstymas

Telšių regiono savivaldybių gyventojų skaičiaus prognozė pateikta, remiantis duomenimis apie esamą gyventojų skaičių (2004 m.) bei statistiniuose duomenyse matomus Lietuvos gyventojų skaičiaus pokyčius, kurių bendrosios tendencijos rodo 0,2% metinį gyventojų skaičiaus augimą miestų vietovėse ir 0,3% metinį gyventojų skaičiaus mažėjimą kaimų vietovėse. Gyventojų skaičiaus prognozių rezultatai pateikti lentelėje

Lentelė Nr.22. Gyventojų skaičiaus augimas Telšių regione

	Metai	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Telšių rajonas	Miestas	31.181	31.244	31.306	31.369	31.431	31.494	31.557	31.620	31.684	31.747	31.811
	Miestas >1000	4.234	4.243	4.251	4.260	4.268	4.277	4.286	4.294	4.303	4.311	4.320
	500-1000	4.573	4.560	4.546	4.532	4.519	4.505	4.492	4.478	4.465	4.451	4.438
	200-500	7.069	7.048	7.026	7.005	6.984	6.963	6.942	6.922	6.901	6.880	6.860
	<200	9.497	9.469	9.441	9.412	9.384	9.356	9.328	9.300	9.272	9.244	9.216
Plungės rajonas	Miestas	24.850	24.775	24.701	24.627	24.553	24.479	24.406	24.332	24.259	24.187	24.114
	Miestas >1000	3.182	3.189	3.195	3.201	3.208	3.214	3.221	3.227	3.234	3.240	3.247
	500-1000	2.778	2.769	2.761	2.753	2.744	2.736	2.728	2.720	2.712	2.704	2.695
	200-500	4.965	4.950	4.935	4.921	4.906	4.891	4.876	4.862	4.847	4.833	4.818
	<200	9.863	9.834	9.804	9.775	9.745	9.716	9.687	9.658	9.629	9.600	9.571
Mažeikių rajonas	Miestas	42.785	42.871	42.957	43.043	43.129	43.215	43.301	43.388	43.475	43.562	43.649
	Miestas >1000	5.811	5.822	5.834	5.846	5.857	5.869	5.881	5.892	5.904	5.916	5.928
	500-1000	6.642	6.622	6.602	6.582	6.563	6.543	6.523	6.504	6.484	6.465	6.445
	200-500	6.251	6.232	6.214	6.195	6.177	6.158	6.140	6.121	6.103	6.084	6.066
	<200	6.142	6.123	6.105	6.086	6.068	6.050	6.032	6.014	5.996	5.978	5.960
Rietavo savivaldybė	Miestas	3.987	3.995	4.003	4.011	4.019	4.027	4.035	4.043	4.051	4.059	4.067
	500-1000	1.259	1.255	1.252	1.248	1.244	1.240	1.237	1.233	1.229	1.226	1.222
	200-500	2.623	2.615	2.607	2.600	2.592	2.584	2.576	2.569	2.561	2.553	2.545
	<200	3.352	3.342	3.332	3.322	3.312	3.302	3.292	3.282	3.272	3.262	3.253
Iš viso Telšių regione		181.045	180.958	180.872	180.787	180.703	180.621	180.539	180.459	180.380	180.302	180.225

Remiantys šias skaičiavimus darome prielaidą, kad bendras gyventojų skaičius Telšių regione mažės nežymiai.

5.2. Atliekų kiekio ir srautų prognozės

Rengiant regioninį atliekų tvarkymo planą būtina įvertinti tris atliekų susidarymo raidos scenarijus. Jie apibrėžiami kaip mažo (1%), vidutinio (3%) ir didelio (5%) augimo scenarijai. Komunalinių atliekų susidarymą prognozuojamu laikotarpiu veiks ne tik gyventojų kiekio augimas (mažėjimas), bet ir ekonominio augimo Telšių regione raida. Tai ir prekių suvartojimo, ir bendrojo vidaus produkto (BVP), ir kitų makroekonominių rodiklių raida.

Lentelė Nr. 23 Mažo augimo scenarijus :

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Telšių rajonas	12.253	12.384	12.517	12.649	12.785	12.920	13.059	13.198	13.339	13.482	13.626
Plungės rajonas	9.779	9.850	9.923	9.997	10.070	10.144	10.221	10.296	10.371	10.449	10.527
Mažeikių rajonas	15.495	15.633	15.774	15.915	16.058	16.202	16.349	16.498	16.650	16.803	16.956
Rietavo savivaldybė	2.130	2.139	2.148	2.156	2.165	2.175	2.184	2.194	2.204	2.215	2.224
Iš viso (tonos)	39.657	40.006	40.359	40.717	41.078	41.443	41.813	42.187	42.565	42.947	43.334

Esant mažo augimo scenarijui vidutinis atliekų kiekis vienam gyventojui išaugs nuo 217 iki 240 kg per metus.

Lentelė Nr. 24 Vidutinio augimo scenarijus.

Metai	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Telšių rajonas	12.496	12.879	13.274	13.682	14.101	14.534	14.980	15.440	15.914	16.403	16.907
Plungės rajonas	9.829	10.098	10.374	10.658	10.949	11.248	11.556	11.872	12.197	12.531	12.873
Mažeikių rajonas	15.802	16.193	16.598	17.015	17.446	17.892	18.352	18.827	19.318	19.824	20.348
Rietavo savivaldybė	2.172	2.201	2.232	2.263	2.296	2.330	2.365	2.402	2.439	2.478	2.519
Iš viso susidaro	40.299	41.372	42.478	43.618	44.793	46.004	47.253	48.541	49.868	51.236	52.646

Esant vidutiniam augimui atliekų kiekis vienam gyventojui vidutiniškai padidės nuo 223 iki 294 kg per metus.

Lentelė Nr. 25 Didelio augimo scenarijus.

Metai	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Telšių rajonas	12.739	13.384	14.063	14.776	15.525	16.312	17.139	18.008	18.921	19.881	20.890
Plungės rajonas	10.020	10.494	10.990	11.510	12.054	12.624	13.221	13.847	14.502	15.188	15.906
Mažeikių rajonas	16.109	16.763	17.453	18.178	18.942	19.747	20.594	21.485	22.424	23.412	24.451
Rietavo savivaldybė	2.214	2.265	2.319	2.376	2.436	2.499	2.566	2.636	2.711	2.789	2.872
Iš viso susidaro (t)	41.081	42.906	44.824	46.839	48.957	51.182	53.520	55.976	58.557	61.269	64.119

Esant dideliam augimui atliekų kiekis vienam gyventojui vidutiniškai padidės nuo 227 iki 356 kg per metus.

Tolimesniuose savo skaičiavimuose Konsultantas taikys mažo augimo scenarijų, kaip labiausiai tikėtiną.

5.2.1 Perdirbamų atliekų susidarymo prognozės

Mažo augimo scenarijaus apskaičiuoti prognoziniai perdirbamų atliekų kiekiai pateikti žemiau esančioje lentelėje.

Lentelė 26 Prognoziniai perdirbti tinkančių atliekų kiekiai.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Virtuvinės atliekos	17519,8	18022,4	18540,5	19074,7	19625,4	20193,2	20778,5	21381,9	22004,0	22645,4	23306,5
Žaliosios atliekos	2151,9	2162,1	2172,3	2182,7	2193,1	2203,8	2214,5	2225,4	2236,3	2247,5	2258,7
Popierius/kartonas	1577,3	1593,6	1610,1	1626,8	1643,7	1660,8	1678,1	1695,6	1713,2	1731,1	1749,2
Plastmasė	1333,8	1345,8	1358,0	1370,4	1382,9	1395,5	1408,2	1421,2	1434,2	1447,4	1460,8
Stiklas	2077,6	2095,5	2113,6	2131,9	2150,4	2169,1	2188,1	2207,2	2226,5	2246,1	2265,9
Pavojingos atliekos	391,0	395,2	398,6	402,2	405,7	409,3	413,0	416,7	420,4	424,2	428,0
Statybinės atliekos	3440,7	3474,1	3508,0	3542,2	3576,8	3611,7	3647,1	3682,9	3719,1	3755,7	3792,7

6. Telšių regiono atliekų tvarkymo plano įgyvendinimo priemonės

Šiame skyriuje aprašoma, kuriomis priemonėmis bus siekiama įgyvendinti regiono strategijos tikslus ir uždavinius, aprašytus 5 skyriuje bei sutvarkyti prognozinčius atliekų kiekius, regione susidarysiančius planavimo laikotarpiu, kaip numatyta 6 skyriuje.

6.1. Atliekų susidarymo mažinimas ir prevencija

Atliekų mažinimo ir prevencijos Telšių regione bus siekiama įgyvendinant visuomenės švietimo ir informavimo programą. Pagrindinis šios programos tikslas - viešinti atliekų tvarkymo planą, siekiant informuoti ir šviesti visuomenę ir atitinkamas tikslines grupes, tokias, kaip žiniasklaida, aplinkos institucijos ir susijusias grupes, pvz. pramoninių atliekų susidarymą sąlygojančias įmones ir vietines privataus sektoriaus atliekų tvarkymo kompanijas, bei siekti aukščiau išvardintų grupių pagalbos, plėtojant šį planą.

Pagal Finansinį Memorandumą trumpalaikėje atliekų tvarkymo programoje yra numatyta skirti virš 800 tūkstančių Lt, tokios Visuomenės informavimo ir švietimo programai įgyvendinti.

2005 metais kompanija laimėjusi konkursą parengs Visuomenės informavimo ir švietimo trumpalaikę ir ilgalaikę programas, o nuo šių metų ketvirto ketvirčio pradės ją įgyvendinti. Šioje programoje turi būti įgyvendinti sekantys uždaviniai:

- Supažindinti gyventojus su regionine atliekų tvarkymo sistema ir formuoti teigiamą nuomonę:
 - Kodėl reikalinga regioninė atliekų tvarkymo sistema
 - Kaip diegiama regioninė atliekų tvarkymo sistema
 - Kas finansuoja regioninės atliekų tvarkymo sistemos sukūrimą
- Siekti, kad gyventojai žinotų ir turėtų teigiamą nuomonę apie atliekų rūšiavimo ir perdirbimo svarbą, o taip pat – kad suvoktų:
 - kodėl svarbu rūšiuoti atliekas
 - kaip jas teisingai rūšiuoti
 - kaip šalinti perdirbimui tinkamas medžiaga

- Skatinti gyventojus atskirti pavojingas atliekas iš bendro buitinių atliekų kiekio ir siekti, kad jie suprastų ir teigiamai tai vertintų :
 - kodėl svarbus pavojingų atliekų atskyrimas
 - kaip teisingai atskirti pavojingas atliekas
 - kaip šalinti pavojingas atliekas
- Informuoti apie būtinybę dėl tarifų už atliekų surinkimo paslaugas įvedimo.
- Pranešti gyventojams apie Lietuvos atliekų tvarkymui teikiamą ES paramą

Programas kūrėjas ir įgyvendintojas trumpalaikės programos įgyvendinimo metu turi pasiekti sekančių rezultatų :

- Visuomenės informuotumo padidėjimas;
- Palankus visuomenės nuomonės suformavimas;
- Atliekų surinkimo paslaugos vartojimo bei pardavimų padidėjimas

Kartu su šia programa bus sukurtas UAB "Telšių regioninio atliekų tvarkymo centro" Interneto puslapis bei nemokamas telefonas. Šiuo telefonu regiono gyventojai galės nemokamai informuoti UAB "Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras" darbuotojus apie nesklaidumus diegiant regioninę atliekų tvarkymo sistemą, išreikšti savo nuomonę šiais klausimais. Trumpalaikės programos įgyvendinimo metu išlaidas susijusęs su šio telefono eksploatacinėmis sąnaudomis dengs Programos įgyvendintojas, o vėliau visos išlaidos turės būti padengiamos iš vietinės rinkliavos lėšų. Remiantis užsienio patirtimi, manome kad tai turėtų sudaryti 4 % nuo visų kitų išlaidų.

Nors savivaldybių įtaka pramonės įmonių veiklai ir pramonės atliekų jose susidarymui gana ribota, tačiau savivaldybės turėtų parengti atskirus reikalavimus įmonėms, kad jos laikytųsi tam tikrų gamybos standartų, naudotų mažiau medžiagų gaminių įpakavimui, gamyboje naudotų mažiau pavojingų elementų ar medžiagų, ir kad šios nepatektų į atliekų srautą.

6.2. Viešųjų komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimas

Tam kad būtų įgyvendintos Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano uždutys per artimiausius dvejus metus atliekų surinkimo paslaugos Telšių regione turi išaugti:

- miesteliuose su 500-1000 gyventojų – 40 %
- miesteliuose su 200-500 gyventojų 50 %
- kaimo vietovėse – 60 %

**Lentelė Nr. 27. Atliekų surinkimo paslaugos planuojamas augimas
Telšių regione (%)**

		2005	2006	2007
Telšių rajonas	Miestas	31	-	-
	500-1000	2	48	0
	200-500	2	68	0
	<200	2	8	40
Plungės rajonas	Miestas	-	-	-
	500-1000	10	30	0
	200-500	12	38	0
	<200	6	3	41
Mažeikių rajonas	Miestas	-	-	-
	500-1000	2	58	0
	200-500	10	65	0
	<200	10	5	45
Rietavo savivaldybė	Miestas	56	-	-
	200-500	10	65	-
	<200	10	5	45

Esant tokiam komunalinių atliekų surinkimo paslaugos augimui per artimiausius dvejus metus nerūšiuotų buitinių atliekų surinkimas išaugs nuo 33 tūkstančių tonų iki 40 tūkstančių tonų.

**Lentelė Nr. 28. Surenkamų komunalinių atliekų planuojamas augimas
Telšių regione (tonomis)**

Metai	2005	2006	2007
Telšių rajonas	10.187	12.191	12.321
Plungės rajonas	8.451	9.098	9.579
Mažeikių rajonas	1.007	1.019	1.031
Rietavo savivaldybė	1.408	1.919	2.080
Iš viso planuojama surinkti	33.508	38.438	39.630

Šiuo metu komunalinių atliekų surinkimui naudojama apie 14 100 vienetai 0,12 m³, 744 vnt. 1.1 m³, 700 vienetai 0,24 m³ talpos ir kiti konteineriai. Atsižvelgdami į tai, kad daugelis šiuo metu naudojamų konteinerių yra seni, neatitinka jiems keliamų reikalavimų, perskaičiavome konteinerių poreikį, taikant komunalinių atliekų surinkimo augimo prielaidas.

Lentelė Nr.29 Konteinerių poreikis, taikant komunalinių atliekų surinkimo augimo prielaidas.

Konteinerių talpa	1,1	0,12	0,24
Telšių rajonas	507	5925	2792
Plungės rajonas	286	2396	5201
Mažeikių rajonas	471	1366	5264
Rietavo savivaldybė	69	1508	642
Viso	1333	11196	13899

Skaičiuodami konteinerių poreikį naudojome ankstesniuose skyriuose nurodytas atliekų susidarymo normas, taikėme prielaidą kad visi individualūs namai bus aptarnaujami individualiais konteineriais (0,12 m³ ar 0,24 m³ talpos, priklausomai nuo poreikio), o daugiabučiai namai bus aptarnaujami bendraisiais 1,1 m³ talpos konteineriais, bei nekeičiant dabar esančio atliekų surinkimo dažnumo. Savivaldybių atliekų tvarkymo planuose turės būti nustatytas tikslesnis konteinerių poreikis pagal talpą, atsižvelgiant į tai, kad kai kuriose gyvenvietėse gali būti naudojamas ir kitoks konteinerių pasiskirstymas.

Bendros investicijos į konteinerius sudarytų apytiksliai 3,1 mln. Lt.

Transporto poreikis numatomam susidarančių komunalinių atliekų kiekio surinkimui 8- 10 vienetų, investicijos į autotransportą – apie 5 mln. Lt.

Tam, kad savivaldybės užtikrintų komunalinių atliekų surinkimo nuolatines ir patikimas paslaugas visiems namų ūkiams ir kitiems atliekų turėtojams miestų teritorijose ir visiems namų ūkių bei kitų atliekų turėtojų kaimo vietovėse, Telšių regione planuojama 2006 metų viduryje skelbti viešą konkursą pagal Viešųjų Pirkimų Įstatymą. Numatoma Telšių teritoriją padalinti į tris aptarnavimo zonas-Mažeikių, Telšių, bei Plungės ir Rietavo. Išsiaiškinus konkurso nugalėtojus(ją), bus įmanoma tiksliai paskaičiuoti Vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų tvarkymą bei ją įvesti nuo 2007 sausio 1 dienos.

6.3. Atliekų naudojimas ir perdirbimas

6.3.1 Pakuočių atliekų tvarkymas

Kadangi pakuočių atliekų tvarkymas nėra savivaldybių atsakomybė, Telšių regiono atliekų tvarkymo plane nenumatomos priemonės šioms atliekoms tvarkyti. Daroma prielaida, kad šių atliekų tvarkymui savivaldybių investicijos ar priemonės nebus reikalingos.

Gamintojai, importuotojai, prekybininkai ir kiti ūkio subjektai gali diegti atskiras pakuočių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemas arba sudaryti

atitinkamas sutartis ir naudotis savivaldybių įdiegtomis komunalinių atliekų tvarkymo sistemomis. Pastarasis variantas būtų tinkamiausias sprendimo būdas.

6.3.2 Antrinių žaliavų surinkimas

Bendra patirtis rodo, kad net įdiegus efektyvią pakuočių atliekų tvarkymo sistemą nemažai pakuočių atliekų vis vien patenka į komunalinių atliekų srautą. Todėl savivaldos institucijoms vis vien keliamas tikslas diegti antrinių žaliavų atskiro surinkimo ir rūšiavimo sistemas, suteikiančias galimybę gauti kiek įmanoma daugiau perdirbti tinkamų medžiagų.

Antrinių žaliavų atskiro surinkimo ir rūšiavimo, tarp jų paruošimo perdirbimui išlaidos turi būti įtraukiamos į atliekų tvarkymo įkainį, nustatomą už atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų. Antrinių žaliavų atskiram surinkimui pagerinti ir paskatinti jų surinkimo, rūšiavimo ir apdorojimo sistemoms gali būti skiriama finansinė parama (subsidijos, dotacijos, lengvatiniai kreditai). Šiam tikslui gali būti skiriamos ir lėšos, surinktos mokesčių už aplinkos teršimą gaminių ir pakuočių atliekomis forma.

Antrinių žaliavų atskiras surinkimas kaip savivaldos institucijų privalomoji užduotis skiriama Telšių RATC. Telšių RATC kartu su viešuoju konkursu dėl komunalinių atliekų surinkimo skelbs konkursą ir dėl antrinių žaliavų surinkimo. Žinoma, tokia užduotis- antrinių žaliavų surinkimas- gali būti įtraukta ir į bendrąjį konkursą, tačiau mes manome, kad yra tikslinga skelbti atskirus konkursus, antrinių žaliavų surinkimui neišskiriant atskirų zonų. Tačiau esant ar vienam ar kitam savivaldybių pasirinkimui, antrinių žaliavų surinkimo užduotis bus įtrauktos į konkursinę dokumentaciją.

Lentelė Nr.30 Komunalinėse atliekose esančių antrinių žaliavų atskiro surinkimo tikslai.

	Visų komunalinių atliekų proc. pagal svorį	
	2006	2010
Popierius ir kartonas	4	6
Stiklas	2	3
Plastmasė	1	2

Kaip buvo minėta, dalį regiono antrinių žaliavų tvarkymo sistemos sudarys konteinerių, skirtų antrinėms žaliavoms (stiklui, popieriui, plastmasei) grupės, išdėstytos gyventojams ir kitiems atliekų turėtojams lengvai prieinamose vietose. Faktinį šių konteinerių poreikį ir atitinkamas sąnaudas bus nustatytos atskiruose savivaldybių atliekų tvarkymo planuose. Konteinerių išdėstymo, aptarnavimo sąlygos ir kokybės reikalavimai bus nustatomi konkursinėje dokumentacijoje

Vadovaujantis regiono atliekų tvarkymo strategijos tikslais ir uždaviniais (5 sk.) bei antrinių žaliavų susidarymo prognozėmis (6 sk.), numatomi šie atskirai surenkami antrinių žaliavų kiekiai.

Lentelė Nr 31 Planuojami surinkti antrinių žaliavų kiekiai

Surenkami kiekiai, tonomis	2006	2010	2015
Popierius/kartonas	1581	2251	2568
Plastmasė	395,2	614,0	856,0
Stiklas	790,3	1023,3	1283,9
Viso	2766	3889	4708

Antrinių žaliavų surinkimo konteineriai bus skiriami atskirai rinkti popieriui, stiklui, plastikui. Tam bus naudojami paprasti 1100 l talpos konteineriai. Esamose daugiabučių namų konteinerių aikštelėse kiekvienai medžiagai bus pastatyta po vieną atskirą konteinerį.

Miestuose ar didesniuose kaimuose, kuriuose yra daugiau kaip 500 gyventojų, esantiems privatiems namams kiekvienam šimtui namų turi būti skirta viena aikštelė, kurioje stovės 1100 l talpos konteineriai antrinėms žaliavoms.

Preliminariais skaičiavimais antrinių žaliavų surinkimui iš viso reikės 1500 vnt. 1100 litrų talpos konteinerių. Savivaldybės savo rajonų atliekų tvarkymo planuose turi nurodyti konkretų konteinerių poreikį bei pastatymo vietas ir šią informaciją įtraukti į viešojo konkurso sąlygas. Investicijos į konteinerius yra įtrauktos į Finansinį memorandumą ir sudaro 812 000 Lt.

Tačiau vien minėtų konteinerių grupių neužteks valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano tikslams pasiekti atliekų naudojimo ir perdirbimo srityse. Remiantis tarptautine praktika bei vietine patirtimi rekomenduojama įdiegti palyginti nebrangią ir paprastą antrinių žaliavų atskiro surinkimo per atliekų priėmimo punktus (APP) būdą. APP, kitaip vadinama antrinių žaliavų ir didžiųjų atliekų aikštele – tai aikštelė, įrengta patogioje vietoje, kur gyventojai ir kiti atliekų turėtojai atneša įvairias antrines žaliavas, sodo, didžiąsias, statybos bei griovimo, pavojingas ir kitas atliekas.

Antrinių žaliavų atskiro surinkimo tikslams pasiekti, remiantis Galimybių studija bei Finansiniu Memorandumu, bus įrengta po vieną tokią aikštelę kiekvienoje savivaldybėje jau 2005 - 2006 m. Tokiai aikštelei tinkamiausia vieta būtų rajono centras ar kitas didesnis miestas. Tikslios APP vietos bei sąmatos bus pateiktos kitame lygiagrečiai vykdomame projekte „Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtra: Projektinės ir konkursinės dokumentacijos parengimas“.

Lentelė Nr. 32 Planuojamos Atliekų priėmimo punktų vietos.

Rajonas	Adresas	Planuojamos investicijos	Eksplotacijos pradžia	Projektiniai pajėgumai
Plungės	Lentpjūvės g. 12	12 760	2006-10-01	100 kub. m. atliekų
Rietavo	Kalkutiškės km.	12 760	2006-10-01	100 kub. m. atliekų
Telšių	Gaudikaičių km.	12 760	2006-10-01	100 kub. m. atliekų
Mažeikių	Bugenių km.	12 760	2006-10-01	100 kub. m. atliekų

Efektyvi priemonė surinktų antrinių žaliavų kokybei pagerinti būtų antrinių žaliavų rūšiavimo linija. Tačiau, atsižvelgiant į bendrą antrinių žaliavų susidarymą regione Telšių regione nerekomenduojame tokios linijos statyti.

6.3.2.1 Statybos ir griovimo atliekos

Toliau lentelėje pateikiame preliminarinius skaičiavimus apie statybos ir griovimo atliekų susidarymą Telšių regione, taikydami prielaidą, kad miestuose ir didesnėse gyvenvietėse šios atliekos sudaro apie 10%, o kaimo vietovėse apie 5% visų komunalinių atliekų. Esant tokiems nedideliems šių specifinių atliekų susidarymo kiekiams, nerekomenduojame Telšių regione į trumpalaikio atliekų tvarkymo planą įtraukti statybos ir griovimo atliekų perdirbimo įrenginius. Dabar susidaranti tokios atliekos bus surenkamos per įrengiamus atliekų priėmimo punktus (APP), perduodant surinktas atliekas įmonėms turinčioms licenzijas šių atliekų tvarkymui.

Lentelė Nr.33 Statybos ir griovimo atliekų susidarymas Telšių regione.

	2005	2010	2015
Telšių rajonas	1059,8	1120,7	1185,2
Plungės rajonas	1080,3	1146,8	1217,4
Mažeikių rajonas	1388,3	1461,4	1539,2
Rietavo savivaldybė	156,8	162,2	167,9
Viso	3440,7	3611,7	3792,7

Į Telšių regioninio atliekų tvarkymo plano ilgalaikę programą yra įtraukiama Statybinių ir griovimo atliekų surinkimo ir perdirbimo Telšių regione galimybių studija.

Kad būtų lengviau priimti galutinį sprendimą pravartu žinoti, kad vienai statybos ir griovimo atliekų (keramikos, betono ir pan.) perdirbimo aikštei įrengti reikalingos investicijos siekia apie 7 mln. LTL, o

eksploatacijos sąnaudos sudaro apie 760 tūkst. LTL/m. perdirbimo technikai reikalingos 5 mln. LTL investicijos.

6.3.3 Biodegraduojančios atliekos

Telšių regiono atliekų tvarkymo strategijos tikslų galima pasiekti įvedant dvinarę komunalinių atliekų surinkimo sistemą, t.y. namų ūkiuose atskirai surenkant žaliasias (vėliau ir maisto) atliekas ir sausas medžiagas. Trumpalaikėje regiono atliekų tvarkymo programoje planuojama, kad surenkamos žaliosios atliekos bus kompostuojamos rajoninėse kompostavimo aikštelėse:

Lentelė Nr. 34 Kompostavimo aikštelių išdėstymas Telšių regione

Rajonas	Adresas	Eksploatacijos pradžia	Projektiniai pajėgumai
Plungės	Jerubaičių km..	2006-10-01	1250 t/metus
Rietavo	Kalakutiškės km.	2006-10-01	300 t/metus
Telšių	Gaudikaičių km.	2006-10-01	1600 t/metus
Mažeikių	Dargių km.	2006-10-01	1850 t/metus

Regiono gyventojai galės nemokamai pristatyti žaliasias atliekas į šias kompostavimo aikšteles, taip pat dalis šių atliekų bus surenkama per atliekų priėmimo punktus (APP). Taip pat rekomenduojame, kad savivaldybės skatintų gyventojus kur tik įmanoma taikyti namudinį kompostavimą, tam pasitelkiant Visuomenės informavimo ir švietimo programą.

Atliekų susidarymo prognozės rodo, kad visose regiono savivaldybėse gali susidaryti daugių daugiausiai apie 3000 t per metus sodų ir parkų tvarkymo žaliųjų atliekų (įskaitant ir komunalinių įmonių tvarkomas žaliasias atliekas). Reikia pabrėžti, kad šie skaičiai yra pateikti su prielaida, kad bus surenkamos visos regione susidaranti tokios žaliosios atliekos. Esant mažesniai surinkimo lygiui, kas yra visiškai tikėtina ir prognozuojama, tokių atliekų bus surenkama kur kas mažiau.

Komunalinių atliekų srautui priklausanti biodegraduojančių atliekų dalis turi būti tvarkoma atskirai šias atliekas surinkus. Centralizuotas mišrių atliekų išrūšiuojimas čia netinka, nes kompostuoti tinka geros kokybės, pašalinėmis medžiagomis neužterštos žaliavos.

Ilgalaikėje regiono atliekų tvarkymo programoje surinkimo schemą galima išplėsti diegiant biodegraduojančių atliekų surinkimo sistemą bei įrengiant organinių atliekų kompostavimo įmonę ar įrengiant atliekų deginimo įmonę.

Žinoma galima taikyti ir abu variantus, ir atliekų deginimo, ir pramoninio kompostavimo. Tačiau šiame – trumpalaikės programos etape - patartina nedaryti sprendimo dėl to, kurį variantą pasirinkti. Sprendimas šiuo klausimas turi būti labai gerai pagrįstas, todėl pirmiausiai būtina parengti išsamią galimybių studiją, atsižvelgiant į visos šalies numatomas bendrąsias kryptis.

Tik įrengus biodegraduojančių atliekų perdirbimo įmonę, šios atliekos turi būti pradėtos rinkti iš viešojo maitinimo įstaigų, vėliau įtraukiant į šia sistemą ir gyventojus. Iš miestų teritorijų ir didesnių gyvenviečių teritorijų biodegraduojančių atliekų surinkimui planuojami panaudoti papildomi konteineriai. Prie daugiabučių namų šių atliekų surinkimui gali būti skiriami 1100 litrų talpos konteineriai, o iš privačių namų biodegraduojančių atliekų surinkimui bus tiekiami 120 litrų talpos plastikiniai konteineriai.

Telšių regioniniame plane numatoma, kad biodegraduojančios atliekos pirmajame etape bus surenkamos, patiems gyventojams biodegraduojančias atliekas pristatant į kompostavimo aikšteles, ir tik nuo 2008 metų pradėti centralizuotai rinkti biodegraduojančias atliekas.

6.3.4 Pavojingos atliekos

Savivaldybės nėra tiesiogiai atsakingos už technologinių procesų pavojingas atliekas, kurios tvarkomos pagal gamtos išteklių naudojimo leidimuose nurodytas sąlygas.

Pavojingos atliekos sudaro apie 0,5 – 2 % komunalinių atliekų, taigi Telšių regione per metus susidaro apie 400 tonų buitinių pavojingų atliekų. Tai įvairiuose šaltiniuose susidarančios pačios įvairiausios medžiagos. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas švino baterijoms, naftos produktams, cheminėms medžiagoms, asbestui, medicinos atliekoms ir t.t.

Telšių regione siūloma buityje susidarančių pavojingų atliekų surinkimą organizuoti dviem būdais: reguliariai jas surinkti apvažiavimo būdu ir suteikti pavojingų atliekų turėtojams galimybę jas pristatyti į antrinių žaliavų surinkimo aikšteles (APP), kuriose bus įrengti pavojingų atliekų surinkimo punktai.

Nustatytomis dienomis specialiai pavojingoms atliekoms surinkti skirtas sunkvežimis tam tikrose vietose sustodamas apvažiuoja gyvenamuosius rajonus iš anksto numatytu maršrutu. Gyventojai kviečiami nustatytu laiku atnešti pavojingas atliekas prie sunkvežimio. Siekiant užtikrinti, kad šia surinkimo sistema būtų naudojama, turi būti organizuojamos išankstinės gyventojų informavimo ir švietimo kampanijos. Detalus surinkimo grafikas turi būti apibrėžtas savivaldybių sutartyse su šios

paslaugos tiekėju. Tokia paslauga gali teikti tik įmonės, turinčios licenzijas šiai konkrečiai veiklai.

Gyventojų patogumui ir surinkti daugiau namų ūkiuose susidarančių pavojingų atliekų, antrinių žaliavų surinkimo aikštelėse įsteigiami nuolatiniai pavojingų buitinių atliekų surinkimo punktai. Šis surinkimo būdas paprastai esti patogesnis savas transporto priemonės turintiems gyventojams, kurie pravažiuodami gali atliekas palikti bet kuriuo metu.

Tiek apvažiavimo būdu, tiek pristatant pavojingas atliekas į atliekų priėmimo punktus, šios atliekos bus priimamos nemokamai, tačiau šių atliekų tvarkymo sąnaudos bus įtrauktos į bendrą atliekų tvarkymo tarifą/rinkliavą.

Įgyvendinant gamintojų atsakomybės už jų gaminių tvarkymą principus gamintojai ir importuotojai turės organizuoti dalies pavojingų atliekų (panaudotų tepalų, elektronikos ir baterijų ir akumuliatorių ir pan.) surinkimą bei perdirbimą, taikyti kitas šių atliekų tvarkymo priemones.

6.4. Nerūšiuotų komunalinių atliekų saugus šalinimas

Pradėjus eksploatuoti regioninį sąvartyną, atitinkantį visus aplinkos apsaugos reikalavimus, būtina nutraukti eksploatavimą sąvartynų, kurie šių reikalavimų neatitinka, juos uždaryti ir rekultivuoti.

Šiuo metu Telšių regione yra 39 sąvartynai, iš kurių 3 (Rietavo Kalakutiškės, Plungės Žvirblaičių, Mažeikių Reivyčių) jau uždaryti.

Plečiant atliekų surinkimo sistemą, bus palaipsniui uždaryti visi maži regiono sąvartynai. Sąvartynų uždarymo seka ir datos turi būti numatytos Telšių regiono savivaldybių atliekų tvarkymo planuose.

UAB “Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras” pagal sutartis su rajonų savivaldybėmis palaipsniui perima regiono sąvartynus ir organizuoja jų rekultivaciją bei priežiūrą po rekultivacijos, atsižvelgdamas į parengtus techninius projektus.

“Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras” iki 2006-10-01 turi uždaryti ir iki 2008-12-31 rekultivuoti Telšių Kalnėnų sąvartyną, iki 2008-12-31 d. rekultivuoti jau uždarytus Rietavo Kalakutiškių, Plungės Žvirblaičių, Mažeikių Reivyčių sąvartynus.

Nuo 2005 metų pavasario UAB “Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras” perima ir organizuoja Mažeikių miesto Dargių sąvartyno, Plungės miesto Žvirblaičių (uždaryto) sąvartyno, Rietavo miesto Kalakutiškių sąvartyno ir Telšių miesto Kalnėnų sąvartyno eksploataciją bei priežiūrą, o po regioninio sąvartyno – Jerubaičių – įrengimo vykdo šių sąvartynų uždarymo darbus bei atlieka jų priežiūrą.

Pagal finansinės paramos dokumentaciją UAB “Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras” organizuoja Jerubaičių sąvartyno celių rekonstrukcijos darbus, įrengia naujas atliekų šalinimo celes ir nuo 2008 metų liepos mėnesio pirmos dienos Telšių regione pradedamas eksploatuoti vienintelis regioninis sąvartynas – Jerubaičių sąvartynas.

Už šio sąvartyno eksploataciją bei priežiūrą atsakingas UAB “Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras”.

6.5. Perkrovimo stotys

Remiantis Finansiniu Memorandumu, Telšių regione planuojama iki 2006 spalio mėnesio pastatyti ir pradėti eksploatuoti dvi atliekų perkrovimo stotis – vieną Mažeikių rajone ir vieną Telšių rajone.

Lentelė Nr. 35 Telšių regione numatomos perkrovimo stotys.

	Vieta	Eksploatacijos pradžia	Projektinis pajėgumas
Perkrovimo stotis	Gaudikaičių km. Telšių raj.	2006-10-01	50 t/dieną
Perkrovimo stotis	Bugenių km. Mažeikių raj.	2006-10-01	60 t/dieną

Šių atliekų perkrovimo stočių eksploatacijai Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras skelbs konkursą kartu su atliekų surinkimo operatoriaus parinkimo konkursu. Visos išlaidos susijusios su šių perkrovimo aikštelių eksploatacija turi būti įtrauktos į bendrąsias regioninės atliekų tvarkymo sistemos eksploatacijos išlaidas.

6.6. Atliekų tvarkymo sistemos organizavimas

6.6.1 Telšių apskrities viršininko administracija

Telšių Apskrities viršininkas organizuoja regioninio atliekų tvarkymo plano rengimą, koordinuoja savivaldybių veiksmus įgyvendinant bendrą regioninę atliekų tvarkymo programą. Regioninio atliekų tvarkymo plano rengimą koordinuoja ir juos tvirtina Telšių regiono plėtros taryba.

Taip pat Telšių regiono Plėtros taryba tvirtina UAB “Telšių RATC” teikiamas du kartus per metus ataskaitas, susijusias su atliekų tvarkymu Telšių regione.

6.6.2 Telšių regiono savivaldybės

Telšių rajono savivaldybės savo atliekų tvarkymo sistemos organizavimą, remiantis Tarybų sprendimais perduoda UAB “Telšių RATC”. Tuo pačiu savivaldybės ar savivaldybių Tarybos vykdo tokias funkcijas :

- Kontroliuoja UAB “Telšių RATC “ veiklą;
- Tvirtina UAB “Telšių RATC parengtas Atliekų tvarkymo Taisykles bei Atliekų Tvarkymo planus;
- Kontroliuoja atliekų tvarkymo taisyklių bei atliekų tvarkymo planų įgyvendinimą ir vykdo jų priežiūrą;
- Tvirtina atliekų tvarkymo rinkliavas/ tarifus;
- Tvirtina UAB “ Telšių RATC” parengtą Specialiąją programą;
- Tvirtina UAB “ Telšių RATC” teikiamas visas ataskaitas apie atliekų tvarkymą.

6.6.3 UAB “ Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras

Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos organizavimas ir eksploatavimas yra pavedamas tarpsavivaldybinei įmonei – UAB “Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras”. Savivaldybės savo Tarybų sprendimais paveda UAB “ Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras” vykdyti kai kurias savo funkcijas, susijusias su atliekų tvarkymu. Telšių savivaldybių skiriamos, kaip privalomos užduotys, UAB “ Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras”, funkcijos :

- Organizuoti atliekų tvarkymą Telšių regione;
- Rengti ir teigti tvirtinimui Regiono plėtros tarybai, savivaldybėms ar savivaldybių Taryboms reikalingus atliekų tvarkymo sistemos plėtrai ir eksploatacijai teisinius bei projektinius dokumentus;
- Suprojektuoti ir pastatyti atliekų tvarkymo įrenginius, reikalingus regioninės atliekų tvarkymo sistemos organizavimui ir eksploatavimui;
- Viešo konkurso būdu parinkti atliekų surinkimo operatorius ir regioninio sąvartyno operatorių;
- Vykdyti atliekų surinkimo bei sąvartyno operatorių darbo kokybės ir kiekybės kontrolę;
- Vykdyti atliekų tvarkymo įrenginių aplinkos monitoringą;

- Uždaryti (rekultivuoti) regiono teritorijoje esančių sąvartynų ir vykdyti jų priežiūrą po uždarymo;
- Parengti ir vykdyti visuomenės informavimo (švietimo) programą;
- Parengti, įdiegti ir eksploatuoti atliekų apskaitos ir Vietinės rinkliavos mokėtojų kompiuterines duomenų bazines;
- Vykdyti Vietinės Rinkliavos už komunalinių atliekų tvarkymą administravimą;
- Du kartus per metus teikti visą informaciją, susijusią su atliekų tvarkymu Telšių regiono kiekvienai savivaldybei, bei Telšių regiono plėtros Tarybai ir Apskritis Viršinininko administracijai;

Šiuo metu Telšių regioniniame atliekų tvarkymo centre dirba tik 2 asmenys. Siekiant įgyvendinti UAB "Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras" pavestas funkcijas, planuojama kad jau nuo šių metų vidurio pradės dirbti dar du žmonės- atliekų tvarkymo specialistai.

6.7. Atliekų tvarkymo finansavimas

Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos įgyvendinimo galimybių studiją ir Finansinis memorandumas užtikrino, kad šioje studijoje numatytiems priemonėms bus skirta ES parama. Tačiau 9% proc. lėšų turi būti naudos gavėjų nuosavos lėšos. Kadangi šios lėšos nėra sukauptos, labiausiai tikėtinas kofinansavimo šaltinis – paskola. Paskolos gražinimo įsipareigojimai ir atsakomybė už tinkamą regiono infrastruktūros projekto įgyvendinimą bei pastatytų objektų eksploatavimą tenka savivaldybių bendros nuosavybės UAB "Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras".

Telšių regiono savivaldybės turi įsipareigoti, kad tvirtinant atliekų tvarkymo rinkliavas, būtų įtrauktos visos ekonomiškai pagrįstas UAB "Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras" išlaidos, susijusios su pavestų funkcijų vykdymu. Taip pat savivaldybės suteiks UAB "Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras" projekto kofinansavimo paskolos garantą. Telšių regione nuo 2007 metų planuojama įvesti vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų tvarkymą ir tuo pačiu pradėdamas įgyvendinti apmokėjimo už suteikiamas paslaugas principas pagal konteinerių ištuštinimo dažnumą bei konteinerio talpą. Daugiabučių namų gyventojams, besinaudojantiems bendraisiais 1,1 m³ talpos konteineriams vietinės rinkliavos dydis bus skaičiuojamas remiantis gyvenamojo būsto plotu ar gyventojų skaičiumi.

Vietinės rinkliavos administravimas yra pavedamas Telšių RATC.

Vietinės rinkliavos dydis bus paskaičiuotas atsižvelgiant į viešųjų konkursų dėl komunalinių atliekų, antrinių žaliavų surinkimo, regioninio sąvartyno bei kitų įrenginių eksploatavimo rezultatus, todėl šiuos konkursus planuojama skelbti 2006 metų vasarą.

Kad Telšių RATC turėtų informaciją apie klientus ir galėtų parengti sąskaitas, bus įvesta bendra apmokėjimo sistema ir parengta klientų duomenų bazė.

Duomenų bazė ir mokėjimų sistema turi būti parengta iki 2006 metų spalio mėnesio.

Šių principų taikymas turi būti reglamentuotas savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklėse bei vietinės rinkliavos nuostatose, kurios turi būti išleistos iki 2005 birželio mėn.

6.8. Savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių rengimas

Teisę parengti savivaldybės teritorijoje galiojančias taisykles savivaldybei suteikia Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Pagal ATT VIII skyrių savivaldybėms rekomenduojama parengti ir patvirtinti atliekų tvarkymo taisykles (51 straipsnis)

Savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklės sudaro juridinį pagrindą reglamentuoti fizinių ir juridinių asmenų elgseną ir kartu yra teisinis dokumentas regioninio atliekų tvarkymo plano įgyvendinimui, atliekų surinkimo ir šalinimo sistemų darbui palaikyti bei reikalavimams vykdyti.

Trumpalaikėje regiono veiksmų programoje numatomi atliekų tvarkymo taisyklių parengimo ir patvirtinimo terminai (iki 2005 birželio mėnesio). Visame regione turi būti patvirtintos bendros, vienodos atliekų tvarkymo taisyklės, atsižvelgiant į regione diegiamą atliekų tvarkymo sistemą bei tai, kad savivaldybės dalį savo funkcijų – komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimas ir eksploatavimas perduoda Telšių RATC.

6.9. Atliekų apskaita ir priežiūra

Telšių regione, komunalines atliekas tvarkančios ir atliekų tvarkymo įrenginius eksploatuojančios įmonės visus duomenis apie surenkamus, tvarkomus ir perdirbamus atliekų kiekius kartą per pusmetį teikia UAB “Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras”. Šie duomenis yra kaupiami duomenų bazėje ir naudojami rinkliavos už komunalinių atliekų tvarkymą skaičiavimui, regioninių ir rajoninių planų sudarymui ir panašiai. Telšių RATC kontroliuoja šių duomenų tikrumą; UAB “Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras” savo ruožtu du kartus per metus teikia informaciją apie atliekų tvarkymą rajonų Taryboms bei Regiono Plėtros Tarybai.

Komunalinių įmonių pareigos dėl duomenų teikimo UAB “Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras” įvardinamos Viešųjų konkursų dokumentuose.

2005-2006 metų pradžioje UAB “ Telšių regioninis atliekų tvarkymo centras” turi būti įdiegta kompiuterizuota duomenų apdorojimo sistema.

Investicijos į duomenų bazės sukūrimą - 100 000 Lt.

Visos išlaidos, susijusios su duomenų bazės įdiegimu ir aptarnavimu, įtraukiamos į bendrąsias atliekų tvarkymo sistemos eksploatacines išlaidas.

6.10. Trumpalaikės ir ilgalaikės veiksmų programos

Išnagrinėtos medžiagos pagrindu sudaromas ilgalaikės ir trumpalaikės programų veiksmų planas, kurio tikslas – įgyvendinti Telšių regiono atliekų tvarkymo tikslus ir uždavinius

Į trumpalaikę veiksmų programą įtrauktos visos priemonės numatytos Galimybių studijoje ir Finansiniame Memorandume. Taip pat įtrauktos priemonės reikalingos regioninės atliekų tvarkymo sistemos plėtrai – papildomos išlaidos naujam atliekų surinkimo autotransportui įsigyti, UAB “Telšių RATC” plėtrai. Kai kurias atliekų tvarkymo priemones taip pat numatys ir savivaldybės savo atliekų tvarkymo planuose (pvz. namudinio kompostavimo diegimas ir pan.) Bendros investicijos per trumpalaikio atliekų tvarkymo plano įgyvendinimo laikotarpį sudarys 39,75 mln. Lt., iš kurių beveik 22 mln. Lt – Sanglaudos fondo lėšos, skirtos pagrindinai regioninės atliekų tvarkymo sistemos įrenginių statybai, senų sąvartynų ir šiukšlynų uždarymui, konteinerių antrinėms žaliavoms ir biodegraduojančioms atliekoms įsigyti. Iš valstybės biudžeto regioninės sistemos plėtrai bus skirta 6,1 mln.Lt. Likusi pinigų suma - tai UAB “ Telšių RATC” paskola bei atliekų turėtojų mokesčiai.

Rekomenduojame įtraukti į regioninio atliekų tvarkymo ilgalaikę programą priemones mažinančias biodegraduojamų atliekų patekimą į sąvartyną.

Ilgalaikėje regiono atliekų tvarkymo programoje surinkimo schemą galima išplėsti diegiant biodegraduojančių atliekų surinkimo sistemą bei įrengiant organinių atliekų terminio apdorojimo įmonę ar įrengiant atliekų deginimo įmonę.

Žinoma galima taikyti ir abu variantus, ir atliekų deginimo, ir pramoninio kompostavimo (terminio apdorojimo). Sprendimas šiuo klausimu turi būti labai gerai pagrįstas, todėl pirmiausiai būtina parengti išsamią galimybių studiją, atsižvelgiant į visos šalies numatomas bendrąsias kryptis.

Tik įrengus biodegraduojančių atliekų perdirbimo įmonę, šios atliekos turi būti pradėtos rinkti iš viešojo maitinimo įstaigų, vėliau įtraukiant į šia sistemą ir gyventojus. Iš miestų teritorijų ir didesnių gyvenviečių

teritorijų biodegraduojančių atliekų surinkimui planuojami panaudoti papildomi konteineriai.

Į regioninio atliekų tvarkymo plano ilgalaikę programą būtina įtraukti ir Statybinių ir griovimo atliekų surinkimo ir perdirbimo Telšių regione galimybių studiją. Esant nedideliems statybos ir griovimo atliekų kiekiams nerekomenduojame šiuo metu priimti sprendimus dėl šių atliekų tvarkymo, neparengus detalaus plano (galimybių studijos).

Kad būtų lengviau priimti galutinį sprendimą pravartu žinoti, kad vienai statybos ir griovimo atliekų (keramikos, betono ir pan.) perdirbimo aikštei įrengti reikalingos investicijos siekia apie 7 mln. LTL, o eksploatacijos sąnaudos sudaro apie 760 tūkst. LTL/m. perdirbimo technikai reikalingos 5 mln. LTL investicijos.

Bendros investicijos reikalingos ilgalaikio plano įgyvendinimui sudaro apie 15,1 mln. Lt.

Telšių regiono trumpalaikės ir ilgalaikės programų (2005-2015 metais) įgyvendinimui būtinos investicijos sudaro 54,95 mln.Lt, o investiciniai kaštai vienai tonai atliekų – 58 Lt/tona

Telšių regiono atliekų tvarkymo trumpalaikio ir ilgalaikio planų įgyvendinimo veiksmų programos

Veiksmai	Data	Investicijos	Atsakinga institucija	Finansavimo šaltinis
Trumpalaikio atliekų tvarkymo plano įgyvendinimo veiksmai				
Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos projektavimas				
Telšių regioninės atliekų tvarkymo sistemos įrenginių (regioninio sąvartyno, perkrovimo stočių, kompostavimo įrenginių) projektavimas, senų sąvartynų ir šiukšlynų rekultivavimo ir uždarymo planai	2004-2005	1 001 300	Telšių RATC	Pagal Finansinį memorandumą
Telšių regioninės atliekų tvarkymo sistemos teisinės bazės (atliekų tvarkymo planai, atliekų tvarkymo taisyklės, vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų tvarkymą nuostatai, konkursinių dokumentų regioninės atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo) kūrimas	2004-2006	1 000 000	Telšių TRATC, Telšių apskrities viršininke administracija, savivaldybės	Pagal Finansinį memorandumą
Komunalinių atliekų tvarkymo viešųjų paslaugų teikimas				
Numatyti konteinerius ir techniką buitinėms atliekoms ir antrinėms žaliavoms surinkti, kad rajonuose viešosios komunalinės paslaugos būtų teikiamos visiems miestų vietovių ir 80 % kaimų vietovių gyventojų, įmonių, įstaigų bei organizacijų	2005-2008	Antriniu žaliavų ir bioatliekų konteineriai - 1 055 866 Lt; Komunalinių atliekų konteineriai - 3 100 000 Lt Investicijos į transportą - 5 000 000	Telšių RATC, Savivaldybės, komunalinės įmonės	Pagal Finansinį memorandumą (71 % ES lėšos, 20 % valstybės biudžetas, 9 % - paskola), atliekų turėtojų įmokos
Konkursinės procedūros komunalinių atliekų surinkimo ir regioninio sąvartyno eksploatavimo operatoriams parinkti	2006	-	Telšių RATC	
Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų tvarkymą įvedimas	2006	500 000	Telšių RATC	Atliekų turėtojų įmokos
Atliekų naudojimas ir perdirbimas				
Perkrovimo stočių Mažeikiuose ir Telšiuose statyba	2006	1 938 920	Telšių RATC	Pagal Finansinį memorandumą (71 % ES lėšos, 20 % valstybės biudžetas, 9 % - paskola)
Įrengti aikšteles (atliekų priėmimo punktus) antrinėms žaliavoms, sodo, didžiosioms, statybos bei griovimo, pavojingoms, elektronikos ir kt. atliekoms priimti. Iš viso regione įrengti 4 aikšteles (atliekų priėmimo punktus).	2006	1 938 9000	Telšių RATC	Pagal Finansinį memorandumą (71 % ES lėšos, 20 % valstybės biudžetas, 9 % - paskola)
Komunalinių biodegrazuojamų atliekų tvarkymas (patekimo į sąvartyną mažinimas)				
Žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelių statyba	2006	1 386 748	Telšių RATC	Pagal Finansinį memorandumą (71 % ES lėšos, 20 % valstybės biudžetas,

				9 % - paskola
Visose savivaldybėse skatinti namudinio kompostavimo įvedimą	2005 – 2008 m.	100000 LTL	Pagal savivaldybių sprendimą	Atliekų turėtojų įmokos
<i>Sąvartynų ir šiukšlynų tvarkymas</i>				
Jerubaičių sąvartyno pertvarkymas ir įrengimas	2006-2007	5 817 899	Telšių RATC	Pagal Finansinį memorandumą (71 % ES lėšos, 20 % valstybės biudžetas, 9 % - paskola)
Pagal sutvarkymo planą laipsniškai nutraukti eksploataciją ir sutvarkyti (reikultivuoti) regione esančius aplinkos apsaugos reikalavimų neatitinkančius sąvartynus ir šiukšlynus	2005-2008	18 496 650	Telšių RATC	Pagal Finansinį memorandumą (71 % ES lėšos, 20 % valstybės biudžetas, 9 % - paskola)
<i>Atliekų mažinimas ir prevencija</i>				
Visuomenės informavimas ir švietimas	2005-2007	863 000	Telšių RATC	Pagal Finansinį memorandumą
<i>Telšių Regioninio Atliekų tvarkymo centro plėtra</i>				
TRATC plėtra	2005-2007	300 000	Telšių RATC	Atliekų turėtojų įmokos
Trumpalaikio atliekų tvarkymo plano įgyvendinimas	2005-2008	39,75 mln. Lt	Telšių RATC	M, Savivaldybės, TRATC, komunalinės įmonės, gyventojai
Ilgalaikio atliekų tvarkymo plano įgyvendinimo veiksmai				
<i>Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos organizavimas</i>				
Regioninio ir rajoninių atliekų tvarkymo planų rengimas	2008	150 000	Telšių RATC	Atliekų turėtojų įmokos
Visuomenės informavimas ir švietimas	2008-2015	1 500 000	Telšių RATC	Atliekų turėtojų įmokos
<i>Atliekų naudojimas ir perdirbimas</i>				
Galimybių Studija dėl Statybos ir griovimo atliekų tvarkymo	2008	50 000	Telšių RATC	Atliekų turėtojų įmokos
Statybos ir griovimo atliekų tvarkymo plėtra	2009-2015	Pagal galimybių studiją		
Atliekų priėmimo punktų antrinėms žaliavoms, didžiosioms, statybos bei griovimo, pavojingoms, elektronikos ir kt. atliekoms priimti eksploatavimas ir plėtra Papildomų 4 APP statyba	2008-2015	1 000 000	Telšių RATC	Atliekų turėtojų įmokos
Antrinių žaliavų rinkos plėtra	2008-2015	500 000	Telšių RATC	Atliekų turėtojų įmokos
<i>Komunalinių biodegrazuojamų atliekų tvarkymas (patekimo į sąvartyną mažinimas)</i>				
Galimybių Studija dėl biodegrazuojančių atliekų surinkimo ir tvarkymo (terminis apdorojimas ar deginimas)	2008	100 000	Telšių RATC	Atliekų turėtojų įmokos
Komposto rinkos plėtra	2008-2015	Pagal galimybių studiją	Telšių RATC	Atliekų turėtojų įmokos

<i>Komunalinių atliekų tvarkymo viešųjų paslaugų teikimas</i>				
Numatyti konteinerius ir techniką buitiniams atliekoms ir antrinėms žaliavoms surinkti	2008-2015	Investicijos į konteinerius 6,8 mln.LT Investicijos į transportą 5,0 mln. Lt	Telšių RATC	Atliekų turėtojų įmokos
<i>Sąvartynų ir šiukšlynų tvarkymas</i>				
Uždarytų sąvartynų monitoringas	2008-2015	Pagal parengtus projektus (20% nuo sąvartynų uždarymo sumos)	Telšių RATC	Atliekų turėtojų įmokos
Ilgalaikio atliekų tvarkymo plano įgyvendinimo veiksmai	2008-2015	15,1 mln. Lt		Atliekų turėtojų įmokos

Literatūros sąrašas

1. Galimybių studija “Telšių regioninės atliekų tvarkymo sistemos plėtra” Jacobs, kartu su Integrated Skills Limited ir UAB Vilnius Consult” 2003. (lietuvių, anglų kalba)
2. Galimybių studija “Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtra, Atliekų tvarkymo galimybių ataskaita, ” Jacobs, kartu su Integrated Skills Limited ir UAB Vilnius Consult”; 2003 (lietuvių, anglų kalba)
3. Galimybių studija Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtra, Telšių regioninis atliekų tvarkymo planas, Jacobs, kartu su Integrated Skills Limited ir UAB Vilnius Consult”; 2003 (lietuvių, anglų kalba)
4. Telsiai Regional Waste Management System Development, Environmental Impact Statement Draft Report (anglų kalba)
5. Finansinis memorandumas tarp EK ir Lietuvos Respublikos 2003/LT/16/P/PE/016 (anglų kalba)
6. ISPA Operation Manual (anglų kalba)
7. UAB “Telšių regiono atliekų tvarkymo centro” įstatai (lietuvių kalba)
8. Jungtinės veiklos sutarties projektas (lietuvių kalba)
9. ISPA/Sanglaudos programos įgyvendinimo sutartis dėl užduočių ir atsakomybės paskirstymo tarp Aplinkos ministerijos APVA ir UAB” Telšių regiono atliekų tvarkymo centras “ projektas (lietuvių kalba)
10. Telšių rajono atliekų tvarkymo taisyklės (lietuvių kalba)
11. Plungės rajono atliekų tvarkymo taisyklės (lietuvių kalba)
12. Mažeikių rajono atliekų tvarkymo taisyklės (lietuvių kalba)
13. Rietavo savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklės (lietuvių kalba)
14. Telšių rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. 292 dėl atliekų tvarkymo įkainių patvirtinimo (lietuvių kalba)
15. Plungės rajono savivaldybės sprendimas Nr. 155 dėl tarifų už buitinių atliekų išvežimo nustatymo (lietuvių kalba)
16. Mažeikių rajono tarybos sprendimas Nr. 4 dėl buitinių atliekų surinkimo, transportavimo ir apdorojimo tarifų patvirtinimo (lietuvių kalba)
17. Telšių rajono atliekų tvarkymo sistemos plėtojimo programa, patvirtinta tarybos sprendimu Nr. 216 (lietuvių kalba)
18. Mažeikių savivaldybės 2003 gegužės 29 d sutartis su UAB “Mažeikių komunalinis ūkis” dėl komunalinių atliekų surinkimo (lietuvių kalba)
19. Rietavo savivaldybės 2000 rugpjūčio 8 d. sutartis su UAB “Valauvis” dėl buitinių atliekų surinkimo ir išvežimo (lietuvių kalba)
20. Mažeikių savivaldybės sutartis su UAB “Mažeikių komunalinis ūkis” dėl sąvartyno

eksploatacijos (lietuvių kalba)

21. Rietavo savivaldybės sprendimas Nr. TI – 2 (2005-01-27) dėl regionines atlieku tvarkymo sistemos sukūrimo
22. Plungės rajono savivaldybės Tarybos sprendimas Nr. TI- 1-12 (2005 –01-27) dėl regionines atlieku tvarkymo sistemos sukūrimo
23. Telšių rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. 052 (2005 –02-25) dėl funkcijų perdavimo UAB Telšių regioniniam atlieku tvarkymo centrui”
24. Telšių rajono savivaldybės sutartis su UAB “Telšių keliai” Nr. 1000 (2003.03.28)